

**VILNIAUS UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
PRIVATINĖS TEISĖS KATEDRA**

Gintarės Butnoriūtės
V kurso komercinės teisės
studijų šakos studentės

MAGISTRO DARBAS

**ARBITRAŽO PROCESO BEI EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS
REGLAMENTO BRIUSELIS I (Nr. 1215/2012) SĄVEIKA**

Vadovas: prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas
Recenzentas: prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius

Vilnius, 2016

TURINYS

ĮVADAS	2
1. PAGRINDINIAI BRIUSELIS I REGULIAVIMO ASPEKTAI.....	7
1.1 Briuselis I režimo apžvalga - arba, kaip atsirado Briuselis I?.....	7
1.2 Briuselis I netaikymas arbitražui.....	10
1.3 Briuselis I netaikymo arbitražui priežastys	12
2. NAUJOJI BRIUSELIS I REDAKCIJA.....	14
2.1 Briuselis I naujos redakcijos priėmimo išvakarėse	14
2.1.1 Heidelbergo ataskaita	15
2.1.2 Žalioji knyga.....	19
2.1.3 2010 m. Europos Komisijos pasiūlymas	21
2.2 Naujoji Briuselis I redakcija.....	25
2.2.1 Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsnis	26
2.2.2 Briuselis I (Nr. 1215/2012) 73 straipsnio 2 dalis.....	32
2.3 Briuselis I (1215/2012) kritika ir pasiūlymai	33
3. BRIUSELIS I TAIKYMAS TEISMO PROCESĖ, KAI NAGRINĖJAMAS KLAUSIMAS SUSIJĖS SU ARBITRAŽU	36
3.1 Šalutiniai procesai, susiję su arbitražu	36
3.2 Laikinosios apsaugos priemonės.....	41
3.3 Lygiagretūs procesai	45
3.3.1 Uždraudimas kreiptis į teismą (angl. <i>anti-suit injunction</i>)	46
3.3.2 Lis pendens	54
4. BRIUSELIS I TAIKYMAS UŽSIENIO TEISMŲ IR ARBITRAŽŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO IR VYKDYMO PROCESĖ	58
4.1 Užsienio sprendimo bei šio sprendimo pripažinimo ir vykdymo samprata.....	58
4.2 Užsienio arbitražo teismo sprendimo pripažinimas bei vykdymas.....	59
4.3 Užsienio teismo sprendimo, kai nagrinėjamas klausimas susijęs su arbitražu pripažinimas bei vykdymas.....	60
IŠVADOS	65
LITERATŪROS SĄRAŠAS	67
SANTRAUKA.....	75
SUMMARY	76

IVADAS

Temos aktualumas. Lietuvai tapus tarptautinės bendrijos nare, o tuo pačiu pradėjus vystyti tarptautinei prekybai ir tarptautiniam ekonominiam bendravimui, didėjant gyventojų migracijai, padaugėjo santykių turinčių tarptautinį elementą. Lietuvoje reziduojantiems subjektams atsivėrė naujos galimybės megzti verslo ryšius su užsienio valstybių subjektais - fiziniai ir juridiniai asmenys nevaržomai gali sudaryti sandorius su užsienio valstybėse esančiais asmenimis bei vykdyti darbus ir teikti paslaugas užsienio valstybėse. Natūralu, kad daugėjant tarptautinių santykių skaičiui, daugėja ir tarptautinių ginčų. Tai reikalauja paprastesnių ir greitesnių ginčo sprendimo būdų, todėl modernioje ginčų sprendimų praktikoje yra plačiai naudojami alternatyvūs - t. y. ne valstybiniai ginčų sprendimo būdai, kurių vienas populiariausių ir plačiausiai išvystytų yra arbitražas. Siekiant vystyti arbitražo institutą, iškilo būtinybė priimti naujus įstatymus. Sureguliuota ginčų sprendimo arbitraže įstatyminė bazė bei siekis vystyti arbitražinę praktiką yra pagrindiniai tikslai, bandant plėtoti arbitražą, kaip alternatyvią ginčų sprendimo priemonę.

Populiarėjant tokiai alternatyviai ginčų sprendimo priemonei, tenka vis dažniau ją taikyti tiek arbitražo teisme, tiek valstybės narės teisme, sprendžiant su arbitražu susijusius klausimus. Atkreiptinas dėmesys, kad kuo daugiau ginčų atsiranda, tuo įvairesni savo prigimtimi jie yra. Būtent dėl šios priežasties kyla vis daugiau klausimų, dėl arbitražui taikytinų Europos Sąjungos teisės aktų.

2000 m. gruodžio 22 d. buvo priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo užtikrinimo, plačiau žinomas, kaip Briuselis I¹ (toliau – Briuselis I (Nr. 44/2001)). Atkreiptinas dėmesys, kad šis aktas buvo pakeistas ir 2012 m. gruodžio 12 d. buvo priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo² - toliau vadinamas Briuselis I (Nr. 1215/2012), o abu kartu – Briuselis I. Tai yra visoje Europos Sąjungoje galiojanti teisinė priemonė, kuri sprendžia jurisdikcijos bei teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimus teisiniuose ginčiuose – civilinėse ir komercinėse bylose, kai ginčo šalys yra skirtingose Europos Sąjungos valstybėse narėse. Atkreiptinas dėmesys, kad Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas numato, jog šis aktas netaikomas arbitražui.

¹ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo užtikrinimo. *OL 2001 L 12/1*.

² 2012 m. gruodžio 12 d. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012, dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL 2012 L351*.

Nors tokia norma ir yra įtvirtinta šiame reglamente, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) formuojamoje praktikoje bei doktrinoje buvo iškelta daug nesutarimų dėl šios normos sampratos. Prieštaringos nuomonės ypač aiškiai atsispindėjo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo formuojamoje praktikoje.

Viename pirmųjų ESTT sprendimų, kuriame buvo aiškintas Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas nurodyta, kad sprendžiant, ar nagrinėjamas ginčas patenka į Briuselis I taikymo sritį, reikia atsižvelgti tik į šio ginčo objektą. Jeigu pagal ginčo objektą ginčas yra pašalintas iš Briuselis I taikymo srities, preliminarus klausimo, dėl kurio turi spręsti teisėjas tam, kad išspręstų šį ginčą, buvimas, kad ir koks būtų šio klausimo turinys, negali pateisinti Briuselis I taikymo³.

Kiek vėliau ESTT priėmė, galima teigti, priešingą sprendimą, nurodydamas, kad atsižvelgus į ginčo objektą, t. y. teisių, kurias apginti skirtas procesas, pavyzdžiui, dėl žalos atlyginimo, pobūdį, šis procesas patenka į Briuselis I taikymo sritį, preliminarus klausimas dėl arbitražinio susitarimo taikymo, įskaitant ir jo galiojimą, taip pat patenka į šio reglamento taikymo sritį⁴. Todėl, lyginant šiuos sprendimus, akivaizdu, kad Briuselis I ir arbitražo sąveika yra probleminė sritis, nepateikianti tikslių bei aiškių atsakymų dėl šio akto taikymo arbitražui.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvoje ši tema detaliai neanalizuota, nėra išleista jokių mokslinių straipsnių ar suinteresuotų asmenų pasisakymų. Tačiau, toks nesusidomėjimas šia sritimi yra visiškai nesuvokiamas ir nepaaiškinamas. Būtinybę išanalizuoti Briuselis I taikymą arbitražo atžvilgiu sąlygoja du motyvai - visų pirma 2015 metais įsigaliojo naujoji Briuselis I (Nr. 1215/2012) redakcija, taikoma visoje Europos Sąjungoje, kuria buvo mėginta padaryti Briuselis I taikymą arbitražo atžvilgiu aiškesniu bei paprastesniu. Pabrėžtina, kad Lietuvoje šia tema niekas neatliko jokio tyrimo, todėl būtina detaliai aptarti pakeitimus padarytus arbitražo atžvilgiu. Visų antra, ši tema Lietuvos Respublikai yra itin svarbi dėl 2015 m. gegužės 13 dieną Europos Sąjungos Teisingumo Teismo priimto sprendimo *Gazprom prieš Lietuvos Respubliką*⁵ (toliau – *Gazprom*) byloje. Ši byla yra svarbi Briuselis I ir arbitražo sąveikos aiškinimui, be kita ko, būtent Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo

³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1991 m. liepos 21 d. sprendimas *Marc Rich & Co. AG prieš Societa Italiana Impianti PA C-190/89*, EU:C:1991:319 p. 26.

⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc., (West Tankers) C-185/07*, EU:C:2009:69, p. 26.

⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 13 d. sprendimas *OAO Gazprom prieš Lietuvos Respubliką C-536/2013*, EU:C:2015:316.

Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Atsižvelgiant į išdėstytą, akivaizdu, kad Briuselis I ir arbitražo sąveikos problema palietė ir Lietuvą.

Kadangi ši tema Lietuvoje dar nėra paliesta, nors ir yra labai svarbi bei aktuali dėl aukščiau nurodytų priežasčių, ją būtina išanalizuoti platesniu mastu. Pabrėžtina, kad tai bus, vienas pirmųjų darbų, kuriame bus pateikta susisteminta informacija Briuselis I ir arbitražo sąveikos aspektu.

Tyrimo tikslas. Nors Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas numato, jog šis aktas netaikomas arbitražui, praktikoje, vis dėlto, būta atvejų, kai arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas pateko į Briuselis I reguliavimo sritį⁶. Taigi, šio darbo tikslas ištirti Briuselis I ir arbitražo sąveiką.

Tyrimo objektas. Šiame darbe yra tiriama Briuselis I ir arbitražo sąveika, pasireiškianti Briuselis I taikant arbitražo procese arba teismo procese, kai nagrinėjami klausimai susiję su arbitražu. Atkreiptinas dėmesys, kad Briuselis I yra reglamentas, nurodantis teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo pagrindines taisykles, todėl natūralu, jog didžiausias dėmesys bus suteiktas analizei tų atvejų, kai su arbitražu susijęs klausimas bus nagrinėjamas teisme.

Darbo uždaviniai. Norint pasiekti aukščiau įvardytą tikslą, keliami tokie uždaviniai:

- Įvardyti pagrindines Briuselis I reguliavimo sritis, nurodant priežastis, dėl kurių Briuselis I netaikomas arbitražui;
- Aptarti pagrindinius veiksnius, padariusius didžiausią įtaką naujos redakcijos Briuselis I priėmimui bei nurodyti kokie pakeitimai padaryti, siekiant Briuselis I ir arbitražo sąveiką padaryti aiškesne sritimi;
- Aptarti Briuselis I taikymą teismo procese, kai nagrinėjamas klausimas susijęs su arbitražu bei atskleisti pagrindines problemas, kylančias šioje srityje;
- Aptarti Briuselis I ir arbitražo sąveiką, pasireiškiančią užsienio arbitražo sprendimų bei užsienio teismo sprendimų, pripažinimo bei vykdymo procese bei aptarti pagrindines šioje srityje kylančias problemas;
- Suformuluoti bei pateikti išvadas.

Tyrimo metodai. Atsižvelgiant į darbo problematiką ir keliamus uždavinius bei siekiant visapusiškai išnagrinėti tyrimo objektą, šiame darbe taikomi įvairaus pobūdžio metodai. Pagrindinis metodas – lyginamasis. Remiantis šiuo metodu yra palyginamos

⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc., (West Tankers) C-185/07, EU:C:2009:69.*

įvairių autorių nuomonės bei pozicijos, taip pat Europos Sąjungos Teisingumo Teismo formuojama praktika. Europos Sąjungos bei jai priklausančių valstybių narių nacionaliniai teisės aktai analizuojami bei interpretuojami naudojant loginį ir sisteminių metodų. Be kita ko, tiriant nacionalinius ir tarptautinius teisės aktus bei tarptautinės teisės dokumentus naudojamas analizės metodas. Šis metodas taip pat naudojamas tiriant Lietuvos bei užsienio autorių mokslinius straipsnius ir teisės doktriną. Be kita ko, panaudotas ir aprašomasis metodas, siekiant pateikti bei aprašyti pagrindinius pasiūlymus, suformuotus įvairiuose teisės aktuose, kuriuos buvo siūlyta įtraukti į Briuselis I naująją redakciją. Remiantis apibendrinamuoju metodu, padaryti apibendrinimai bei išvados, suformuoti ir pateikti pasiūlymai.

Tyrimo originalumas. Arbitražo ir Briuselis I sąveika Lietuvos teisės literatūroje yra beveik nenagrinėta sritis, o ir tas keletas mokslinių darbų sąveikos klausimo arba apskritai nenagrinėja, arba nagrinėja labai fragmentiškai, nors praktikoje šis klausimas sukelia ganėtinai daug problemų. Atkreiptinas dėmesys, kad pasirodžius Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimui *Gazprom* byloje, šia tema susidomėjo tik keletas dienraščių, kuriuose padaryti bendro pobūdžio pranešimai apie *Gazprom* byloje vykstančius procesinius veiksmus⁷. Atsižvelgiant į išdėstytą, nurodytina, jog šis magistro baigiamasis darbas yra vienas pirmųjų darbų Lietuvoje, kuriame analizuojama Briuselis I ir arbitražo sąveika. Todėl toliau darbe bus mėginama detaliai išanalizuoti Briuselis I ir arbitražo sąveiką.

Tyrimo šaltiniai. Siekiant tinkamai atskleisti Briuselis I ir arbitražo sąveikos aspektus, toliau darbe daugiausia yra remiamasi užsienio autorių darbais. Rengiant šį darbą plačiai analizuota Heidelbergo universiteto parengta ataskaita „*Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*“⁸ (toliau vadinama Heidelbergo ataskaita). Ne ką mažesnę įtaką atliekant šį tyrimą turėjo ir P. Jenard parengta ataskaita „*Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters*“⁹ (toliau vadinama Jenard ataskaita). Toliau darbe remtasi ir kitais autoriais – Brozolo L. G. R., Illmer M., Svobodova K., Hartley T. Problemoms atskleisti plačiai naudotasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo

⁷ Pavyzdžiui: [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 09 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/verslas/energetika/lietuvos-ir-gazprom-gincas-keliauja-i-es-teisingumoteisma.d?id=63007210>>.

⁸ HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study No. JLS/C4/2005/03*. Germany: Ruprecht – Karls – Universität – Heidelberg, 2007.

⁹ JENARD, P. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters. OL 1968 C 59*.

sprendimais. Analizuojant Briuselis I ir arbitražo sąveiką, taip pat naudotasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei kitų teismų nutartimis.

1. PAGRINDINIAI BRIUSELIS I REGULIAVIMO ASPEKTAI

1.1 Briuselis I režimo apžvalga - arba, kaip atsirado Briuselis I?

Europos Sąjungoje nuo pat jos įkūrimo pradžios buvo priimta tūkstančiai teisės aktų, kurių vienas pagrindinių tikslų - suvienodinti galiojančią teisinę sistemą visos Europos Sąjungos mastu. Per pastaruosius metus buvo priimta itin daug Europos Sąjungos teisinę sistemą tobulinančių teisės aktų, tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad ne visada Europos Sąjungos institucijos, leidžiančios įstatymus, pakankamai aiškiai apibrėžia atitinkamo akto taikymo sritį ar jo reguliavimo ribas.

2000 m. gruodžio 22 d. buvo priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo užtikrinimo (pakeistas 2012 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo), plačiau žinomas, kaip Briuselis I. Tai yra taisyklių rinkinys, reglamentuojantis jurisdikcijos bei teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimus teisiniuose ginčiuose – civilinėse ir komercinėse bylose, kai ginčo šalys yra skirtingose Europos Sąjungos valstybėse narėse.

Briuselis I atstovauja *Briuselio režimui* (angl. *Brussels Regime*) – šį režimą sudaro trys aktai, kurie reglamentuoja sprendimų pripažinimo bei vykdymo klausimus Europos Sąjungos valstybėse narėse. Briuselio režimas susideda iš tokių, toliau nurodytų trijų aktų¹⁰:

1. 1968 m. rugsėjo 27 d. konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo civilinėse bei komercinėse bylose (toliau - Briuselio konvencija)¹¹. Tuometinės Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 220 straipsnis įtvirtino reikalavimą savo piliečių labai siekti supaprastinti formalias procedūras, kurių pagrindu užtikrinamas abipusis teismų (arbitražų) sprendimų pripažinimas ir vykdymas¹². Bendradarbiaudamos teisingumo srityje jau 1968 m. rugsėjo 27 d. Europos Sąjungos valstybės pasirašė aukščiau minėtą Briuselio konvenciją dėl teismų jurisdikcijos ir užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose. Ši konvencija ilgą laiką buvo viena iš

¹⁰ BROWNE, O. Reform of the Brussels regulation: Developments in Questions of Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments Across the European Union. *The London Disputes Newsletter*, 2012, p. 1.

¹¹ 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencija dėl sprendimų pripažinimo bei vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose. *OL 1968 L 299*.

¹² 1957 m. kovo 25 d. Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis. *OL 2002 C325/1*.

svarbiausių tarptautinių sutarčių, kurios pagrindinis tikslas – teisinės pagalbos pripažįstant ir vykdant užsienio valstybių teismų sprendimus procedūrų supaprastinimas ir pagreitinimas. Sprendžiant dėl Briuselio konvencijos taikymo arbitražui buvo nuspręsta, jog keli aktai negali reglamentuoti to paties dalyko, nes tai sąlygotų prieštaringų sprendimų priėmimą, būtent dėl šios priežasties nuspręsta Briuselio konvencijos netaikyti arbitražui¹³.

2. 1988 m. rugsėjo 16 d. konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo civilinėse bei komercinėse bylose (toliau - Lugano Konvencija)¹⁴ išplėtusi 1968 m. Briuselio konvencijos taisyklių taikymą tam tikroms Europos laisvosios prekybos asociacijos valstybėms narėms. Lugano konvencijos preambulėje atkartotos Briuselio konvencijos preambulėje įtvirtintos nuostatos. Be kita ko, Lugano konvencijos preambulėje buvo pripažinta Briuselio konvencija. Atkreiptinas dėmesys, kad 2007 m. spalio 30 d. Lugano konvencija buvo išdėstyta nauja redakcija¹⁵. 2007 m. spalio 30 d. Lugano konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo šalys yra - Europos Sąjungos valstybės narės, Islandija, Norvegija ir Šveicarija. Ji pakeitė 1988 m. rugsėjo 16 d. Lugano konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo¹⁶. Pažymėtina, kad Lugano konvencija galioja ir Lietuvai, kaip Europos Sąjungos valstybei narei¹⁷. Ši konvencija taip pat netaikoma arbitražui¹⁸;
3. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, kuris pakeitė minėtą Briuselio konvenciją¹⁹. Nurodytina, kad reglamentas yra pranašesnis nei konvencija, nes jo nereikia įgyvendinti pagal Europos Sąjungos valstybės narės vietos teisės aktus. Kiekvienoje valstybėje narėje jis turi tiesioginį

¹³ JENARD, P. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters. *OL 1968 C 59*, psl 50.

¹⁴ 1988 m. rugsėjo 16 d. konvencija Nr. 88/592/EEC dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo civilinėse bei komercinėse bylose. *OL 1988 L 319*.

¹⁵ 2007 m. spalio 30 d. Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL 2007 L 339*.

¹⁶ 2009 m. liepos 23 d. Europos Sąjungos Tarybos pranešimas Nr. 12277/09 dėl Aiškinamosios ataskaitos dėl 2007 m. spalio 30 d. Lugano pasirašytos Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, Briuselis, 2009. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tm.lt/dok/tarpzin/Lugano_konvencijos_aiskinamoji_ataskaita.pdf>.

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus. *2012 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje R. P. prieš K. G., A. R., T. F., L. F. Nr. 3K-3-574/2012*.

¹⁸ 2007 m. spalio 30 d. Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL 2007 L 339*, 2 straipsnio d dalis.

¹⁹ TROSHCHEONOVYCH, O.; HUBERT, J. B.; HAMAMA, S. J. *Brussels I regulation and Arbitration – Trading Torpedoes for Trust?* Lisbon: Themis, 2011, p. 6.

poveikį ir yra taikomas tiesiogiai, todėl yra labiau patikimas, nes nustato vienodas nuostatas visose valstybėse narėse. Pažymėtina, kad toks reguliavimas taip pat turi viršenybę prieš nacionalinės teisės aktus. Briuselis I (Nr. 44/2001) yra iš esmės toks pat, kaip ir Briuselio konvencija, o ši nuostata yra pripažinta ir pačiame Briuselio reglamente. Briuselis I (Nr. 44/2001) preambulės 19 straipsnis nurodo, kad: „reikėtų užtikrinti Briuselio konvencijos ir šio reglamento tęstinumą ir tuo tikslu nustatyti pereinamąsias nuostatas“. Kaip paminėta aukščiau, Briuselis I (Nr. 44/2001) iš savo veikimo srities praktiškai išstūmė anksčiau veikusią Briuselio konvenciją ir šiuo metu yra tiesiogiai taikomas visose Europos Sąjungos valstybėse narėse bei nustato paprastesnes ir greitesnes teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo civiliniuose ir komerciniuose ginčiuose taisykles. Taip pat pažymėtina, kad siekiant palengvinti kreipimąsi į teismą, visų pirma, nustatant teismų jurisdikcijos taisykles bei greitą ir paprastą valstybėse narėse priimtų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimą ir vykdymą, Briuselis I (Nr. 44/2001) buvo pakeistas. 2012 m. gruodžio 12 d. buvo priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. Atkreiptinas dėmesys, kad remiantis Briuselis I (Nr. 1215/2012) 66 straipsnio pirmąja dalimi nurodytina, kad jis taikomas tik pradėtam teismo procesui, autentiškiems dokumentams, kurie oficialiai sudaromi arba įregistruojami ir teisminėms taikos sutartims, kurios patvirtinamos arba sudaromos 2015 m. sausio 10 d. arba vėliau. To paties straipsnio antroji dalis numato, kad Briuselis I (Nr. 44/2001) toliau taikoma teismo sprendimams, kurie priimami iškeltose bylose, autentiškiems dokumentams, kurie oficialiai sudaromi arba įregistruojami ir teisminėms taikos sutartims, kurios patvirtinamos arba sudaromos iki 2015 m. sausio 10 d.

Atkreiptinas dėmesys, kad Briuselis I yra viena pagrindinių priemonių, kuria naudojama teismui sprendžiant užsienio teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo klausimus. Kaip bus nurodyta toliau, šis aktas gali būti pritaikytas ir tiems teismo sprendimams, kurie yra priimami sprendžiant su arbitražu susijusius klausimus²⁰. Toliau šiame darbe autorė mėgins aptarti Briuselis I taikymą arbitražo atžvilgiu išryškinant pagrindines problemas. Autorės įsitikinimu, net patobulinta Briuselis I (Nr. 1215/2012) redakcija neturėtų būti laikoma pakankamai aiškia bei tinkama Europos Sąjungoje

²⁰ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš. West Tankers Inc., (West Tankers) C-185/07, EU:C:2009:69.*

galiojančia teisine priemone dėl daugelio priežasčių, kurios detalios bus aptartos toliau darbe.

1.2 Briuselis I netaikymas arbitražui

Kalbant plačiau apie Briuselis I taikymo sritį, 1 straipsnio 2 dalies d punkte nurodoma, kad Briuselis I netaikomas arbitražui. Pačiuose bendriausiuose terminuose arbitražas yra apibrėžiamas kaip: „ginčo sprendimo būdas, kai fiziniai ar juridiniai asmenys, remdamiesi savo susitarimu, tarpusavio ginčui spręsti kreipiasi ar įsipareigoja kreiptis ne į valstybės teismą, o į jų susitarimu pasirinktą arba įstatymo nustatyta tvarka paskirtą trečiąjį asmenį ar asmenis“²¹. Arbitražo sąvoka apibrėžiama ir UNCITRAL pavyzdiniame įstatyme dėl komercinio arbitražo²². Šiame akte nurodyta, kad arbitražu laikomas bet koks arbitražas, kai jis yra administruojamas nuolatinio arbitražo ginčus nagrinėjančio teismo. Kaip matoma iš pateiktų arbitražo apibrėžimų, arbitražas yra laikomas alternatyvia ginčų sprendimo forma civiliniuose ir komerciniuose ginčiuose, kai šalių susitarimu ginčas yra sprendžiamas be teismų pagalbos, pasitelkiant arbitražo teismą.

Būtina pažymėti, kad pasitaiko atvejų, kai vien vidinio arbitražo reguliavimo nepakanka ir būtina kreiptis į teismus tam, kad juose būtų išspręstas su arbitražu susijęs klausimas. Pavyzdžiui, arbitro paskyrimas, laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymas, arbitražo sprendimų pripažinimas ir vykdymas ir pan. Autorė pažymi, kad būtent dėl šių priežasčių arbitražo procesas niekada nėra visiškai atskirtas nuo teismo proceso. Tais atvejais, kai koegzistuoja arbitražas bei teisminis procesas, gali kilti Briuselis I taikymo problemų. Pagrindinė problema pasireiškia tame, jog Briuselis I tiksliai nenurodo kokius būtent veiksmus apima Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas. Šiame akte išsamiai ir aiškiai nėra paaiškinta ar Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas apima tik arbitražo procesą, vykstantį arbitražo teisme, o gal į šią sritį patenka ir teisme vykstantys procesai, kai ginčo objektas yra susijęs su arbitražu. Atkreiptinas dėmesys, kad nei doktrina, nei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo formuojama praktika nepateikia tikslaus bei sisteminio atsakymo į šį klausimą, todėl kyla daug neaiškumų dėl Briuselis I taikymo arbitražo atžvilgiu.

²¹ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su visais papildymais ir pakeitimais). *Valstybės žinios*, 1996, nr. 39-961, 2 str.

²² 1985 m. The United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) Model Law on International Commercial Arbitration with amendments as adopted in 2006, Vienna: United Nations, 2008, 2 str. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 04 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

Kalbant plačiau apie ESTT formuojamą praktiką, būtina pažymėti, kad viena vertus, teismas lyg ir apibrėžia aiškias Briuselis I taikymo ribas, tai puikiai atsispindi *Marc Rich & Co. AG v. Societa Italiana Impianti PA* (toliau – *Marc Rich*) byloje, kurioje teismas apibrėžė, kad Briuselis I netaikomas arbitražui bei teismo procesui dėl arbitražo. Teismas šioje byloje konstatavo, kad sprendžiant, ar nagrinėjamas ginčas patenka į Briuselio konvencijos taikymo sritį, reikia atsižvelgti tik į šio ginčo objektą. Jeigu pagal pagrindinį ginčo objektą (pavyzdžiui, arbitro paskyrimas ar nušalinimas, arbitražo vietos nustatymas ir pan.) ginčas yra pašalintas iš Briuselio konvencijos taikymo srities, preliminaraus klausimo, dėl kurio turi spręsti teisėjas tam, kad išspręstų šį ginčą, buvimas, kad ir koks būtų šio klausimo turinys, negali pateisinti Briuselio konvencijos taikymo²³.

Kita vertus, vėlesni Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai absoliučiai pakeitė suvokimą dėl Briuselis I taikymo arbitražo procese. *West Tankers* byloje Europos Sąjungos Teisingumo Teismas konstatavo, kad jeigu atsižvelgus į ginčo objektą, t. y. teisių, kurias apginti skirtas procesas pobūdį, šis procesas patenka į Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo sritį, preliminarus klausimas dėl arbitražinio susitarimo taikymo, įskaitant ir jo galiojimą, taip pat patenka į šio reglamento taikymo sritį²⁴. Taigi, akivaizdu, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas išplėtė Briuselis I taikymo ribas ir nurodė, kad Briuselis I vis dėlto gali būti taikomas teisme nagrinėjamiems klausimams, susijusiems su arbitražu.

Remiantis aukščiau išdėstytu, akivaizdu, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas suformavo prieštarinę praktiką. Ankstesnė Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, suformuota *Marc Rich* byloje nurodo, jog arbitražas bei teismo procesas dėl arbitražo, nepatenka į Briuselis I reglamentavimo sritį, nesvarbu koks preliminarus klausimas būtų iškeltas. Tačiau, vėliau pasirodęs sprendimas *West tankers* byloje nurodė priešingai – šioje byloje konstatuota, kad preliminarus klausimas patenka į Briuselis I reguliavimo sritį, jei ginčo objektas patenka į Briuselis I reglamentavimą. Akivaizdu, jog šis klausimas yra glaudžiai susijęs su arbitražu, o toks sprendimas prieštarauja *Marc Rich* byloje priimtam. Pažymėtina, kad tokia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo suformuota praktika Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punkto aiškinimo nepatobulino, o ši sritis vis dar lieka komplikuoja. Būtina pažymėti, kad Briuselis I (1215/2012), preambulės 12 straipsnis bandė įnešti šiek tiek aiškumo į Briuselis I taikymą arbitražo atžvilgiu, tačiau, kaip bus pastebima toliau darbe, tai vis dar lieka kritikuotina sritis.

²³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1991 m. liepos 21 d. sprendimas *Marc Rich & Co. AG prieš Societa Italiana Impianti PA C-190/89, EU:C:1991:319.*, p. 26.

²⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc., (West Tankers) C-185/07, EU:C:2009:69*, p. 26.

1.3 Briuselis I netaikymo arbitražui priežastys

Tam, kad būtų galima suvokti, kodėl Briuselis I netaikomas arbitražui, būtina grįžti į laikotarpį, kai įsigaliojo Briuselio konvencija. Priėmus Briuselio konvenciją, iš vienos pusės buvo suvienodinta teisinė sistema visoje Europos Sąjungoje bei taikomas vienas aktas sprendimų pripažinimui bei vykdymui, kita vertus, šis aktas nebuvo taikomas arbitražui, o ryšium su Briuselio konvencijos netaikymu arbitražui atsirado daug problemų, kurių sprendimo būdai dar ir šiandien nėra visiškai išaiškinti. Užsienio literatūroje buvo labai daug diskutuota dėl Briuselio konvencijos taikymo, ypač daug pasisakyta dėl šio akto netaikymo arbitražui. Viena tokių nuomonių buvo išdėstyta Jenard ataskaitoje (angl. *Jenard Report*), kurioje lygiai taip pat, kaip ir Briuselio konvencijoje buvo nurodyta, kad šis aktas yra netaikomas arbitražui, be kita ko, šioje ataskaitoje buvo nurodytos dvi priežastys, dėl kurių Briuselio konvencija netaikoma arbitražui²⁵:

1. Kitų tarptautinių susitarimų, galiojančių arbitražui egzistavimas;
2. Europos Taryba buvo parengusi Europos konvenciją, numatančią vienodą teisinę sistemą, kurios pagalba turėjo būti suvienodinta teisinė sistema²⁶.

Toliau šiame protokole paaiškinama, kad Briuselio konvencija netaikoma sprendimų pripažinimui bei vykdymui, teismų jurisdikcijai, kai bylinėjimasis yra susijęs su arbitražu bei teismų sprendimų pripažinimui, kai jie priimti tokiaime procese²⁷.

Kiek vėliau pasirodžius Schlosser ataskaitai (angl. *Schlosser report*)²⁸ buvo padarytas didelis žingsnis į priekį aiškinant Briuselio konvencijos ir arbitražo sąveikos problematiką. Remiantis šiuo protokolu galima įvardinti dvi pagrindines priežastis dėl kurių Briuselio konvencija netaikoma arbitražui²⁹:

Visų pirma, Briuselio konvencijos netaikymo arbitražui tikslas buvo panaikinti konfliktinę situaciją tarp Briuselio konvencijos reglamentavimo bei Niujorko

²⁵ JENARD, P. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters. *OL 1968 C 59*, psl. 13, p. D.

²⁶ 1961 January 20 European Convention providing a Uniform Law on Arbitration. *Council of Europe*, No. 56. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168006ff61> >.

²⁷ JENARD, P. Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters. *OL 1968 C 59*, psl. 13, p. D.

²⁸ SCHLOSSER, P. Report on the convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice. *OL 1978 C 59*.

²⁹ DOWERS, N.; ZHENG, S. T. Arbitration in EU Jurisdiction Regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningen Journal of International Law*, 2015 vol 3(1), psl. 127.

konvencijos³⁰ nuostatų. Tai reiškia, kad viskas, kas patenka į Niujorko konvencijos reguliavimo sritį, turėtų būti pašalinta iš Briuselio konvencijos reglamentavimo srities. Niujorko konvencija, visų pirma, reguliuoja užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimus, tačiau kartu sprendžia ir kitus su arbitražo procesu susijusius klausimus. Taigi, dėl to, kad nekiltų konfliktų tarp šių dviejų aktų, Briuselio konvencija negali reglamentuoti klausimų, kurie jau ir taip yra sureguliuoti Niujorko konvencijos.

Antra, jei būtų taikoma Briuselio konvencija su arbitražu susijusiems šalutiniams procesams, vykstantiems teisme, būtų apriboti Niujorko konvencijoje išskelti tikslai - tinkamai reglamentuoti užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo bei vykdymo klausimus. Be kita ko, tai paskatintų šalis dažniau kreiptis į teismą dėl su arbitražu susijusių šalutinių procesų inicijavimo (pavyzdžiui, arbitro paskyrimo ir pan.), kas gali paskatinti lygiagrečių procesinių veiksmų atsiradimą bei prieštaringų sprendimų priėmimą.

Atsižvelgiant į išdėstytą, abiejų ataskaitų autoriai pagrindine priežastimi, dėl kurios Briuselio konvencija yra netaikoma arbitražui įvardija Briuselio konvencijos ir Niujorko konvencijos sąveiką. Kiek vėliau Briuselio konvenciją pakeitęs Briuselis I taip pat netaikomas arbitražui iš esmės dėl tų pačių priežasčių³¹. Briuselis I netaikymas arbitražui sukelia ganėtinai didelį sąmyšį Europos Sąjungos teisinėje sistemoje. Kadangi šiuolaikinėje visuomenėje galimybė sudaryti tarptautines sutartis yra neribojama, o ginčus yra siekiama spręsti greitesniu bei paprastesniu būdu, kyla būtinybė ir teisės aktų reguliavimą apibrėžti maksimaliai tiksliai ir aiškiai. To pasakyti apie Briuselis I negalima, nes Briuselis I taikyme arbitražo atžvilgiu kyla labai daug problemų bei neaiškumų. Briuselis I nurodo, kad jis netaikomas arbitražui, tačiau šios nuostatos nedetalizuoja, todėl toliau darbe bus mėginama atskleisti Briuselis I ir arbitražo sąveiką.

³⁰ LR Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 1995.

³¹ DOWERS, N.; ZHENG, S. T. Arbitration in EU Jurisdiction Regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningen Journal of International Law*, 2015 vol 3(1), psl. 126.

2. NAUJOJI BRIUSELIS I REDAKCIJA

2.1 Briuselis I naujos redakcijos priėmimo išvakarėse

Šioje magistrinio darbo dalyje bus kalbama apie suinteresuotų šalių bei institucijų išdėstytus pasiūlymus, kurių pagrindu įvairiais būdais buvo mėginama privesti prie minties, kad Briuselis I, vis dėlto, turėtų, netgi teigtina, kad privalo būti keičiamas. Šis klausimas buvo daug kartų svarstytas, tačiau, tik pasirodžius Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimui *West Tankers* byloje, buvo aiškiai ir vienareikšmiškai nuspręsta, jog pakeitimai būtini³².

Kalbant plačiau apie *West Tankers* bylą, būtina pažymėti, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas šioje byloje priėmė kontraversišką sprendimą, kuris dar labiau pablogino situaciją. Šioje byloje ESTT viena vertus nurodė, kad atsižvelgus į ginčo dalyką, t. y. teisių, kurias apginti skirtas procesas, pavyzdžiui, dėl žalos atlyginimo, pobūdį, šis procesas patenka į Briuselis I taikymo sritį, preliminarus klausimas dėl arbitražinio susitarimo taikymo, įskaitant ir jo galiojimą, taip pat patenka į šio reglamento taikymo sritį³³. *West tankers* sprendimas buvo vienas pirmųjų, kuriame nurodyta, jog vis dėlto, su arbitražu susijęs klausimas, kuris yra nagrinėjamas teisme gali patekti į Briuselis I reguliavimo sritį (šiuo atveju tai buvo arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas). Akivaizdu, kad toks sprendimas prieštaravo *Marc Rich* byloje priimtam sprendimui, nurodančiam, jog nei arbitražas, nei su arbitražu susiję klausimai, nagrinėjami teisme, nepatenka į Briuselis I reguliavimo sritį³⁴. Taigi, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas *West tankers* byloje bei akivaizdus aiškumo trūkumas jame tapo viena labiausiai nagrinėjamų temų Europoje Sąjungoje, o tai iššaukė naujovių poreikį Briuselis I reglamentavimo srityje.

Tuo metu, kai pasirodė *West Tankers* sprendimas, jau buvo parengta keletas pasiūlymų, kurių pagrindu buvo siūloma patobulinti tuometinį Briuselis I (Nr. 44/2001) reglamentą, tačiau pasirodęs sprendimas šioje byloje tik pagreitino procesą dėl Briuselis I

³² MOSES, M. Loyola University Chicago School of Law, public law&legal theory research paper No. 2014-0013, Arbitration/Litigation Interface: The European Debate. *Northwestern Journal of International Law & Business*, vol. 35, No. 1, psl. 9.

³³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, (*West Tankers*) C-185/07, EU:C:2009:69, p. 26.

³⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1991 m. liepos 21 d. sprendimas *Marc Rich & Co. AG prieš Societa Italiana Impianti PA C-190/89*, EU:C:1991:319., p. 26.

keitimo. Toliau autorė aptars pagrindinius aktus, padariusius didžiausią įtaką Briuselis I keitimui.

2.1.1 Heidelbergo ataskaita

Dar 2007 m. buvo išleista ataskaita dėl Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo, kitaip žinoma, kaip Heidelbergo ataskaita³⁵. Šiame dokumente, kuris toliau bus vadinamas - Heidelbergo ataskaita, buvo atlikti ir išsamiai išdėstyti interviu, statistikos ir praktinės dalies rezultatai dėl Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo. Šiame dokumente yra pateikti praktiniai Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo apsekai bei nurodyti pasiūlymai, kurių pagrindu, Heidelbergo ataskaitos autorių nuomone, būtų galima pagerinti Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymą Europos Sąjungos valstybėse narėse. Kadangi, šio magistrinio darbo tema glaudžiai susijusi su arbitražu, toliau bus nurodyti pagrindiniai bei didžiausią reikšmę turintys, su arbitražu susiję ir Heidelbergo ataskaitoje nurodyti pakeitimai.

Heidelbergo ataskaitos autoriai nurodė, kad pastaruoju metu nuostata, jog Briuselis I (Nr. 44/2001) netaikomas arbitražui buvo ginčijama literatūroje³⁶. Būtent dėl šios priežasties buvo atlikta apklausa, kurioje bandyta išsiaiškinti sąsają tarp Briuselis I (Nr. 44/2001) ir arbitražo, taip pat buvo vykdoma apklausa dėl Briuselis I (Nr. 44/2001) veikimo išplėtimo su arbitražu susijusiems klausimams, nagrinėjamiems teisme³⁷. Heidelbergo ataskaitos autoriai nurodo, kad dėl Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo kyla praktinių problemų, dėl kurių atsirado būtinybė dar kartą persvarstyti Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymą arbitražo atžvilgiu. Heidelbergo ataskaitoje yra pateikiama keletas pagrindinių principų, kurių turėtų būti laikomasi, jei, vis dėlto, būtų nuspręsta įtraukti arbitražą į Briuselis I (Nr. 44/2001) reguliavimo sritį³⁸:

- Visų pirma, Niujorko konvencija numato vienodą, visoje Europos Sąjungoje bei kitose šalyse galiojantį reguliavimą, kuris yra taikomas dėl arbitražo sprendimų pripažinimo bei vykdymo. Briuselis I (Nr. 44/2001) yra Europos Sąjungoje taikomas teisės aktas, o jo veikimas jokių būdu negali susilpninti žymiai platesniu mastu taikomos Niujorko konvencijos;

³⁵ HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*, Study, No. JLS/C4/2005/03. Germany: Ruprecht – Karls – Universität – Heidelberg, 2007.

³⁶ The German Association for Arbitration svarstė šį klausimą per pavasario susitikimą, 2007; Schlosser, P. *Die Erstreckung von Brüssel I auf die Schiedsgerichtsbarkeit?*, Keln: Heumann, 2007. Iš HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*. Study No. JLS/C4/2005/03, Germany: Ruprecht – Karls – Universität – Heidelberg, 2007.

³⁷ HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States*, Study No. JLS/C4/2005/03. Germany: Ruprecht – Karls – Universität – Heidelberg, 2007, p. 109 – 114.

³⁸ *Ibid.*, p. 116.

- Antra, Niujorko konvencija nustato vienodą arbitražo sprendimų pripažinimo bei vykdymo teisinį reguliavimą visose susitariančiose valstybėse. Taigi, Briuselis I (Nr. 44/2001) neturėtų reguliuoti tų santykių, kurie jau yra sureguliuoti remiantis Niujorko konvencija³⁹.

Briuselis I (Nr. 44/2001) 1 straipsnio 2 dalies d punktas, nurodantis, kad Briuselis I (Nr. 44/2001) netaikomas arbitražui, anot Heidelbergo ataskaitos autorių, turėtų būti panaikintas. Taip pat, buvo siūloma į Briuselis I (Nr. 44/2001) 22 straipsnį, kuriame numatyta išimtinė jurisdikcija, įtraukti papildomą šio straipsnio punktą, nurodantį išimtinę jurisdikciją šalutiniams procesams, susijusiems su arbitražu, kai jurisdikciją turėtų arbitražo vietos teismai⁴⁰. Įtraukus šį pasiūlymą į Briuselis I (Nr. 44/2001), būtų išvengta situacijų, kai keli teismai nagrinėja tuos pačius klausimus⁴¹.

Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad šis pasiūlymas turi ir neigiamų savybių. Viena pagrindinių problemų yra informacijos trūkumas nustatant arbitražo vietą. Europos Sąjungos mastu nėra jokios normos, kuri numatytų bendrą visoms valstybėms narėms taikomą nuostatą, aiškinančią kas yra laikoma arbitražo vieta. Todėl, jei šalys arbitražinėje sutartyje nenumato arbitražo vietos bendru sutarimu, kyla problema ją nustatant. Todėl, įtraukiant papildomą nuostatą į Briuselis I (Nr. 44/2001) 22 straipsnį dėl išimtinės jurisdikcijos, papildomai turėtų būti įtraukta ir dar viena nuostata, apibrėžianti arbitražo vietos sąvoką⁴².

Taip pat buvo siūloma įtraukti nuostatą į Briuselis I (Nr. 44/2001) 23 straipsnio 3 dalį, kuri tiksliai ir aiškiai nurodytų arbitražinės išlygos galiojimą bei teisinius padarinius⁴³. Tačiau, šiame pasiūlyme taip pat galima išvelgti problematinių aspektų. Kaip, pavyzdžiui, toks reguliavimas iš dalies sutaptų su Niujorko konvencijos 2 straipsniu, tai pat numatančiu arbitražinio susitarimo galiojimo klausimą, tik daug formalesniu būdu. Tokiu būdu, būtų pažeistas vienas pagrindinių principų, nurodytų aukščiau, jog Briuselis I reguliavimo sritis negali susikirsti su Niujorko konvencijos reglamentavimu. Kita vertus, tokios nuostatos įtraukimas taip pat pažeistų

³⁹ SVOBODOVA, K.. *Arbitration exception in the regulation Brussels I*. Česka Respublika: Pravnicka fakulta Masarykovy univerzity, s. a., p. 5.

⁴⁰ HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study No. JLS/C4/2005/03*. Germany: Ruprecht – Karls – Universitat – Heidelberg, 2007, p. 125.

⁴¹ *Ibid.*, p. 135 – 136.

⁴² *Ibid.*, p. 125.

⁴³ *Ibid.*, p. 126.

kompetencijos - kompetencijos doktriną, nurodančią, jog arbitrai turi išimtinę kompetenciją spręsti dėl arbitražinio susitarimo galiojimo⁴⁴.

Galiausiai, Heidelbergo ataskaitoje buvo pateikti pasiūlymai dėl arbitražo sprendimų bei teismo sprendimų, susijusių su arbitražu, pripažinimo. Tam, kad būtų išvengta prieštaraujančių sprendimų, buvo siūloma išplėsti atvejų, kurių pagrindu gali būti atsisakyta pripažinti sprendimą sąrašą, į jį įtraukiant arbitražą. Tai reiškia, jog buvo siūloma į Briuselis I (Nr. 44/2001) 34 straipsnį įtraukti 3 ir 4 dalis, kuriose būtų nurodyta, jog negalima pripažinti teismo sprendimų, kai jie priimti neatsižvelgiant į arbitražinio susitarimo egzistavimą, taip pažeidžiant arbitražo teismo teisę priimti sprendimą⁴⁵. Atkreiptinas dėmesys, kad tai yra puiki priemonė kovoti su valstybių narių teismų sprendimais, kai šie priimami nepaisant sudaryto arbitražinio susitarimo.

Tačiau, jei į Briuselis I (Nr. 44/2001) būtų įtraukta tokia nuostata, kyla klausimas ar teismo sprendimas gali būti prilyginamas arbitražo sprendimui? Atkreiptinas dėmesys, kad tai glaudžiai siejasi su Europos Sąjungoje galiojančiu laisvu teismo sprendimų judėjimu, kuris yra pagrįstas tuo, jog teismo sprendimų pripažinimui netaikoma jokia speciali procedūra. Arbitražo sprendimų prilyginimas taip pat reikalautų tokio paties pasitikėjimo arbitraže, kas, Heidelbergo ataskaitos autorių nuomone, yra neįmanoma, nes arbitražo sprendimai yra kintantys, todėl jų teisinė priežiūra vis dar yra būtina⁴⁶.

Manytina, kad tokia, Heidelbergo ataskaitoje išdėstyta pozicija iš esmės turėtų būti palaikoma, nes arbitražas yra sparčiai plintanti, tačiau šiuo metu dar ne tokia populiarinė ginčų sprendimo priemonė, kaip valstybės narės teismas. Pavyzdžiui, Vilniaus komercinio arbitražo pateiktoje statistikoje per 2014 m. arbitražo teismui buvo pateiktos tik 28 bylos⁴⁷. Iš pateiktos informacijos galima daryti objektyvią išvadą, jog arbitražo teisme nėra suformuoto stipraus precedento, sprendimai kintantys bei nepastovūs, todėl jie negali būti prilyginami teismo sprendimams. Atsižvelgiant į išdėstytą, panašu, kad pasiūlymas dėl Briuselis I (Nr. 44/2001) 34 straipsnio koregavimo negalėtų būti įgyvendintas.

Atkreiptinas dėmesys, kad dėl arbitražo teismo sprendimų didelės problemos nekyla, nes tokie sprendimai pripažįstami bei vykdomi pagal Niujorko konvenciją. Tokių sprendimų pripažinimo ir vykdymo įtraukimas į Briuselis I (Nr. 44/2001) prieštarautų

⁴⁴ SVOBODOVA, K.. *Arbitration exception in the regulation Brussels I*. Česka Respublika: Pravnicka fakulta Masarykovy univerzity, s. a., p. 5.

⁴⁵ HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study No. JLS/C4/2005/03*. Germany: Ruprecht – Karls – Universitat – Heidelberg, 2007, p. 127.

⁴⁶ *Ibid.*, p. 127 – 130.

⁴⁷ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 25]. Prieiga internete: <<http://www.arbitrazas.lt/failai/Statistika/2014%20VKAT%20statistika.pdf>>.

principiui, jog Briuselis I reglamentavimas negali kirstis su Niujorko konvencijoje įtvirtintu. Tačiau, neišspręsta problema yra tuo atveju, kai valstybės narės teismas nagrinėja klausimą susijusį su arbitražu bei priima sprendimą tokioje byloje, kuris turi būti pripažįstamas bei vykdomas kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje. Šiuo atveju nebeaišku kokių aktu remiantis toks sprendimas turėtų būti pripažįstamas bei vykdomas. Todėl, Europos Komisija, svarstydamą Briuselis I (Nr. 44/2001) keitimo klausimą, anot Heidelbergo ataskaitos autorių, turėtų apsvarstyti ir tokių sprendimų pripažinimo bei vykdymo klausimus⁴⁸. Autorės nuomone, būtų protinga įtraukti teismo sprendimų, kai nagrinėjamas klausimas susijęs su arbitražu, pripažinimo bei vykdymo klausimus į Briuselis I, pagrindžiant tuo, jog iš esmės tai yra teismo sprendimai..

Apibendrinant, būtina aiškiai suvokti, kad ankstesnė Briuselis I (Nr. 44/2001) redakcija nebuvo iki galo išbaigta bei netenkino susiklosčiusios situacijos, nes nebuvo aiškiai nubrėžtos Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo arbitražui ribos. Ataskaitos autoriai nurodo, kad susidariusi situacija turėtų būti išspręsta lankstesniu būdu, nei vien pasinaudojant Briuselis I (Nr. 44/2001) netaikymu arbitražui, kaip nurodyta Briuselis I (Nr. 44/2001) 1 straipsnio 2 dalies d punkte. Heidelbergo ataskaitos rengėjų nuomone, Briuselis I (Nr. 44/2001) jau seniai reikalavo atitinkamų pakeitimų jo veikimo srityje. Būtent dėl šios priežasties pateikta išsami ataskaita laikytina vienu pirmųjų veiksmų sąlygojusių Briuselis I (Nr. 44/2001) pakeitimą. Heidelbergo ataskaitoje nurodyti pakeitimai laikytini pakankamai svarbiais, tačiau, atkreiptinas dėmesys, jog ataskaitoje nebuvo detaliai pasisakyta dėl uždraudimo kreiptis į teismą (angl. *anti-suit injunction*) taikymo. Vienintelis Heidelbergo ataskaitos 410 punktas nurodo, kad uždraudimas kreiptis į teismą (angl. *anti-suit injunction*) yra nesuderinamas su Briuselis I (Nr. 44/2001) reglamentu, tačiau ši pozicija nedetalizuojama. Manytina, kad uždraudimas kreiptis į teismą (angl. *anti-suit injunction*) Heidelbergo ataskaitoje turėjo būti priskirta prie vieno pagrindinių klausimų, nes būtent Heidelbergo ataskaitos pasirodymo metu buvo kreiptasi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl sprendimo priėmimo *West tankers* byloje, todėl, manytina, kad Heidelbergo ataskaitos autoriai, kaip vieną pagrindinių tų dienų problemų, turėjo analizuoti Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymą uždraudimo kreiptis į teismą (angl. *anti-suit injunction*) instituto atžvilgiu.

⁴⁸ HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study, No. JLS/C4/2005/03*. Germany: Ruprecht – Karls – Universität – Heidelberg, 2007, p. 130.

2.1.2 Žalioji knyga

Po Heidelbergo ataskaitos, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo *West Tankers* byloje ir pateiktų komentarų dėl šios bylos, Europos Komisija įvykdė Briuselis I (Nr. 44/2001) 73 straipsnyje įtvirtintą pareigą, ne vėliau, kaip po penkerių metų nuo šio teisės akto įsigaliojimo, pateikti jo taikymo ataskaitą, o prireikus – pasiūlymus dėl jo pakeitimo Europos Parlamentui, Tarybai ir Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui. 2009 m. balandžio 4 d. buvo pristatyta Žalioji knyga dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo priežiūros⁴⁹ (toliau – Žalioji knyga). Tą pačią dieną Europos Komisija patvirtino Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo ataskaitą⁵⁰, kuri parengta remiantis su reglamento taikymu susijusiomis mokslinėmis studijomis, tokiomis kaip Heidelbergo ataskaita. Šiais aktais buvo pradėtos viešos konsultacijos dėl Briuselis I (Nr. 44/2001) netaikymo arbitražui dalinio panaikinimo siekiant pagerinti šio reglamento ir arbitražo sąveiką. Atkreiptinas dėmesys, kad šio magistrinio darbo tema glaudžiai susijusi su arbitražu, todėl toliau bus nurodyti tik tie siūlyti Briuselis I (Nr. 44/2001) pakeitimai, kurie yra susiję su arbitražu.

Iš esmės Heidelbergo ataskaita ir Žalioji knyga padėjo pagrindą naujos redakcijos Briuselis I reglamento atsiradimui, kuris, kaip buvo tikimasi, turėjo patikslinti arbitražo ir teismo proceso atskyrimą bei Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo ribas. Pasirodžius Žaliajai knygai, joje buvo išdėstyta pozicija, jog Niujorko konvencijos veikimas laikomas patenkinamu. Todėl būtų tinkama netrikdyti šios konvencijos veikimo arba bent jau ja grįžti tolesnius veiksmus. Be kita ko, nurodyta, kad reikėtų spręsti konkrečius su Briuselis I (Nr. 44/2001) susijusius arbitražo jurisdikcijos klausimus, siekiant ne reglamentuoti arbitražo jurisdikciją, bet pirmiausia užtikrinti sklandų teismo sprendimų judėjimą Europos Sąjungoje ir užkirsti kelią vienu metu vykstantiems teismo procesams⁵¹.

Žaliojoje knygoje nurodyta, kad iš dalies panaikinus arbitražo jurisdikciją iš Briuselis I (Nr. 44/2001) netaikymo srities, galėtų pagerėti jo ir teismo proceso sąsaja. Dėl tokio panaikinimo teismo sprendimai, kuriais remiama arbitražo jurisdikcija, galėtų

⁴⁹ 2009 m. balandžio 4 d. Žalioji knyga dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo priežiūros. Briuselis: Europos Bendrijų komisija, 2009, KOM (2009) 175 galutinis.

⁵⁰ 2009 m. balandžio 4 d. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo taikymo. Briuselis: Europos bendrijų komisija, 2009, COM (2009) 174, galutinis.

⁵¹ 2009 m. balandžio 4 d. Žalioji knyga dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo priežiūros. Briuselis: Europos Bendrijų komisija, 2009, KOM (2009) 175 galutinis, psl. 8.

būti įtraukti į Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo sritį. Pavyzdžiui, pasiūlyta suteikti išimtinę jurisdikciją nagrinėti tokias bylas valstybių narių, kuriose vyksta arbitražo procesas, teismams – galbūt atsižvelgiant į šalių susitarimą⁵². Be to, panaikinus arbitražo jurisdikciją iš reglamento netaikymo srities, būtų galima užtikrinti, kad laikinųjų priemonių paskyrimui arbitražo proceso metu būtų taikomos visos Briuselis I (Nr. 44/2001) jurisdikcijos normos⁵³.

Žaliojoje knygoje, be kita ko, nurodyta, kad dėl minėto panaikinimo taip pat atsirastų galimybė pripažinti teismo sprendimus dėl arbitražo susitarimo galiojimo ir aiškesnis taptų teismo sprendimų, kuriais patvirtinamas arbitražo sprendimas, pripažinimas ir vykdymas. Taip pat, galbūt būtų užtikrintas teismo sprendimų, kuriais atmetamas arbitražo sprendimas, pripažinimas. Tokiu būdu galėtų būti užkirstas kelias vienu metu vykstantiems teismo ir arbitražo procesams, kai arbitražo susitarimas pripažįstamas galiojančiu vienoje valstybėje narėje ir negaliojančiu kitoje.

Buvo pasiūlyta apsvarstyti ir teismo bei arbitražo procesų, kuriuose sprendžiamas arbitražo susitarimo galiojimas, derinimą. Pavyzdžiui, valstybės narės, kurioje vyksta arbitražo procesas, teismams galėtų būti suteikta pirmenybė spręsti dėl arbitražo susitarimo egzistavimo, galiojimo ir taikymo srities. Taip būtų galima stiprinti teismų, į kuriuos kreiptasi, bendradarbiavimą, taip pat nustatyti terminą šaliam, kuri ginčija susitarimo galiojimą. Šioje knygoje taip pat pažymėta, kad dėl vienodos su arbitražo susitarimų galiojimu susijusios kolizijos normos, pagal kurią, pavyzdžiui, būtų daroma nuoroda į arbitražo vietos valstybės teisę, galėtų sumažėti pavojus, kad susitarimas būtų laikomas galiojančiu vienoje valstybėje narėje ir negaliojančiu kitoje. Dėl to galėtų padidėti arbitražo sprendimų veiksmingumas, palyginti su tuo, kuris užtikrinamas pagal Niujorko konvencijos II straipsnio 3 dalį.

Kalbant apie pripažinimą ir vykdymą, Žaliojoje knygoje nurodyta, kad pagal Niujorko konvenciją vykdytiniams arbitražo sprendimams naudos suteiktą taisyklę, pagal kurią būtų galima atsisakyti vykdyti teismo sprendimą, kuris nesuderinamas su tuo arbitražo sprendimu. Kitas arba papildomas sprendimas galėtų būti toks - valstybei narei, kurioje priimtas arbitražo sprendimas, galėtų būti suteikta išimtinė kompetencija

⁵² Taikant šį metodą galimybę nustatyti arbitražo proceso vietą suteiktų vienodi kriterijai. Bendrame tyrime siūloma remtis šalių susitarimu arba arbitražo sprendimu. Jeigu taip vietos nustatyti neįmanoma, siūloma susisiekti su valstybių narių teismais, kurie pagal reglamentą turėtų jurisdikciją spręsti ginčą, jeigu nėra arbitražo susitarimo.

⁵³ 2009 m. balandžio 4 d. Žalioji knyga dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo priežiūros. Briuselis: Europos Bendrijų komisija, 2009, KOM (2009) 175 galutinis, p. 8.

patvirtinti, kad šis sprendimas vykdytinas. Taip patvirtintas sprendimas galėtų laisvai judėti⁵⁴.

Atkreiptinas dėmesys, kad Žaliojoje knygoje labai daug dėmesio skiriama lygiagretaus bylinėjimosi problemos sprendimui. Pateikiami sprendimo būdai, kuriais būtų siekiama išspręsti šią problemą. Žalioji knyga dėl Briuselis I peržiūros sukėlė labai didelį sąmyšį. Buvo išreikštas susirūpinimas dėl daromų pakeitimų bei jų poveikio Europos Sąjungoje galiojančioms arbitražo institucijoms⁵⁵. Be kita ko, buvo manoma, kad pasiūlyti pakeitimai nebus naudingi ir veiksmingi⁵⁶. Galiausiai, po ilgų diskusijų dėl Briuselis I ir arbitražo sąveikos Europos Komisija 2010 m. birželį sudarė ekspertų grupę, kuriai buvo pavesta pateikti rekomendaciją dėl Briuselis I taikymo. Rekomendacija ir pasiūlymas buvo pateikti 2010 m. gruodį – šie aktai yra aptariami toliau darbe.

2.1.3 2010 m. Europos Komisijos pasiūlymas

Europos Komisija 2010 m. pateikė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, kuriame buvo išdėstyti siūlomi Briuselis I (Nr. 44/2001) pakeitimai⁵⁷. Kartu su šiuo pasiūlymu buvo išleista Poveikio vertinimo ataskaita⁵⁸. Atkreiptinas dėmesys, kad, šio magistrinio darbo tema glaudžiai susijusi su arbitražu, todėl toliau bus aptariami tik tie siūlyti Briuselis I (Nr. 44/2001) pakeitimai, kurie apima arbitražą.

Briuselis I (Nr. 44/2001) esminiu trūkumu buvo laikomas arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas. Šalys, sudariusios arbitražinį susitarimą ir nusprendusios iš sutarties kylančius ginčus spręsti arbitraže, pagal galiojančią teisinę sistemą, gali kreiptis į teismą, siekdamos patikrinti arbitražinio susitarimo galiojimą. Susirūpinimą kelia tai, kad viena tokio susitarimo šalis, pažeisdama jurisdikcijos taisykles, gali kreiptis į teismą ir taip trukdyti jurisdikciją turinčiam valstybės narės teismui nagrinėti bylą. Remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimu pateiktu *Erich Gasser prieš Misat Srl*⁵⁹ byloje

⁵⁴ *Ibid.*, psl. 9.

⁵⁵ IPPOLITO, A.; NISSEN M. *West tankers revisited: has the new Brussels I Regulation brought anti-suit injunctions back into the procedural armoury?*. S. L.: Arbitration, 2013, 79(2), psl. 5.

⁵⁶ BUČINSKAITĖ, R. *ES integracijos galimybės piliečiams ir verslui: naujas teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo reglamentavimas*. Vilnius: Tiltai, 2015, 3, 41–64, ISSN 1392-3137, psl. 44.

⁵⁷ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. Briuselis: Europos Komisija, COM(2010) 748.

⁵⁸ Impact assessment. Brussels: European Commission, 2010, SEC (2010) 1547 Final.

⁵⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2003 m. gruodžio 9 d. sprendimas *Erich Gasser prieš Misat Srl C-116/02, EU:C:2003:657*.

(toliau vadinama *Erich Gasser*), nurodytina, kad tais atvejais, kai tuo pačiu klausimu kreipiamasi į kelis teismus, jurisdikcijos klausimą sprendžia tas teismas, į kurį buvo kreiptasi pirmiausia. Visi vėlesni teismai, į kuriuos buvo kreiptasi dėl to paties klausimo, bylos nagrinėjimą turi sustabdyti iki pirmasis teismas išspręs jurisdikcijos klausimą. Vėlesnis teismas privalo sustabdyti bylos nagrinėjimą net tais atvejais, kai pagal arbitražinį susitarimą šiam teismui yra numatyta jurisdikcija nagrinėti ginčus⁶⁰. Atkreiptinas dėmesys, kad buvo manoma, jog sprendimas, priimtas *Erich Gasser* byloje, atvėrė kelią torpedos ieškinių (angl. *torpedo action*) pateikimui, kai ieškinyms pateikiamas ne pagal jurisdikcijos taisykles, o pasirinktam, kuo lėčiau veikiančiam teismui, siekiant užvilinti bylinėjimąsi kiek įmanoma ilgiau⁶¹. Kadangi *Eric Gasser* byloje pateiktas sprendimas kėlė potencialią grėsmę piktnaudžiauti procesu, Komisija buvo priversta pasiūlyti alternatyvų sprendimo būdą tam, kad būtų išvengta tokių situacijų. Komisijos parengtame pasiūlyme buvo išdėstyti tokie, žemiau nurodomi, siūlymai⁶².

Tam, kad būtų pašalintos šios problemos bei Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymas taptų paprastesnis bei aiškesnis, Europos Komisija nurodo, kad visų pirma, Briuselis I (Nr. 44/2001) 1 straipsnio 2 dalies d punktas turėtų būti papildytas ir nurodyta, kad Briuselis I netaikomas arbitražui, išskyrus, kaip numatyta 29 straipsnio 4 dalyje ir 33 straipsnio 3 dalyje⁶³.

Kaip matoma iš aukščiau pateiktos nuostatos, pagrindinės normos, susijusios su arbitražu bei nuostatos kurias siūloma įtraukti į Briuselis I (Nr. 44/2001) yra 29 straipsnio 4 dalis bei 33 straipsnio 3 dalis. Aukščiau nurodytoje 29 straipsnio 4 dalyje, kuri turėjo būti įtraukta į Briuselis I (Nr. 44/2001), pasisakyta dėl *lis pendens* taisyklės taikymo. Ši taisyklė Briuselis I (Nr. 44/2001) jau buvo įtraukta ir joje nurodyta, kad tais atvejais, kai skirtingų valstybių narių teismuose iškeliama bylos tuo pačiu ieškinio pagrindu ir tarp tų pačių šalių, bet kuris teismas, kitas nei teismas, kuriame buvo iškelta pirmoji byla, savo iniciatyva sustabdo bylos procesą, kol nustatoma pirmojo iškėlusio bylą teismo

⁶⁰ *Ibid.*, p. 41 – 54.

⁶¹ DICKINSON, A. Sydney Law School Legal Studies Research Paper No. 11/58, The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council of Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) (“Brussels I bis“ Regulation). European Parliament, 2011, psl. 17.

⁶² Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. Briuselis: Europos Komisija, COM(2010) 748, psl. 38-40.

⁶³ DICKINSON, A. Sydney Law School Legal Studies Research Paper No. 11/58 The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council of Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) (“Brussels I bis“ Regulation). European Parliament, 2011, psl. 18.

jurisdikcija⁶⁴. Europos Komisijos pasiūlyme šią nuostatą siūloma perkelti į naujos redakcijos Briuselis I 29 straipsnį bei papildomai įtraukti 4 šio straipsnio dalį, nurodant, kad jei sutarta arbitražo vieta yra tam tikroje valstybėje narėje, kitos valstybės narės teismai, kurių jurisdikcija ginčijama, remiantis arbitražiniu susitarimu, sustabdo bylos nagrinėjimą, kai į valstybės narės, kurioje yra arbitražo vieta, teismus arba į arbitražinį teismą kreipiamasi su pagrindiniu arba šalutiniu klausimu dėl tokio arbitražinio susitarimo buvimo, galiojimo arba pasekmių. Taigi, teismas, kuris turėtų jurisdikciją spręsti ginčus būtų arbitražo vietos teismas, kuris toliau magistro darbe bus vadinamas - arbitražo vietos teismu. Tais atvejais, kai būtų kreipiamasi į teismą dėl arbitražinio susitarimo buvimo, galiojimo arba pasekmių, visi kiti teismai į kuriuos buvo kreiptasi vėliau turėtų sustabdyti pradėtus procesinius veiksmus, nes jurisdikciją spręsti šį klausimą turėtų arbitražo vietos teismas. Taip pat, jei arbitražo vietos valstybės narės teisme būtų nustatyta šio teismo jurisdikcija, kiti teismai turėtų atsisakyti jurisdikcijos.

Atkreiptinas dėmesys, kad, kaip bus nurodoma toliau, dauguma autorių tokį Europos Komisijos pasiūlymą palaikė, nors buvo išdėstyta ir priešinga pozicija Europos Komisijos pasiūlymo atžvilgiu. Tokią nuomonę pareiškė Luca G. Radicati di Brozolo nurodydamas, kad tuo atveju, jei vis dėlto 29 straipsnio 4 dalis būtų įtraukta į naujos redakcijos Briuselis I reglamentą, jos veikimas gali vesti ne vien prie teigiamų rezultatų. Pagal 29 straipsnio 4 dalyje numatytą reglamentavimą, ne arbitražo vietos teismas turėtų sustabdyti bylą, tačiau esminė problema kyla tada, kai dėl taktinių priežasčių remiamasi akivaizdžiai negaliojančiu arba visiškai su nagrinėjamu ginču nesusijusiu arbitražiniu susitarimu. Tokiu atveju turėtų būti keliamas klausimas, ar, vis dėlto, gali būti reikalaujama ne arbitražo vietos teismo stabdyti procesinius veiksmus, remiantis tokiu arbitražiniu susitarimu, kai pagal jurisdikcijos taisykles būtent šis teismas turėtų jurisdikciją spręsti ginčą⁶⁵.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, tokį Europos Komisijos pasiūlymą būtų galima laikyti tinkama priemone Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymą padaryti aiškesniu bei paprastesniu. Tačiau, atkreiptinas dėmesys, jog įtraukiant nuostatą, kurioje jurisdikcija būtų suteikta arbitražo vietos teismui, būtina paminėti problemą, kuri jau aukščiau buvo analizuota, nustatant arbitražo vietos teismą. Nė vienas Europos Sąjungoje galiojantis teisės aktas aiškiai bei detalai taip ir neišaiškina arbitražo vietos teismo sąvokos. Todėl, įtraukiant tokią nuostatą būtina bent preambulėje apibrėžti šią sąvoką.

⁶⁴ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo užtikrinimo. *OL* 2001 L 12/1, 27 straipsnio 1 dalis.

⁶⁵ BROZOLO, L. G. R. Arbitration and the draft revised Brussels I regulation: seeds of home country control and of harmonization? *Journal of Private International Law*, 2011, Vol. 7, No. 3, psl. 20.

Dar vienas pasiūlymas, nurodytas Europos Komisijos pasiūlyme - tai 33 straipsnio 3 dalies įtraukimas į naująjį Briuselis I⁶⁶. Šiame straipsnyje turėtų būti išdėstyta taisyklė, kad: „šiuo skirsnyje laikoma, kad į arbitražinį teismą kreiptasi, kai šalis paskyrė arbitražą arba paprašė įtaigos, institucijos arba teismo pagalbos teismui suformuoti“. Atkreiptinas dėmesys, kad šis pasiūlymas laikytinas mažiau tinkamu, nei nurodytas aukščiau, nes jis nesuderinamas su kai kuriomis tarptautinėmis taisyklėmis, pavyzdžiui, UNCITRAL pavyzdiniu įstatymu dėl komercinio arbitražo, kuris nurodo, kad jei tarp šalių nesusitarta kitaip, arbitražo byla laikoma prasidėjusia nuo tada, kai pareiškimas dėl bylos iškėlimo yra perduodamas atsakovui⁶⁷.

Atsižvelgiant į išdėstytą, Europos Komisijos pasiūlymas susilaukė ganėtinai daug palaikymo. Pavyzdžiui, Tarptautinės advokatų asociacijos arbitražo komitetas (*Arbitration Committee of the International Bar Association (IBA)*) nurodė, kad iš esmės Komisijos pasiūlymas sutampa su Tarptautinės advokatų asociacijos arbitražo komiteto nurodytais pasiūlymais, kurie buvo išdėstyti atsakant į Žaliosios knygos pateiktus pasiūlymus⁶⁸. Komisijos pasiūlymas buvo palaikomas dėl to, kad tiksliai buvo apibrėžtas Briuselis I (Nr. 44/2001) netaikymas arbitražui, taip pat dėl 29 straipsnio 4 dalies, kurioje nurodyta, kad teismas negalėtų atsisakyti jurisdikcijos, kai yra *prima facie* arbitražinis susitarimas.

Kita vertus, Europos Komisijos pasiūlymas susilaukė nemažai kritikos. Buvo išreikštas susirūpinimas, kad Briuselis I (Nr. 44/2001) pradėjus taikyti šalutiniams, su arbitražu susijusiems procesams, teismai šį aktą gali pradėti taikyti plečiamai⁶⁹. Būtina paminėti ir 2011 m. birželio mėnesio Europos Parlamento pareiškimą, išdėstytą Europos Parlamento teisės reikalų komiteto ataskaitos projekte. Šiame akte buvo nurodyta, kad Briuselis I (Nr. 44/2001) visiškai negali būti taikomas arbitražui, nes arbitražo procesas yra pakankamai ir tinkamai reglamentuojamas Niujorko konvencijos bei 1961 m. Ženevos konvencijos dėl tarptautinio komercinio arbitražo⁷⁰.

⁶⁶ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. Briuselis: Europos Komisija, COM(2010) 748, psl. 40.

⁶⁷ 1985 m. The United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) Model Law on International Commercial Arbitration with amendments as adopted in 2006, Vienna: United Nations, 2008, 21 str. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 04 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

⁶⁸ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/Projects.aspx#drafting>.

⁶⁹ DOWERS, N., ZHENG, S. T. Arbitration in EU Jurisdiction Regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningen Journal of International Law*, 2015 vol 3(1), psl. 132.

⁷⁰ Draft report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast), Committee on Legal Affairs, 2011, 2010/0383(COD), psl. 48, p. 4.

Apibendrinant, profesorius Luca Radicati di Brozolo nurodė, jog Europos Komisijos pasiūlymas turėtų būti laikomas pakankama priemone kompromisui tarp Briuselis I ir arbitražo pasiekti⁷¹. Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Komisijos pasiūlyme nurodoma, jog Briuselis I netaikomas arbitražui, tačiau, kartu padaromi nežymūs nukrypimai (įtraukiama 29 str. 4 dalis ir 33 str. 3 d.), kurių pagrindu Briuselis I, vis dėlto, galėtų būti pritaikytas teisme nagrinėjant su arbitražu susijusį klausimą. Būtina paminėti, jog *lis pendens* gali būti laikoma tinkamu torpedos ieškinio (angl. *torpedo action*) problemos sprendimo būdu, nes Europos Komisija siūlydama į naująją Briuselis I redakciją įtraukti 29 straipsnio 4 dalį, aiškiai nurodė, koks teismas turėtų jurisdikciją nagrinėti ginčą, todėl būtų išvengta kreipimosi į teismą, kuris dėl įvairių priežasčių būtų „patogesnis“ besikreipiančiai šaliai. Kaip jau buvo minėta anksčiau, jei šie pakeitimai būtų įtraukti į naująją Briuselis I redakciją, būtų ne tik išvengiama labai daug procese pasitaikančių spragų, tačiau ir pats procesas, susijęs su arbitražu taptų aiškesnis.

2.2 Naujoji Briuselis I redakcija

Po ilgų derybų 2012 m. gruodžio mėnesį buvo patvirtinta naujoji Briuselis I (Nr. 1215/2012) redakcija. Atkreiptinas dėmesys, kad naujojoje redakcijoje padaryti pakeitimai nesutampa su aukščiau išdėstytais. Nei 29 straipsnio 4 dalis, nei 33 straipsnio 3 dalis nebuvo įtrauktos į Briuselis I (1215/2012). Tačiau, nors nurodyti straipsniai ir nebuvo įtraukti, pakeitimų, be kita ko, padaryta - todėl toliau darbe bus detaliam aptariami pakeitimai, susiję su Briuselis I (Nr. 1215/2012) taikymu arbitražo atžvilgiu.

Briuselis I (Nr. 1215/2012) išdėstytomis nuostatomis siekiama veiksmingiau pritaikyti šį aktą praktikoje bei pašalinti neaiškumus, kylančius iš Briuselis I (Nr. 44/2001). Pabrėžtina, kad naujojoje Briuselis I (Nr. 1215/2012) redakcijoje nuostatos, susijusios su arbitražu, iš esmės išdėstytos tos pačios, atlikti tik nežymūs pakeitimai. Visų pirma, į preambulę įtrauktas 12 straipsnis, kurio paskirtis išaiškinti, kaip turi būti suvoktas Briuselis I (Nr. 1215/2012) ir arbitražo santykis. Antra, įtraukta 73 straipsnio 2 dalis, nurodanti, kad Briuselis I (Nr. 1215/2012) reguliavimas negali paveikti Niujorko konvencijos nuostatų. Taip pat, išlaikytas principas, jog arbitražas nepatenka į šio Briuselis I (Nr. 1215/2012) taikymo sritį. Manytina, kad tokia išimtis artimiausiu metu neleis pasiekti didesnio arbitražinių susitarimų efektyvumo.

⁷¹ BROZOLO, L. G. R. Arbitration and the draft revised Brussels I regulation: seeds of home country control and of harmonization? *Journal of Private International Law*, 2011, Vol. 7, No. 3, psl. 38.

2.2.1 Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsnis

Toliau aptariamą Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsnį sudaro keturios dalys, kuriose yra išdėstytos nuostatos dėl Briuselis I ir arbitražo sąveikos. Tačiau, čia ir toliau nenurodomas aiškus atskyrimas tarp arbitražo ir teismo proceso, taip pat neišsprendžiama problema dėl teismo teisės nustatius, jog arbitražinis susitarimas negalioja, tokį sprendimą pripažinti bei vykdyti pagal Briuselis I (Nr. 1215/2012) nuostatas, nes nurodoma, kad šis klausimas taip pat nepatenka į Briuselis I (Nr. 1215/2012) reglamentavimo sritį.

Visų pirma, Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsnio pirmojoje dalyje nurodyta, kad: *šis reglamentas neturėtų būti taikomas arbitražui. Jokia šio reglamento nuostata neturėtų būti užkertamas kelias valstybės narės teismui, į kurį buvo kreiptasi pateikiant ieškinį dėl dalyko, dėl kurio šalys sudarė arbitražinį susitarimą, nukreipti šalis į arbitražo procesą arba sustabdyti ar nutraukti bylos nagrinėjimą, arba nagrinėti, ar arbitražinis susitarimas pagal jo nacionalinę teisę yra niekinis, negaliojantis arba negali būti įvykdytas.*

Pirmiausia, šioje dalyje nurodyta, kad Briuselis I neturėtų būti taikomas arbitražui. Ši Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsnio 1 dalyje nurodyta nuostata pakartoja *Marc Rich* byloje įtvirtintą principą. Tačiau, ši nuostata, šiek tiek keičia anksčiau galiojusį suvokimą dėl Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo arbitražo atžvilgiu.

Anksčiau ESTT sprendė dėl Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo atsižvelgiant į ginčo objektą, kaip tai buvo daryta *Marc Rich*⁷² byloje. Briuselis I buvo netaikomas jau vien dėl to, kad į teismą kreiptasi dėl šalutinio su arbitražu susijusio klausimo. *West Tankers* byloje ESTT ginčo objektas buvo nustatomas pagal teises, kurioms apginti skirtas procesas ir dėl kurio kreiptasi į teismą. Taip buvo nukrypta nuo pozicijos, pareikštos sprendime *Marc Rich*⁷³, pagal kurią reikia atsižvelgti tik į pagrindinės bylos ginčo objektą, o arbitražas, kaip bylų sritis, iš Briuselis I taikymo srities pašalintas visas.

West Tankers byloje nustatyta, kad tais atvejais, kai ginčo dalykas patenka į Briuselis I (Nr. 44/2001) reguliavimo sritį, tai visi preliminarūs klausimai taip pat bus sprendžiami pagal Briuselis I (Nr. 44/2001). Todėl, šiame sprendime buvo nuspręsta, kad arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas, kaip preliminarus – patenka į Briuselis I (Nr.

⁷² Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1991 m. liepos 21 d. sprendimas *Marc Rich & Co. AG prieš Societa Italiana Impianti PA C-190/89, EU:C:1991:319*, p. 26.

⁷³ *Ibid.*, p. 18 ir 26.

44/2001) reguliavimo sritį⁷⁴. Remiantis Briuselis I (Nr. 44/2001) numatytais sprendimų pripažinimo normomis, logiška pasekmė, jog šaliai kreipusis į vienos valstybės narės teismą, kitas tą pačią bylą nagrinėjantis teismas yra įpareigotas pirmojo teismo priimto sprendimo. Būtent taip *West Tankers* byla buvo interpretuota vėlesnėje *Endesa prieš National Navigation Co.*⁷⁵ (toliau *Endesa*) byloje. Toks išaiškinimas iš esmės reiškia, kad teismas, vėliau nagrinėsiantis ginčą dėl bylos esmės bus susaistytas pirmojo teismo sprendimo, kuriame kaip preliminarus klausimas buvo spręstas arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas pagal Briuselis I (Nr. 44/2001) nuostatas⁷⁶. Atsižvelgiant į išdėstytą, naujojoje Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsnio 1 dalyje iš esmės išdėstyta taisyklė, kad vėlesnis teismas į kurį buvo kreiptasi dėl bylos esmės turi nedelsiant sustabdyti procesinius veiksmus ir nukreipti šalis į arbitražą, nepaisant kas buvo nuspręsta anksčiau bylą nagrinėjusio teismo dėl arbitražinio susitarimo galiojimo. Taip arbitražiniam teismui sudarant galimybes tinkamai funkcionuoti⁷⁷.

Galiausiai, būtina pažymėti, kad ši nuostata nurodo, jog nagrinėti ar arbitražinis susitarimas yra niekinis, negaliojantis ar negali būti įvykdytas valstybės narės teismas turėtų pagal savo nacionalinę teisę. Tačiau, ši nuostata iš esmės prieštarauja Niujorko konvencijoje įtvirtintai nuostatai, nurodančiai, kad turėtų būti taikoma šalių pasirinkta teisė⁷⁸. Taip, įstatymų leidėjai siekdami nesupriešinti Briuselis I ir Niujorko konvencijos reglamentavimo, šioje nuostatoje būtent tai ir padarė.

Briuselis I (1215/2012) preambulės 12 straipsnio antrojoje dalyje nurodyta, kad: *valstybės narės teismo priimtam sprendimui dėl to, ar arbitražinis susitarimas yra niekinis, negaliojantis arba negali būti įvykdytas, neturėtų būti taikomos šiame reglamente nustatytos taisyklės dėl pripažinimo ir vykdymo, neatsižvelgiant į tai, ar teismas tokį sprendimą priėmė spręsdamas pagrindinį ar šalutinį klausimą*. Atkreiptinas dėmesys, kad nurodytas reglamentavimas prieštarauja *West Tankers* byloje išdėstyta

⁷⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, (*West Tankers*) C-185/07, EU:C:2009:69, p. 26.

⁷⁵ Anglijos apeliacinis teismas. 2009 m. gruodžio 17 d. byloje *National Navigation Co prieš Endesa Generacion SA*, A3/2009/0856 and 1064.

⁷⁶ MOSES, M. Loyola University Chicago School of Law, public law&legal theory research paper No. 2014-0013, Arbitration/Litigation Interface: The European Debate. *Northwestern Journal of International Law & Business*, vol. 35, No. 1, psl. 19.

⁷⁷ DOWERS, N.; ZHENG, S. T. Arbitration in EU Jurisdiction Regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningen Journal of International Law*, 2015 vol 3(1), psl. 137.

⁷⁸ LR Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo“, *Valstybės žinios* 1995, Nr. 10-208, 5 str. 1 d. a p.

pozicijai, kuri nurodo, jog prieštaravimas dėl jurisdikcijos, pagrįstas sudarytu arbitražiniu susitarimu, įskaitant ir jo galiojimo klausimą, patenka į Briuselis I taikymo sritį⁷⁹.

Galima teigti, kad įtraukiant tokią nuostatą preambulėje, ja buvo siekiama išspręsti pagrindinę problemą, kylančią *Endesa* byloje. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal naująjį Briuselis I (Nr. 1215/2012) reguliavimą, *Endesa* byloje priimtas sprendimas būtų laikomas neteisingu.

Šioje byloje kilo ginčas dėl pavėluoto prekių pristatymo bei dėl to, kad jos buvo pristatytos į kitą vietą, nei šalys susitarė. *Endesa*, kuri įsteigta Ispanijoje, pareiškė ieškinį dėl nuostolių atlyginimo Ispanijos teisme. Kita bylos šalis - *National Navigation Co.* – pervežimo kompanija, įsteigta Egipte, pareiškė ieškinį Anglijos teisme dėl sprendimo negaliojimo, tačiau Ispanijos teisme *National Navigation Co.* taip pat siekė įrodyti, kad į šalių susitarimą buvo įtrauktas arbitražinis susitarimas. Vėliau Londone buvo iškelta arbitražo byla ir pradėtas arbitražo procesas. Tuo tarpu Ispanijos teismas, nustatė, kad arbitražinio susitarimo nebuvo. Taigi, Anglijos apeliaciniam teismui iškyla klausimas, ar Ispanijos teismo sprendimas, kuriame buvo nustatyta, kad šalių sutartyje nėra arbitražinės išlygos, buvo sprendimas patenkantis į Briuselis I reglamento taikymo sritį. Nes, tuo atveju, jei būtų pripažinta, kad šis sprendimas patenka į Briuselis I taikymo sritį, toks sprendimas turėtų būti pripažintas Anglijos teismo ir tiesiogiai jį įpareigotų. Atkreiptinas dėmesys, kad Anglijos teismas nustatė, jog nepaisant fakto, kad buvo svarstytas arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas, toks sprendimas patenka į Briuselis I taikymo sritį ir tiesiogiai įpareigoja Anglijos teismą. Byla buvo baigta Anglijos teismui pripažinus Ispanijos teismo sprendimą, arbitražo procesas šioje byloje buvo nutrauktas.

Atkreiptinas dėmesys, kad Londono arbitražo teismo toks Ispanijos teismo sprendimas tiesiogiai neįpareigojo, tačiau bet koks Londono arbitražo teismo sprendimas be jokios abejonės būtų panaikintas Anglijos teismo, nes Ispanijos teismo sprendimas, jog arbitražinis susitarimas negalioja, buvo laikomas įpareigojančiu Anglijos teismą⁸⁰.

Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, panašu, kad tai, kas išdėstyta *Endesa* byloje, skiriasi nuo dabartinio Briuselis I reguliavimo. Briuselis I 12 straipsnio antroje dalyje, nurodyta, kad numatytas reglamentavimas įtvirtina taisyklę, kurios pagrindu negalima remtis Briuselis I reguliavimu, kai yra sprendžiamas klausimas dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, net jei šis klausimas būtų sprendžiamas kaip preliminarus. Tai reiškia, kad

⁷⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, (*West Tankers*) C-185/07, EU:C:2009:69, p. 26.

⁸⁰ MOSES, M. Loyola University Chicago School of Law, public law&legal theory research paper No. 2014-0013, Arbitration/Litigation Interface: The European Debate. *Northwestern Journal of International Law & Business*, vol. 35, No. 1, psl. 20-21.

situacijoje, panašioje į *Endesa* byloje susiklosčiusią, Anglijos teismas nagrinėjantis tokio pobūdžio ginčą nebūtų saistomas Ispanijoje priimto sprendimo ir galėtų savo nuožiūra nuspręsti dėl arbitražinės išlygos galiojimo. Tačiau, tokios autonomijos spręsti dėl arbitražinio susitarimo galiojimo pasekmė yra vienas kitam prieštaraujančių sprendimų priėmimas. Be kita ko, savaime kyla klausimas, koks aktas reglamentuos šių sprendimų vykdymą – Briuselis I ar Niujorko konvencija⁸¹?

Naujosios Briuselis I redakcijos preambulės 12 straipsnio 3 dalis numato, kad: *tuo atveju, kai valstybės narės teismas, naudodamasis jurisdikcija pagal reglamentą arba pagal nacionalinę teisę, nustatė, kad arbitražinis susitarimas yra niekinis, negaliojantis arba negali būti įvykdytas, tai neturėtų kliudyti pripažinti teismo sprendimą dėl bylos esmės ir, atitinkamu atveju, jį vykdyti pagal šį reglamentą. Tai neturėtų daryti poveikio valstybių narių teismų kompetencijai spręsti dėl arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo pagal 1958 m. birželio 10 d. Niujorke priimtą Konvenciją dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo, kuriai yra suteikiama pirmenybė pagal šį reglamentą.*

Pirmajame šios dalies sakinyje nurodyta, kad, kai nusprendžiama, kad arbitražinis susitarimas negalioja, teismo sprendimas dėl bylos esmės (tačiau ne arbitražinis susitarimas) gali būti pripažintas pagal Briuselis I reglamentą.

Antrajame sakinyje nurodytas reglamentavimas bando spręsti konfliktus, kai teismas viena vertus turi pripažinti teismo sprendimą pagal Briuselis I nurodytą reglamentavimą, kita vertus turi pripažinti arbitražo sprendimą pagal Niujorko konvenciją tame pačiame ginče. Taip gali nutikti tais atvejais, kai arbitražo teismas priima sprendimą, kuris turėtų būti vykdomas, tačiau šaliai apskundus tokį sprendimą valstybės narės teismui, teismas nustato, kad arbitražinis susitarimas negalioja bei priima kitą sprendimą, kuris taip pat turėtų būti vykdomas. Taigi, šiuo atveju kyla problema, kai, pavyzdžiui, arbitražo teisme arbitražinis susitarimas laikomas galiojančiu ir priimamas sprendimas, akivaizdu, kad jis turėtų būti vykdomas pagal Niujorko konvenciją, o šį sprendimą apskundus teisme - toks arbitražinis susitarimas pripažįstamas negaliojančiu ir tokiu būdu gali būti vykdomas pagal Briuselis I reglamentą. Šioje situacijoje nebeaišku kaip reikėtų spręsti tokį ginčą.

Teismas, susidūręs su tokia konfliktine situacija, pagal įprastinį reglamentavimą turėtų spręsti dėl teismo sprendimo pripažinimo bei vykdymo pagal Briuselis I, o dėl arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo pagal Niujorko konvenciją⁸². Tačiau, kyla

⁸¹ *Ibid.*, psl. 21.

⁸² DOWERS, N.; ZHENG, S. T. Arbitration in EU Jurisdiction Regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningen Journal of International Law*, 2015 vol 3(1), psl. 138.

klausimas, koks sprendimo būdas turėtų būti pritaikytas, jei abu sprendimai priimami viename ginče.

Atkreipiamas dėmesys, kad remiantis Briuselis I bei Niujorko konvencija galima pateikti du esminius argumentus, galimai sprendžiančius šią neaiškią situaciją:

- Prima, pabrėžtina, kad 12 straipsnio 3 dalis yra išdėstyta Briuselis I preambulėje, o ne pagrindinėje dalyje, kur yra išdėstomos pagrindinės bei įpareigojančios nuostatos⁸³. Tokiu atveju, būtų galima teigti, kad iš esmės preambulėje išdėstytos nuostatos yra tik aiškinamojo pobūdžio ir negali įpareigoti;
- Antra, Briuselis I 71 straipsnis suteikia pirmenybę Niujorko konvencijai⁸⁴. Galima, teigti, kad ši nuostata, pagrindžia poziciją, kad sprendimas turėtų būti vykdomas pagal Niujorko konvenciją.

Remiantis aukščiau išdėstytu, matoma, kad Briuselis I preambulės 12 straipsnio 3 dalis nurodo, kad teismo sprendimai turi būti pripažįstami. Taip pat nurodoma, kad teismo sprendimų pripažinimas bei vykdymas neturėtų daryti jokios įtakos Niujorko konvencijai. Atkreiptinas dėmesys, kad toliau nagrinėjama Briuselis I (Nr. 1215/2012) 73 straipsnio 2 dalis įtvirtina Niujorko konvencijos pirmumą, todėl prieštaravimas galėtų būti išspręstas remiantis būtent šiuo straipsniu. Be kita ko, remiantis Lietuvos apeliacinio teismo formuojama praktika nurodytina, kad: „ *tiek Niujorko konvencijos II straipsnio 3 dalyje „Susitariančios valstybės teismas, jeigu į jį patenka ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė šiame straipsnyje numatomą arbitražinį susitarimą, turi, vienai iš pusių prašant, pasiūsti puses į arbitražą...“ , tiek Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo 10 straipsnyje: „teismas, gavęs ieškininį pareiškimą klausimu, dėl kurio šalys yra sudariusios šio įstatymo 9 straipsnyje nustatytos formos arbitražinį susitarimą, bet kurios iš šalių reikalavimu atsisako jį priimti“⁸⁵. Atsižvelgiant į išdėstytą, galima daryti objektyvią išvadą, jog arbitražo teismui, kaip ir Niujorko konvencijai teikiamas pirmumas, nes toks ginčų sprendimo būdas yra susitartas tarp ginčo šalių, o remiantis nacionaline teise, sudaryta sutartis šalims turi įstatymo galią⁸⁶. Tačiau, akivaizdu, kad naujosios Briuselis I (Nr. 1215/2012) redakcijos priėmimas, neišsprendė*

⁸³ KLIMAS, T.; VAIČIUKAITĖ, J. Brussels: The law of recitals in European Community legislation. *ILSA Journal of Int'l & Corporate Law*, Vol 15:1, psl. 5.

⁸⁴ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012, dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL* 2012 L351, 73 str. 2 d.

⁸⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus kolegija. *2012 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, prieš AB „Lietuvos dujos“, V. G., K. S., V. V., Nr. 2T-90/2012.*

⁸⁶ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais), *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.189 str.

problematikos, kylančios šį aktą taikant arbitražo atžvilgiu, o atsakymų į kylančius klausimus reikia ieškoti kituose teisės šaltiniuose. Apibendrinant, manytina, kad pakeitimai aiškumo į susiklosčiusią situaciją neįnešė.

Briuselis I 12 straipsnio ketvirtoji dalis nurodo, kad: *šis reglamentas neturėtų būti taikomas jokiam ieškiniui ar šalutiniam procesui, susijusiam visų pirma su arbitražo teismo formavimu, arbitrų įgaliojimais, arbitražo procedūros eiga ar bet kuriais kitais tokios procedūros aspektais, taip pat jokiam ieškiniui ar teismo sprendimui dėl arbitražo sprendimo panaikinimo, peržiūros, apskundimo, pripažinimo ar vykdymo.*

Šioje dalyje iš esmės pakartojama nuostata, kuri buvo įtvirtinta ESTT priimtame sprendime *Marc Rich* byloje, kurioje buvo nurodyta, kad Briuselis I netaikomas arbitražui bei klausimams, susijusiems su arbitražu.

Būtina pažymėti, kad šiame straipsnyje nėra nurodyta, jog jis netaikomas uždraudimo kreiptis į teismą (angl. *anti-suit injunctions*) institutui, kuris, buvo manoma, nesuderinamas su Europos Sąjungos teisiniu reguliavimu⁸⁷. Reikėtų pažymėti, kad generalinio advokato Wathelet išvadoje, pirmą kartą cituota preambulės 12 straipsnio 4 dalis siekiant įgyvendinti idėją, kad į Briuselis I (Nr. 1215/2012) reglamentavimas neturėtų būti taikomas ir uždraudimo kreiptis į teismą institutui (angl. *anti-suit injunctions*)⁸⁸. Tačiau, Europos Sąjungos Teisingumo Teismui 2015 m. gegužės 13 d. priėmus sprendimą *Gazprom prieš Lietuvos Respubliką*⁸⁹ byloje bei nurodžius, kad Briuselis I (Nr. 44/2001) aiškintinas taip, kad juo valstybės narės teismui nedraudžiama nei pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo teismo sprendimą, kuriuo vienai iš šalių uždraudžiama kreiptis su tam tikrais reikalavimais į šios valstybės narės teismą, nei atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti tokį arbitražo teismo sprendimą, nes šiame reglamente nereglamentuojamas vienoje valstybėje narėje priimto arbitražo teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas kitoje valstybėje narėje.

Atkreiptinas dėmesys, kad iki pasirodant *Gazprom* sprendimui teismai bei atitinkamų straipsnių autoriai nurodė, jog mažai tikėtina, jog uždraudimo kreiptis į teismą institutas (angl. *anti-suit injunctions*) bus įtrauktas į Briuselis I reglamentavimo sritį. Pavyzdžiui, generalinės advokatės išvada, pateikta *West tankers* byloje, pabrėžia, kad -

⁸⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, (*West Tankers*) C-185/07, EU:C:2009:69, p. 34.

⁸⁸ WATHELET, M. 2014 m. gruodžio 4 d. generalinio advokato išvada byloje *Gazprom prieš Lietuvos Respubliką* C-536/2013, p. 138.

⁸⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 13 d. sprendimas *OAO Gazprom prieš Lietuvos Respubliką* C-536/2013, EU:C:2015:316, p. 44.

vienašališkas uždraudimo kreiptis į teismą institutas (angl. *anti-suit injunctions*) nėra tinkama priemonė byloje susidariusiai situacijai sureguliuoti⁹⁰.

Akivaizdu, kad yra pasisakančiųjų prieš uždraudimo kreiptis į teismą instituto (angl. *anti-suit injunctions*) įtraukimą į Briuselis I reguliavimo sritį, nurodant, kad tai gali sukelti labai daug taikymo problemų, buvo ganėtinai daug. Tačiau pasirodžius ESTT sprendimui *Gazprom* byloje teigtina, jog uždraudimas kreiptis į teismą (angl. *anti-suit injunctions*) vis dėlto gali būti suderinamas su Briuselis I reguliavimu. Manytina, kad šis sprendimas turėtų susilaukti palaikymo, nes Briuselis I netaikymas arbitražui prie teigiamo rezultato taip pat neveda. Kaip nurodyta UNCITRAL arbitražo taisyklėse, arbitražo teismas privalo užtikrinti, kad būtų išvengta žalos arbitražo procesui. Todėl, atsižvelgiant į išdėstytą, galima teigti, kad šalis, pradėdanti bylinėjimosi procesą kitoje jurisdikcijoje, pažeidžiant arbitražinį susitarimą, sukelia žalos arbitražo procesui bei atveria kelią prieštaringų sprendimų priėmimui. Todėl, siekiant išvengti pažeidimų, uždraudimo kreiptis į teismą institutui (angl. *anti-suit injunctions*) turėtų būti taikomas Briuselis I, o šį faktą galimai patvirtina ir *Gazprom* byloje priimtas sprendimas, nurodantis, kad Briuselis I ir uždraudimas kreiptis į teismą (angl. *anti-suit injunctions*), kuris yra glaudžiai susijęs su arbitražu, vis dėlto suderinami.

2.2.2 Briuselis I (Nr. 1215/2012) 73 straipsnio 2 dalis

Pakeitimas buvo padarytas ir 73 straipsnyje, į šį straipsnį įtraukiant 2 dalį, kurioje nurodyta, kad: *reglamentas nedaro poveikio 1958 m. Niujorko konvencijos taikymui*.

Šioje nuostatoje įtvirtinta pirmenybė pareigai vykdyti arbitražinį sprendimą, o ne teismo sprendimą, pagal Briuselis I reglamentavimą. Tačiau, būtina pažymėti ir tai, kad Niujorko konvencija neįtvirtina jokių nuostatų, susijusių su teismo sprendimų vykdymu. Lygiai taip pat, Briuselis I neįtvirtina nuostatų, susijusių su arbitražo sprendimo vykdymu.

Be kita ko, manytina, kad Niujorko konvencijai pagrįstai suteikiamas pirmumas. Kaip jau buvo anksčiau įvardyta – Niujorko konvencija reglamentuoja arbitražo sprendimų pripažinimą bei vykdymą. Arbitražas, savo ruožtu, yra ginčų sprendimo būdas, dėl kurio šalys yra sudariusios arbitražinį susitarimą, o tais atvejais, kai šalys yra sudariusios tokį susitarimą, teismas neturės jurisdikcijos spręsti tarp šalių kilusį ginčą iš esmės, todėl atitinkamai ir teismo priimtas sprendimas negalėtų būti vykdomas pagal

⁹⁰ KOKOTT J. 2008 m. rugsėjo 4 d. generalinės advokatės išvada byloje *Allianz SpA prieš West tankers C-185/07*, p. 72.

Briuselis I. Tai patvirtina ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojama praktika: „arbitražinis susitarimas yra sutartis, kuria šalys susitaria spręsti tarpusavio ginčus arbitražine, o ne teismine tvarka. Arbitražinio susitarimo tikslas yra atsisakyti bet kurios valstybės teismų jurisdikcijos ir perduoti ginčą spręsti arbitražui. Taigi arbitražinio susitarimo sudarymas kartu reiškia, kad šalys atsisako nagrinėti tarpusavio ginčus teisme“⁹¹. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyse yra pabrėžęs, kad galiojantis arbitražinis susitarimas, kaip ir kiekviena kita sutartis, šalims yra privalomos (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.189 straipsnio 1 dalis) ir jų būtina laikytis (*pacta sunt servanda*)⁹².

Atkreiptinas dėmesys, kad arbitražinis susitarimas yra privalomas ne tik jo šalims, bet ir teismui. Kai yra sudarytas arbitražinis susitarimas, teismas privalo atsisakyti savo jurisdikcijos ir turi nukreipti sutartį pažeidusias šalis įvykdyti sutartinę prievolę, t. y. kilus ginčui kreiptis į arbitražą. Pažymėtina, kad Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo II straipsnio 3 dalyje imperatyviai nurodyta, kad valstybės narės teismas, jeigu į jį patenka ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė arbitražinį susitarimą, turi, vienai iš šalių prašant, nusiųsti šalis į arbitražą, jeigu nenustato, kad nurodytas susitarimas yra negaliojantis, niekinis ar jo negalima įvykdyti.

Atsižvelgiant į išdėstytą, akivaizdu, kad Niujorko konvencija turės pranašumą, lyginant su Briuselis I. Tačiau, būtina pažymėti, kad teismų praktikoje pasitaiko atveju, kai pagal Niujorko konvenciją pripažinti bei vykdyti sprendimo tiesiog neįmanoma. Puikus tai iliustruojantis pavyzdys yra valstybių narių priimti teismų sprendimai, kai šie yra susiję su arbitražu. Atkreiptinas dėmesys, kad Niujorko konvencija šiuo atveju netaikoma, nes tai nėra arbitražo sprendimas, tai yra teismo sprendimas, kuris pagal Niujorko konvenciją pripažintas būti negali. Iš išdėstyto seka, kad kyla problema, kuri negali būti išspręsta 73 straipsnio 2 dalies pagrindu. Tačiau, manytina, kad ši problema gali būti išspręsta remiantis Europos Sąjungos valstybių narių nacionaline teise.

2.3 Briuselis I (1215/2012) kritika ir pasiūlymai

Briuselis I (Nr. 1215/2012) trūkumu galima laikyti tai, kad ir toliau liko galioti arbitražo išimtis ir jis netaikomas jokiems su arbitražu susijusiems sprendimams. Tačiau, reikia

⁹¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija prieš „Hydro Soil Services NV“, Nr. 3K-3-62/2007. Teismų praktika. 2007, 27.

⁹² pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių Bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje „Main Bridge, L. L. C“ prieš. UAB „Lakvita“, Nr. 3K-3-681/2002.

tikėtis, kad ateityje ši išimtis bus panaikinta, taip tik įtvirtinant Briuselis I (Nr. 1215/2012), kaip efektyvų teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo instrumentą⁹³.

Pasirodžius Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsniui, Briuselis I taikymo arbitražo atžvilgiu srityje kilo dar didesnė sumaištis. Iš aukščiau išdėstyto matoma, kad 12 straipsnis iš esmės neišsprendė problemų, susiklosčiusių praktikoje, todėl šio akto taikymas nė kiek nepažengė į priekį. Briuselis I keitimas sukėlė didžiulę sumaištį visoje Europos Sąjungos teisinėje sistemoje, todėl turėtų būti dar kartą tobulinamas, tik šįkart reikėtų labiau atsižvelgti į tai, kad, vis dėlto, Briuselis I turėtų būti taikomas sprendžiant atitinkamus klausimus susijusius su arbitražu. Atsižvelgiant į išdėstyta, siūloma apsvarstyti tokių nuostatų įtraukimo į Briuselis I (Nr. 1215/2012) galimybę:

Visų pirma, rengiant dar kartą patobulintą Briuselis I redakciją, reikėtų atsižvelgti į komisijos pasiūlymą dėl 29 straipsnyje nurodytos *lis pendens* taisyklės įtraukimo, kuri būtų taikoma ir arbitražui. Tokiu atveju būtų užkirstas kelias lygiagrečiam bylinėjimuisi. Taip būtų išspręsta problema dėl nevienodų teismų sprendimų priėmimo bei įnešta teisinio tikrumo.

Antra, labai svarbu išspręsti klausimą dėl Briuselis I taikymo šalutiniams procesams, susijusiems su arbitražu. Kadangi, teismų praktikoje jau suformuotas precedentas⁹⁴, neprotinga keičiant Briuselis I nuspręsti nebetaikyti šio reglamento šalutiniams procesams. Tačiau, net jei Europos Sąjungoje, vis dėlto, būtų nuspręsta nebetaikyti Briuselis I šalutiniams procesams, būtų protinga tokią nuostatą išdėstyti ne preambuleje, o pagrindinėje reglamento dalyje, nes tokiu atveju, ši nuostata bent jau turėtų įstatyminę galią ir įpareigotų jos laikytis.

Trečia, autorės manymu, būtina sureguliuoti sprendimų pripažinimo situaciją, kai valstybės narės teisme yra priimamas sprendimas susijęs su arbitražu, nes šiuo atveju neaišku į kokio akto reglamentavimo – Niujorko konvencijos ar Briuselis I - sritį jis patenka. Manytina, jog būtų protinga į Briuselis I įtraukti nuostatą, jog tokie sprendimai, vis dėlto, gali būti pripažinti pagal šį aktą, nes tai būtų itin veiksminga priemonė vienas kitam prieštaraujančių sprendimų priėmimo panaikinimu.

Apibendrinant, nors Briuselis I ir buvo keistas, siekiant aiškesnio bei tikslesnio šio akto taikymo, vis dėlto, galima konstatuoti faktą, kad šiek tiek detalesni pakeitimai būtini. Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas, konstatuojantis, kad Briuselis I netaikomas

⁹³ BUČINSKAITĖ, R. *ES integracijos galimybės piliečiams ir verslui: naujas teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo reglamentavimas*. Vilnius: Tiltai, 2015, 3, 41–64, ISSN 1392-3137, psl. 61.

⁹⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurta SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA v. West Tankers Inc., (West Tankers) C-185/07, EU:C:2009:69*, p. 26.

arbitražui sukelia labai daug sumaišties praktikoje. Panašu, kad pašalinus ar bent pakoregavus šio straipsnio formuluotę pagrindinė problema, sąlygojanti neaiškumus kylančius praktikoje būtų pašalinta.

3. BRIUSELIS I TAIKYMAS TEISMO PROCESĖ, KAI NAGRINĖJAMAS KLAUSIMAS SUSIJĘS SU ARBITRAŽU

Tiek anksčiau pasirodžiusi Briuselio konvencija, tiek vėliau ją pakeitęs Briuselis I buvo plačiai analizuojami arbitražo prasme⁹⁵. Daugiausia dėmesio buvo skiriama Briuselis I taikymui teisiniame procese, kai iškeltoje byloje nagrinėjamas klausimas yra susijęs su arbitražu. Atkreiptinas dėmesys, kad daugiausia klausimų šioje srityje kėlė šalutiniai procesai, susiję su arbitražu bei vykstantys teisme, laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimai ir lygiagrečių procesinių veiksmų problematika. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, kurio viena iš pareigų yra išaiškinti kylančius teisės normų taikymo klausimus, priėmė keturis sprendimus, kurie yra labiausiai susiję su išvardytais klausimais. Tačiau, ESTT sprendimuose nebuvo pateikti visi reikalingi atsakymai siekiant Briuselis I taikymą arbitražo atžvilgiu padaryti paprastesnį bei aiškesnį. Toliau bus aptariamos bei analizuojamos pagrindinės problemos, kylančios su arbitražu susijusį klausimą nagrinėjant teisme.

3.1 Šalutiniai procesai, susiję su arbitražu

Plačiau pasisakant dėl šalutinių procesų, susijusių su arbitražu, visų pirma, būtina išsiaiškinti, kokie procesai patenka į šią sąvoką. M. Illmer pateikia ganėtinai siaurą ir neišplėtotą šalutinio proceso apibrėžimą. Anot jo, šalutiniu procesu, susijusiu su arbitražu, laikomi veiksmai, atliekami teisme, kurie gali pasireikšti – arbitražo paskyrimu, nustatytų terminų pratęsimu, arbitražo vietos nustatymu⁹⁶. Tokį pat išaiškinimą pateikia ir kiti autoriai, nurodydami, jog šalutiniu procesu laikomi – arbitražo paskyrimas ir nušalinimas, arbitražo vietos nustatymas, terminų pratęsimas⁹⁷. Atkreiptinas dėmesys, kad naujos redakcijos Briuselis I (Nr. 1215/2012) pateikia platesnę šalutinio proceso sąvoką. Šio reglamento preambulės 12 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad šalutiniu procesu laikomi veiksmai, susiję su arbitražo teismo formavimu, arbitražo įgaliojimais, arbitražo procedūros eiga ar bet kuriais kitais tokios procedūros aspektais. Apibendrinant, šalutiniais procesais galima laikyti tokius teismo atliekamus procesinius veiksmus, kuriems arbitražo teismas neturi pakankamai įgaliojimų, todėl juos būtina spręsti teisme.

⁹⁵ SVOBODOVA, K. *Arbitration exception in the regulation Brussels I*. Česka Respublika: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, s. a., p. 1.

⁹⁶ ILLMER, M. *Max Planck Private Law Research No. 11/6, 2011, Brussels I and Arbitration Revisited – The European Commission's Proposal, COM(2010) 748 final*. Hamburg: Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, psl. 649.

⁹⁷ SHEPPARD, A. M. *Modern Maritime Law and Risk Management*. London: informa, 2006, psl. 256.

Visų pirmiausia, būtina paminėti, kad Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas yra laikomas probleminiu, nes jame įtvirtintas bendro pobūdžio apibrėžimas, teigiantis, jog Briuselis I netaikomas arbitražui, tačiau nedetalizuojama, kokius veiksmus apima arbitražo sąvoka. Šioje normoje tiksliai neapibrėžta, ar Briuselis I netaikomas tik arbitražui, ar ir su arbitražu susijusiems šalutiniams procesams, vykstantiems teisme.

Manytina, kad tai, kokius klausimus apima arbitražas galima paaiškinti Schlosser ataskaitoje nurodytais dviem pagrindiniais požiūriais, apibrėžiančiais arbitražo sąvoką – Anglijos išdėstyta pozicija nurodo, jog Briuselio konvencijos 1 straipsnio 2 dalies 4 punktas (dabartinio Briuselis I (Nr. 1215/2012) 1 straipsnio 2 dalies d punktas) apima visus ginčus, kuriems šalys susitarė taikyti arbitražo procesą, taip pat iš jų kylančius paskesnius veiksmus, susijusius su arbitražu. Siauresnis išaiškinimas šiuo klausimu pateikiamas Europos ekonominės bendrijos valstybių narių, kurios nurodo, kad Briuselio konvencijos 1 straipsnio 2 dalies 4 punktas (dabartinio Briuselis I (Nr. 1215/2012) 1 straipsnio 2 dalies d punktas) apima visus šalutinius procesus, vykstančius nacionaliniuose teismuose ir, kurie yra susiję su arbitražu⁹⁸.

Viena pirmųjų bylų, kurioje Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pasisakė dėl Briuselis I taikymo arbitražui bei turėjo galimybę išreikšti požiūrį į aukščiau nurodytas teorijas, buvo jau anksčiau minėta *Marc Rich* byla.

Tam, kad būtų galima išanalizuoti šioje byloje pateiktus išaiškinimus dėl Briuselis I ir arbitražo sąveikos, būtina apsibrėžti esmines faktines aplinkybes. Ginčas šioje byloje kilo pagal žalios naftos pirkimo – pardavimo sutartį, sudarytą tarp *Marc Rich*, kurios buveinė – Švedijoje bei *Impianti*, kurios buveinė – Italijoje. Šalys susitarė, kad visi tarp jų kylantys ginčai bus sprendžiami Londono arbitraže, paskiriant tris arbitrus - po vieną iš jų paskirs šalys, o trečiąjį išrinktą abi kartu. Po to, kai iškilo ginčas *Impianti* pareiškė ieškinį Italijos teisme, o *Marc Rich*, savo ruožtu kreipėsi į Londone esantį arbitražą, kaip ir buvo numatyta šalių susitarime. *Impianti* atsisakė dalyvauti Londone iškeltoje arbitražo byloje bei paskirti arbitrus, kaip buvo susitarta šalių sudarytoje sutartyje. Kadangi *Impianti* nevykdė savo pareigos paskirti arbitrą, *Marc Rich* kreipėsi pagalbos į Anglijos teismą, prašydamas paskirti arbitrą, kuris būtų kompetentingas nagrinėti susidariusį ginčą arbitraže bei įteikti šaukimą *Impianti*. *Impianti* savo ruožtu nurodė, kad Anglijos teismas prieš paskirdamas arbitrą bei išsiųsdamas šaukimus, visų pirma, turėtų išspręsti arbitražinio susitarimo buvimo ir galiojimo klausimą, taip pat, *Impianti* nurodė, kad turėtų

⁹⁸ SCHLOSSER, P. Report on the convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice. *OL 1978 C 59*, p. 61.

būti pritaikyta *lis pendens* taisyklė bei procesiniai veiksmai Anglijos teisme sustabdyti, nes į šį teismą buvo kreiptasi vėliau, nei į Italijos teismą.

ESTT nagrinėdamas šią bylą nurodė, kad iš Briuselio konvencijos veikimo srities arbitražas buvo pašalintas dėl to, kad šis jau yra reglamentuojamas tarptautinių susitarimų. Taip pat nurodyta ir tai, kad iš Briuselio konvencijos taikymo srities arbitražas, kaip dalykas, pašalintas apskritai, įskaitant ir procesus dėl arbitražo, inicijuotus valstybės narės teismuose. ESTT priimtame sprendime *inter alia* konstatuota, kad, sprendžiant ar nagrinėjamas ginčas patenka į Briuselio konvencijos taikymo sritį, reikia atsižvelgti į šio ginčo objektą. Jeigu pagal pagrindinio ginčo objektą (pavyzdžiui, arbitro paskyrimas ar nušalinimas, arbitražo vietos nustatymas ir pan.) ginčas yra pašalintas iš Briuselio konvencijos veikimo srities – t. y. susijęs su arbitražu, preliminaraus klausimo, dėl kurio turi spręsti teisėjas tam, kad išspręstų šį ginčą, buvimas, kad ir koks būtų šio klausimo turinys, negali pateisinti Briuselio konvencijos taikymo⁹⁹.

ESTT sprendime buvo pažymėta ir tai, kad jeigu Briuselio konvencijos 1 straipsnio 2 dalies 4 punkte (dabar Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punkte) nurodytos išimties taikymas ar netaikymas galėtų priklausyti nuo tokio išankstinio klausimo dėl arbitražinės išlygos galiojimo, kurį šalys galėtų iškelti bet kuriuo metu, buvimo, tai prieštarautų teisinio saugumo principui, kuris yra vienas iš Briuselio konvencijos (dabar Briuselis I) tikslų. Atsižvelgiant į išdėstytą, kai sprendžiamas ginčas, nepatenkantis į Briuselis I taikymo sritį, teismas neturi jurisdikcijos spręsti ir arbitražinės išlygos galiojimo klausimo pagal Briuselis I.

Akivaizdu, jog Europos Sąjungos Teisingumo Teismas šioje byloje palaikė Anglijos išdėstytą poziciją ir nurodė, kad Briuselis I, netaikomas arbitražui visa apimtimi – apimant tiek patį arbitražą bei jo procesą, vykstantį arbitražo teisme, tiek ir teisme vykstančius šalutinius procesus, susijusius su arbitražu. Taigi, šioje byloje nurodyta, jog vertinamasis kriterijus, sprendžiant dėl Briuselis I taikymo yra ginčo objektas, jei tai susiję su arbitražu, Briuselis I negali būti taikomas.

Apibendrinant Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pateiktą išaiškinimą, būtina atkreipti dėmesį, kad toks reguliavimas veda prie išvados, jog nagrinėjant bylą, kurioje ginčo objektas (pagrindinis klausimas) nėra arbitražas, tačiau dėl vienokių ar kitokių priežasčių būtų pareikalauta, kaip preliminarų klausimą išspręsti arbitražinio susitarimo galiojimą, tokiam ginčui Briuselis I, savo ruožtu, galėtų būti pritaikytas, nes ginčo objektas nebūtų susijęs su arbitražu.

⁹⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1991 m. liepos 21 d. sprendimas *Marc Rich & Co. AG prieš Societa Italiana Impianti PA C-190/89, EU:C:1991:319*, p. 26.

Kita problema ir, manytina, viena svarbiausių - nebeaišku kokie procesiniai veiksmai turėtų būti atliekami, jei arbitražinis susitarimas, vis dėlto, būtų pripažintas negaliojančiu. *Marc Rich* byloje nurodyta, kad preliminarus klausimas, toks, kaip arbitražinio susitarimo galiojimas, negali paveikti Briuselis I taikymo ginčui, kurio objektas yra arbitražas. Net tuo atveju, jei preliminarus klausimas ir patektų į Briuselis I reguliavimo sritį, tai nepakeistų fakto, jog pagrindiniam ginčui, kurio objektas – arbitražas, Briuselis I netaikomas¹⁰⁰. Iš išdėstyto panašu, kad nustačius, jog arbitražinis susitarimas negalioja, Briuselis I vis tiek negalėtų būti pritaikytas pagrindiniam ginčui. Kita vertus, toks ESTT sprendimas akivaizdžiai prieštarauja susiklosčiusiai praktikai bei dabartinio Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsnio 3 daliai nurodančiai, kad nustačius, jog arbitražinis susitarimas negalioja, gali būti pritaikytas Briuselis I ir tai nėra laikytina Niujorko konvencijos pažeidimu. Taip pat paminėtina ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojama praktika nurodanti, jog pripažinus arbitražinio susitarimo negaliojimą, Briuselis I turėtų būti taikomas ginčą nagrinėjant teisme¹⁰¹.

Pastebėtina ir tai, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas aiškiai neišskyrė kada arbitražas yra laikomas ginčo objektu. Sprendime nurodyta - jei ginčo objektas susijęs su arbitražu, kaip, pavyzdžiui, arbitro paskyrimas, tokiam ginčui Briuselis I netaikomas, tačiau detaliau nenurodomi požymiai, kuriais remiantis būtų galima objektyviai konstatuoti, jog nagrinėjamas klausimas tikrai yra susijęs su arbitražu. Šiuo metu, tokią ESTT spragą jau yra įmanoma užpildyti, remiantis kiek vėliau pasirodžiusiu ESTT sprendimu *Van Uden Maritime BV prieš Deco-Line* byloje, kuriame buvo patikslinta, kad arbitražas yra ginčo objektas, jei teismo procese siekiama apginti teisę spręsti ginčą arbitraže, kaip yra pagrindinėje byloje¹⁰².

Be kita ko, Neil Dowers ir Zheng Sophia Tang nurodo, kad *Marc Rich* byla palieka dar du labai svarbius neatsakytus klausimus. Pirma, kaip reikėtų spręsti bylą, jei į teismą būtų kreipiamasi dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, kai toks klausimas yra ne preliminarus, tačiau pagrindinis. Antra, kokį sprendimą teismas turėtų priimti, jei būtų sprendžiamas laikinųjų apsaugos priemonių taikymo arbitražui klausimas¹⁰³. Kadangi ESTT *Marc Rich* sprendime paliko ganėtinai daug neatsakytų klausimų, sukuriamas

¹⁰⁰ DOWERS, N.; ZHENG, S. T. Arbitration in EU Jurisdiction Regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningen Journal of International Law*, 2015 vol 3(1), psl. 129.

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Civilinių bylų skyrius. 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje *VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija prieš „Hydro Soil Services NV“*, Nr. 3K-3-62/2007. Teismų praktika. 2007, 27.

¹⁰² Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1998 m. lapkričio 17 d. sprendimas *Van Uden Maritime BV prieš Deco-Line C-391/95*, EU:C:1998:543.

¹⁰³ DOWERS, N., ZHENG, S. T. Arbitration in EU Jurisdiction Regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningen Journal of International Law*, 2015 vol 3(1), psl. 129.

teisinis neaiškumas, sąlygojantis sunkumus Briuselis I pritaikant praktikoje. Remiantis Jenard ir Schlosser ataskaitomis - požiūris yra aiškus. Tiek Jenard ataskaitoje, tiek Schlosser ataskaitoje aiškiai išdėstyta pozicija, kad Briuselio konvencija (dabar Briuselis I) yra netaikomas visiems veiksams, kurie yra susiję su arbitražu. Tokia nuomonė palaikoma ir Evrigenis Kerameus ataskaitoje, kurioje taip pat išdėstyta, jog Briuselio konvencija (dabar Briuselis I) netaikomas arbitražui bei veiksams, kurie su juo yra susiję¹⁰⁴. Todėl, atsakant į aukščiau iškeltus klausimus, manytina, kad visais atvejais, kai ginčo objektas bus susijęs su arbitražu, Briuselis I nebus taikomas.

Be kita ko, akivaizdu, jog sprendimas *Marc Rich* byloje buvo pateiktas remiantis aukščiau nurodytomis ataskaitomis ir didelių pakeitimų galiojančiame teisiniame reguliavime nepadaryta. Beje, tokio sprendimo priėmimas jau galėjo būti nuspėjamas dėl aukščiau nurodytų ataskaitų bei jose išdėstytų nuostatų. Kita vertus, 2009 m. vasario 10 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą *West Tankers* byloje, kuriame Briuselis I taikymas taip pat buvo pagrįstas ginčo objektu¹⁰⁵. Šioje byloje nurodyta, kad būtina atsižvelgti į ginčo objektą, t. y. teisių, kurioms apginti skirtas procesas, pobūdį, jei šis procesas patenka į Briuselis I taikymo sritį, preliminarus klausimas dėl arbitražinio susitarimo taikymo, įskaitant ir jo galiojimą, taip pat patenka į Briuselis I taikymo sritį¹⁰⁶. Atkreiptinas dėmesys, kad šis sprendimas praktikoje sukėlė tikrą sumaištį. Akivaizdu, kad buvo nuspręsta priešingai, nei *Marc Rich* byloje. Taip atsitiko todėl, kad *Marc Rich* byloje teismas sprendė, dėl Briuselio konvencijos (dabar Briuselis I) taikymo atsižvelgdamas į pagrindinėje byloje kilusį ginčą. *West Tankers* byloje ESTT nagrinėjo, koks yra kito ginčo, t. y. ginčo, dėl kurio kreiptasi į teismą, objektas. Šiuo atveju susidaro neaiški situacija, nes *Marc Rich* byloje priimtas sprendimas nurodo, jog Briuselis I ir arbitražas nesuderinami, priešingai nurodyta *West Tankers* byloje, kurioje Briuselis I ir arbitražas galimai gali būti suderinami.

Apibendrinant, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo samprotavimai, kuriuose nurodyta, kad tam, jog būtų galima išsiaiškinti ar atitinkami veiksmai yra susiję su arbitražu ir ar šiems veiksams būtų taikomas Briuselis I, dėmesys turi būti atkreipiamas tik į ginčo objektą. Tačiau, kaip nurodyta aukščiau, ESTT taip ir neišdėstė vieningos

¹⁰⁴ 1986 m. EVRIGENIS-KERAMEUS REPORT. *OL* 1986 C 298/25, 35 punktas. [interaktyvus] . [žiūrėta 2016 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.europeancivillaw.com/legislation/evrigenisreport022.htm>>.

¹⁰⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, (*West Tankers*) C-185/07, EU:C:2009:69, p. 22.

¹⁰⁶ *Ibid.*, p. 26.

pozicijos šiuo klausimu, todėl Briuselis I pritaikant praktikoje kyla neaiškumų, kuriuos įstatymų leidėjui būtina išspręsti.

3.2 Laikinosios apsaugos priemonės

Būtina pažymėti, kad senojoje Briuselis I (Nr. 44/2001) redakcijoje nėra išaiškinta laikinųjų apsaugos priemonių sąvoka, taip pat nenurodyta ar šis aktas gali būti taikomas teisme sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymo, kai ginčas susijęs su arbitražu. Pasirodžius naujajai Briuselis I (1215/2012) redakcijai, buvo nurodyta, kad laikinųjų priemonių sąvoka turėtų apimti, pavyzdžiui, apsauginio pobūdžio nurodymus, kuriais siekiama gauti informacijos arba užtikrinti įrodymus, tačiau detaliau dėl šio akto taikymo skiriant laikinąsias apsaugos priemones, kai ginčas susijęs su arbitražu nepasisakyta.

Christian Heinze nurodė, kad bendroji laikinųjų apsaugos priemonių sąvoka su neesminiais pakeitimais gali būti pritaikyta ir arbitražui¹⁰⁷. Tikslesnė laikinųjų apsaugos priemonių sąvoka pateikiama UNCITRAL arbitražo taisyklių 26 straipsnyje, kuris nurodo, kad laikinosiomis apsaugos priemonėmis yra laikomos priemonės, kurių pagalba užtikrinamas arbitražo teismo sprendimo įvykdymas¹⁰⁸. Panaši laikinųjų apsaugos priemonių sąvoka pateikta Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendime, priimtame *Mario Reichert prieš Ingeborg Kockler* byloje, kurioje nurodyta, kad laikinųjų apsaugos priemonių paskirtis yra užtikrinti teisinę ir (ar) faktinę padėtį iki šalių ginčas bus išspręstas iš esmės¹⁰⁹.

Kalbant apie laikinųjų apsaugos priemonių sąvokos aiškinimą nacionaliniu aspektu, būtina paminėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartį, susijusią su arbitražu, kurioje teismas pažymėjo, kad: *“civilinėje teisėje ieškinio užtikrinimo priemonių tikslas – užkirsti kelią skolininkui išvengti skolos mokėjimo, t. y. jų taikymu siekiama, kad šalių finansinė padėtis per visą ginčo nagrinėjimo laiką išliktų tokia, kokia buvo prieš bylos nagrinėjimą*

¹⁰⁷ HEINZE, C. *Max Planck Private Law Research Paper No. 11/5, Choice of Court Agreements, Coordination of Proceedings and Provisional Measures in the Reform of the Brussels I Regulation*, Hamburg: Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, 2001, psl. 603.

¹⁰⁸ The United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) arbitration rules, with new article 1, paragraph 4, as adopted in 2013, Vienna: United Nations, 2014, 26 str. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-2013/UNCITRAL-Arbitration-Rules-2013-e.pdf>>.

¹⁰⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1998 m. kovo 26 d. sprendimas *Mario Reichert prieš Ingeborg Kockler* C-261/90, EU:C:1992:149.

*arbitraže, ir tai garantuotų galutinio arbitražo sprendimo įvykdymą*¹¹⁰. Apibendrinant, akivaizdu, kad laikinosiomis apsaugos priemonėmis laikomos priemonės, kurių yra imamasi siekiant užtikrinti *status quo* iki bus priimtas, galimai palankus arbitražo teismo sprendimas.

Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo 20 straipsnis nurodo, jog bet kurios iš šalių prašymu arbitražo teismas, pranešęs kitoms šalims, gali nutartimi taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Tačiau, ne visose Europos Sąjungos valstybėse narėse galioja tokia teisė. Pavyzdžiui, Italijos civilinio kodekso 818 straipsnis numato, kad arbitražas laikinųjų apsaugos priemonių paskirti negali¹¹¹.

Kita institucija, turinti teisę taikyti laikinąsias apsaugos priemones yra teismas. Atkreiptinas dėmesys, kad teismas turi teisę taikyti laikinąsias apsaugos priemones, nors ginčas ir teisingas užsienio valstybės teismui ar arbitražui. Tai patvirtina Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo 12 straipsnyje išdėstyta nuostata, teigianti kad: „*šalies kreipimasis į teismą iki arbitražinio nagrinėjimo pradžios arba jo metu prašant imtis priemonių ieškiniui užtikrinti ir teismo nutartis dėl tokių priemonių taikymo nėra nesuderinama su arbitražiniu susitarimu*“. Ši norma tiesiogiai atkartoja UNCITRAL tarptautinio komercinio arbitražo pavyzdinio įstatymo 9 straipsnio tekstą, kuriame teismo intervencija į šalių sutartinius teisinius santykius esant arbitražinei išlygai laikinųjų apsaugos priemonių skyrimo aspektu yra leidžiama ir ši intervencija nelaikoma nesuderinama su arbitražiniu susitarimu¹¹². Teismo galimybė taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kai byla jam neteisinga, nėra neįprastas reiškinys civilinio proceso sistemoje. Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad laikinųjų apsaugos priemonių taikymo pagrindą ir sąlygas nustato nacionalinė teisė¹¹³.

Kadangi šio magistrinio darbo tema glaudžiai susijusi su arbitražo bei Briuselis I sąveika, būtina pažymėti, kad toks sąveikavimas labiausiai pasireiškia laikinąsias apsaugos priemones taikant teisme. Nepaisant to, kad laikinosios apsaugos priemonės gali būti paskirtos ir arbitraže, toliau darbe bus nagrinėjamas laikinųjų apsaugos priemonių

¹¹⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2002 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Apatit Fertilizers S. A. prieš AB Lifosa, Nr. 3K-3-145/2002*. Teismų praktika Nr. 17: Vilnius, 2002.

¹¹¹ Italijos civilinis kodeksas. [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. kovo 12] Prieiga per internetą: <<http://www.jus.uio.no/lm/italy.arbitration/doc.html>>.

¹¹² 1985 m. The United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) Model Law on International Commercial Arbitration with amendments as adopted in 2006, Vienna: United Nations, 2008, 9 str. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 04 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

¹¹³ SINKEVIČIUS, E., NORKUS, R., Laikinųjų apsaugos priemonių taikymas nagrinėjant ginčus Lietuvos komerciniuose arbitražuose. *Jurisprudencija*, 2013 m., psl. 200.

paskyrimo teisme klausimas, kai nagrinėjamas ginčas susijęs su arbitražu. Būtent iš šios perspektyvos bus bandoma atskleisti Briuselis I bei arbitražo sąveiką.

Atkreiptinas dėmesys, kad nagrinėjant laikinųjų apsaugos priemonių paskyrimo klausimą, vienas pagrindinių ir didžiausių reikšmę turinčių sprendimų yra Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas priimtas *Van Uden Maritime BV prieš Deco-Line*¹¹⁴ byloje, kuri toliau vadinama *Van Uden*. Siekiant išanalizuoti šią bylą, visų pirma, būtina apsibrėžti faktines aplinkybes. *Van Uden* Nyderlanduose iškėlė arbitražo bylą, dėl to, kad kita ginčo šalis - *Deco-Line* laiku neapmokėjo jai pateiktų sąskaitų. Taip pat, *Van Uden* kreipėsi į Vokietijos teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių paskyrimo. Atkreiptinas dėmesys, kad šioje byloje buvo kreiptasi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą siekiant išsiaiškinti ar laikinųjų apsaugos priemonių paskyrimo klausimas patenka į Briuselio konvencijos reguliavimo sritį ir ar šis klausimas gal būti sprendžiamas remiantis šiuo aktu.

Visų pirma, būtina pabrėžti, kad *Van Uden* sprendime nurodyta, jog laikinųjų apsaugos priemonių paskyrimo klausimas iš esmės nėra laikomas šalutiniu procesu, vykstančiu teisme. Teismas nurodė, kad būtų protingiau laikinųjų apsaugos priemonių paskyrimo klausimą laikyti lygiagrečiu arbitražui procesu¹¹⁵. Pabrėžtina, kad ESTT tiksliai nenurodė šalutinio proceso bei lygiagretaus proceso sąvokų skirtumų. ESTT preziumavo, kad laikinųjų apsaugos priemonių paskyrimo klausimas gali būti priskiriamas lygiagrečiam procesui, tačiau tiksliai nebuvo pagrįsta, kokių pagrindų daroma tokia prezumpcija. Atsižvelgiant į išdėstytą, autorė laikinąsias apsaugos priemones išskiria į naują skyrių, nepriskirdama jų nei šalutiniams, nei lygiagretiems procesams, vykstantiems teisme.

Antra, *Van Uden* sprendime nurodyta, kad nė vienas teismas neturės jurisdikcijos spręsti dėl bylos esmės, kai arbitražinis susitarimas yra galiojantis. Tačiau, laikinosios apsaugos priemonės teisme gali būti pritaikytos remiantis Briuselio konvencijos 24 straipsniu (dabar Briuselis I (Nr. 1215/2012) 35 straipsniu)¹¹⁶. Šiame straipsnyje išdėstyta nuostata, kad valstybės narės teismui gali būti pateiktas prašymas taikyti pagal tos valstybės narės teisę numatytas laikinąsias priemones, įskaitant apsaugos priemones, net jeigu kitos valstybės narės teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Kita vertus, Briuselio konvencija negali būti pritaikyta tiems objektams, kuriems šis aktas iš viso netaikomas ir tokie objektai yra pašalinti iš Briuselio konvencijos veikimo srities.

¹¹⁴ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1998 m. lapkričio 17 d. sprendimas *Van Uden Maritime BV prieš Deco-Line* C-391/95, EU:C:1998:543.

¹¹⁵ *Ibid.*, p. 33.

¹¹⁶ *Ibid.*, p. 34.

Trečia, *Van Uden* sprendime ESTT išdėstė poziciją, kad laikinųjų apsaugos priemonių paskyrimas yra teisme vykstantis procesas lygiagretus arbitražui. Šiomis priemonėmis yra siekiama apsaugoti ne vien tik su arbitražu susijusius veiksmus, jos taip pat gali būti taikomos ir daugelio kitų teisių apsaugai. Sprendžiant klausimą ar taikant laikinąsias apsaugos priemones gali būti remiamasi Briuselio konvencija būtina nurodyti, kad tai priklauso ne nuo pačių laikinųjų apsaugos priemonių prigimties, o nuo teisių, kurias laikinosiomis apsaugos priemonėmis yra siekiama apsaugoti¹¹⁷. ESTT nurodė, jog teismas, sprendžiantis dėl savo jurisdikcijos turi nustatyti: pirma, koks yra ginčo objektas; antra, ar šis ginčo objektas patenka į Briuselio konvencijos taikymo sritį. ESTT nurodyta, kad, nustatant, ginčo objektą ir ar jis patenka į Briuselio konvencijos (dabar Briuselis I) taikymo sritį, reikia atsižvelgti į teisių, kurias siekiama apginti teismo procese, pobūdį. Tais atvejais, kai teisės, kurias laikinosiomis apsaugos priemonėmis yra siekiama apsaugoti patenka į Briuselio konvencijos reguliavimo sritį, Briuselio konvencijos 24 straipsnis (dabar Briuselis I (Nr. 1215/2012) 35 straipsnis) gali būti pritaikytas¹¹⁸. Atsižvelgiant į išdėstytą, Briuselis I galėtų būti taikomas tose bylose, kuriose siekiama apsaugoti iš sutarties kylančių pareigų įvykdymą, tačiau ne arbitražo proceso veiksmus, kurie iš esmės susijęs su arbitražu. Kadangi *Van Uden* byloje buvo siekiama apsaugoti skolos išieškojimą bei užtikrinti priešingos šalies mokumą, Briuselio konvencija buvo pritaikyta. Iš to galima daryti objektyvią išvadą, kad Briuselis I ir laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimas, kai yra iškelta arbitražo byla, gali būti suderinami.

Pasirodžius šiam Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimui, pagrindinė iš šios bylos kylanti problema, kuri buvo daugiausia kritikuota - Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nenurodė aiškaus bei tikslaus atskyrimo tarp šalutinių proceso veiksmų bei lygiagretaus proceso. Todėl šiuo atveju nebeaišku, kokiais atvejais teismas teigtų, kad procesas yra laikomas lygiagrečiu, o kuriais atvejais būtų teigiama, kad sprendžiami šalutiniai veiksmai, susiję su arbitražu.

Tam, kad būtų įmanoma atsakyti į šį klausimą, būtina apibendrinti ESTT formuojamą praktiką. Manytina, kad esminis skirtumas tarp šalutinių procesinių veiksmų bei lygiagrečių procesinių veiksmų yra sąsaja su arbitražu. Prisimenant *Marc Rich* byloje priimtą sprendimą pažymėtina, kad šioje byloje į teismą buvo kreiptasi dėl arbitro paskyrimo, kas objektyviai lemia išvadą, jog šis klausimas yra susijęs su arbitražu bei pateko į Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktą. Kalbant apie laikinųjų apsaugos

¹¹⁷ TROSHCHEONOVYCH O.; HUBERT J. B.; HAMAMA S. J. *Brussels I regulation and Arbitration – Trading Torpedoes for Trust?*. Lisbon: Themis, 2011, p. 9.

¹¹⁸ MAGNUS, U.; MANKOVSKI, P. *Brussels I Regulation*. Germany: Sellier European Law Publishers, 2007, psl. 527.

priemonių paskyrimą, būtina nurodyti, kad, kaip pats Europos Sąjungos Teisingumo Teismas *Van Uden* byloje nurodė, tai yra preliminari, pagalbinė arbitražui priemonė, kuria yra siekiama užtikrinti būsimo sprendimo įvykdymą. Atkreiptinas dėmesys, kad tai nėra arbitražo dalis, tai yra visiškai atskiras klausimas¹¹⁹. Iš vienos pusės, galima teigti, kad jos yra susijusios su arbitražu, nes yra skirtos užtikrinti būsimą arbitražo sprendimo įvykdymą, tačiau kita vertus jos lygiai taip pat gali būti naudojamos ir siekiant užtikrinti teismo priimtą sprendimą. Be kita ko, *Van Uden* byloje buvo kreiptasi dėl laikinosios apsaugos priemonės – sąskaitų arešto, siekiant išsaugoti skolininko mokumą bei galimybę išieškoti skolą. Akivaizdu, kad kreipiantis į teismą dėl laikinųjų apsaugos priemonių paskyrimo ginčo objektas šiuo metu nebuvo susijęs su arbitražu, nes šiuo atveju buvo siekiama užtikrinti sutartinį įsipareigojimą – tinkamai bei laiku atsiskaityti – šiuo pagrindu buvo siekiama išsaugoti *status quo* iki bylos baigties.

Apibendrinant, *Van Uden* byloje priimtas sprendimas gali būti laikomas dar vienu sprendimu, pateisinančiu Briuselis I ir arbitražo suderinamumą. Nors ir buvo palikta keletas neatsakytų klausimų, tačiau esmė išlieka ta pati – jog Briuselis I (Nr. 1215/2012), tiksliau tariant šio akto 35 straipsnis gali būti pritaikomas ginče, kuriame lygiagrečiai yra iškelta ir arbitražo byla.

3.3 Lygiagretūs procesai

Du lygiagrečiai nagrinėjami ir glaudžiai susiję ginčai gali lemti lygiagrečius procesus. Tokie veiksmai pasireiškia ginčiuose tarp tų pačių šalių bei tuo pačiu pagrindu, kai tokie ginčai nagrinėjami dviejuose ar daugiau teismų arba arbitražų ir taip gali būti priimti vienas kitam prieštaraujantys sprendimai¹²⁰. Kiti autoriai lygiagrečius procesinius veiksmus apibūdina, kaip veiksmus, kai kelios institucijos priima sprendimus dėl to paties klausimo¹²¹.

Nors dar nėra vieningos nuomonės, kaip išspręsti šią problemą, buvo sukurta įvairių procedūrinių mechanizmų, kurių pagrindinis tikslas išvengti lygiagrečiai vykstančių procesų tiek arbitraže, tiek teisme, kai nagrinėjamas klausimas yra susijęs su arbitražu. Toliau darbe bus apibūdinti pagrindiniai institutai, kurių pagrindu yra siekiama išvengti

¹¹⁹ HARTLEY, T. C. *International commercial litigation: Text, Cases and Materials on Private International Law, Second edition*. United Kingdom: Cambridge university press, 2015, psl 294.

¹²⁰ CREMADES., M. B.; MADALENA., I. *Parallel proceedings in International arbitration*. United Kingdom: Oxford University press, 2008, psl. 12.

¹²¹ SHOOKMAN., J. Too Many Forums for Investment Disputes? ICSID Illustrations of Parallel Proceedings and Analysis. *Journal of International Arbitration*, 2010, psl. 361–378.

lygiagrečių procesinių veiksmų, susijusių su arbitražu, atsiradimo bei aptariamas šių institutų sąveikavimas su Briuselis I.

3.3.1 Uždraudimas kreiptis į teismą (angl. *anti-suit injunction*)

Vienos užsienio valstybės teismo nustatytas įpareigojimas, kuriuo asmeniui draudžiama pradėti arba tęsti procesą kitos valstybės teisme remiantis tuo, kad toks procesas pažeidžia arbitražinį susitarimą, teisės doktrinoje ir praktikoje, dar yra žinomas kaip draudimo pradėti teismo procesą (angl. *anti-suit injunction*) doktrina, kuri toliau bus vadinama (už)draudimas kreiptis į teismą. Šios doktrinos esmė yra dvejopa. Pirma, užsienio valstybės teismo nustatomu draudimu kreiptis į teismą kitoje užsienio valstybėje yra siekiama apsaugoti arbitražo jurisdikciją, kai kuri nors iš arbitražinio susitarimo šalių inicijuoja teismo procesą užsienio valstybėje. Antra, šiuo draudimu bandoma uždrausti asmeniui tuo pačiu metu inicijuoti paralelinį teismo procesą vienoje užsienio valstybėje, kai jis dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu jau yra pradėtas kitoje užsienio valstybėje. Štai, pavyzdžiui, *BHP Petroleum v. Baer* byloje teismas konstatavo, kad kai ta pati byla jau yra nagrinėjama vienos užsienio valstybės arbitraže, o atsakovas tęsia procesą kitos užsienio valstybės teisme yra nepataisomai pažeidžiamos ieškovo teisės. Todėl teismas atsakovui nustatė draudimą tęsti teismo procesą Ekvadoro valstybėje ir įpareigojo spręsti ginčą arbitraže - Teksaso valstijoje¹²². Apibendrinant, uždraudimas kreiptis į teismą yra taikomas teismo arba arbitražo ir uždraudžia šaliai pradėti ar tęsti procesą užsienio valstybėje ar paralelinį procesą toje pačioje jurisdikcijoje¹²³.

Atkreiptinas dėmesys, kad draudimo pradėti teismo procesą principas nėra visuotinai pripažįstamas. Lietuvos nacionalinėje teisėje šis principas apskritai nėra reguliuojamas. Anglijoje - priešingai, draudimas pradėti teismo procesą pripažįstamas teismų praktikoje ir yra įtvirtintas 1996 m. Arbitražo akto 44 straipsnyje¹²⁴. Paprastai Anglijos teismas taiko draudimo pradėti teismo procesą nesąžiningos šalies atžvilgiu arba įgyvendindamas kitos šalies teisę nepradėti teismo proceso užsienio valstybėje. Tokia teisė, H. Seriki nuomone, gali atsirasti šalių susitarimo dėl jurisdikcijos pagrindu,

¹²² LEW J. D. M.; MISTELIS L. A.; KROLL S. M. *Comparative International Commercial Arbitration*, The Hague, London. New York: Kluwer Law International, 2003, psl. 366.

¹²³ [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. kovo 7 d.] Prieiga per internetą: <<http://kluwerarbitrationblog.com/2011/11/14/barring-the-courthouse-door-anti-suit-injunctions-in-international-arbitration/>>.

¹²⁴ [interaktyvus] [žiūrėta 2016-03-18] Prieiga per internetą: <<http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=45f03497-71b9-434c-ab0e-96bd1d714651>>.

pavyzdžiui, šalims susitarus tarpusavio ginčą spręsti Anglijos teismuose arba sudarius arbitražinį susitarimą¹²⁵.

Diskutuotinas klausimas yra arbitražo teismo teisė taikyti uždraudimą kreiptis į teismą. Teoriškai arbitražo teismas gali taikyti uždraudimą kreiptis į teismą, ypač tais atvejais, kai bylos šalis siekia nesąžiningai pakenkti arbitražo teismo jurisdikcijai. Atitinkamos nuostatos, galiojančios arbitraže, pavyzdžiui, UNCITRAL suteikia arbitražo teismui teisę taikyti atitinkamas laikinas apsaugos priemones, kurios savo esme yra panašios į uždraudimą kreiptis į teismą¹²⁶. Atkreiptinas dėmesys, kad arbitražo praktika taip pat patvirtina arbitražo teismo teisę taikyti uždraudimą kreiptis į teismą¹²⁷. Taigi, uždraudimą kreiptis į teismą turi teisę taikyti tiek teismas, tiek ir arbitražo teismas. Literatūroje nurodoma, kad klausimas, ar arbitražo teismai gali priimti tokius procesinius sprendimus, turi būti sprendžiamas vertinant arbitražo jurisdikcijos ir jo įgaliojimų klausimą¹²⁸.

Vienas pagrindinių uždraudimo kreiptis į teismą tikslų yra pašalinti paralelius procesus, kai byla pradama tarp tų pačių šalių ir tuo pačiu pagrindu, tačiau skirtingų valstybių narių teismuose¹²⁹. Čia išryškėja du pagrindiniai reikalavimai, kurių pagrindu gali būti išduotas uždraudimas kreiptis į teismą. Šie reikalavimai yra – ginčas kyla tarp tų pačių šalių ir teismai turi nagrinėti tuos pačius klausimus – t. y. tas pats ieškinio dalykas.

Briuselis I (1215/2012) preambulės 12 straipsnio 4 dalis nurodo, kad Briuselis I netaikomas jokiame ieškinyje ar šalutiniame procese, susijusiam visų pirma su arbitražo teismo formavimu, arbitražo įgaliojimais, arbitražo procedūros eiga ar bet kuriais kitais tokios procedūros aspektais, taip pat jokiame ieškinyje ar teismo sprendime dėl arbitražo sprendimo panaikinimo, peržiūros, apskundimo, pripažinimo ar vykdymo. Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad nėra nieko užsiminta apie uždraudimą kreiptis į teismą. Manoma, kad tai turėtų būti vertinama, kaip tyčinis neveikimas, nes keičiant Briuselis I daugiausia diskutuota buvo būtent uždraudimo kreiptis į teismą tema. Tačiau, tam, kad būtų įmanoma nustatyti ar uždraudimas kreiptis į teismą tikrai gali būti suderinamas su

¹²⁵ SERIKI, H. *Anti – Suit Injunctions and Arbitration: A Final Nail in the Coffin?* *Journal of International Arbitration*. 2006, No. 23(1), psl. 26.

¹²⁶ The United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) arbitration rules, with new article 1, paragraph 4, as adopted in 2013, Vienna: United Nations, 2014, 26 str. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-2013/UNCITRAL-Arbitration-Rules-2013-e.pdf>>.

¹²⁷ GAILLARD, E. *Anti-Suit Injunctions Issued by Arbitrators*. Hague: ICCA Congress, 2007, psl. 236.

¹²⁸ LAURENT, L. *Anti – Suit Injunctions issued by arbitrators*. Kluwer: IAI International Arbitration Series No. 2., 2005, psl. 115 – 129.

¹²⁹ ALI, A.; NESBITT K.; WESSEL J. *Anti-suit injunctions in support of international arbitration in the United States and the United Kingdom*. s. l., 2008, psl. 12.

Briuselis I nuostatomis, būtina nuodugniai ištirti ir įvertinti ar uždraudimas kreiptis į teismą trukdo pasiekti Briuselis I iškeltus tikslus.

Viena vertus, uždraudimo kreiptis į teismą suderinimas su Briuselis I reglamentavimu yra neįmanomas. Tai pagrindžia faktas, kad pradėjus Briuselis I taikyti uždraudimui kreiptis į teismą, visų pirma, būtų apribota kitų teismų teisė nuspręsti dėl jurisdikcijos, visų antra, teismams būtų apribota teisė nuspręsti dėl arbitražinio susitarimo egzistavimo bei galiojimo¹³⁰. Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad aukščiau išdėstyta kritika nėra pakankamas pagrindas teigti, jog draudimai kreiptis į teismą yra nesuderinami su Briuselis I veikimu, todėl šį klausimą būtina išnagrinėti detaliau, remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika.

a) Byla *Turner prieš Grovit*

Atkreiptinas dėmesys, kad Europos Sąjungos teisingumo teismas pasisakydamas dėl draudimo kreiptis į teismą ir Briuselis I suderinamumo yra pasisakęs ne vienoje byloje. Visų pirmiausia, paminėtina, kad *Turner prieš Grovit*¹³¹ buvo viena pirmųjų bylų, kuriose ESTT sprendė šį klausimą. Šioje byloje ginčas kilo dėl darbo santykių. *Turner* iškėlė bylą Londone tvirtindamas, kad buvo įpainiotas į neteisėtus veiksmus, jo manymu, prilygstančius neteisėtam atleidimui iš darbo. *Turner* buvo atlyginti nuostoliai. Vėliau prieš *Turner* buvo iškelta byla Madrido teisme. *Turner*, savo ruožtu, ginčijo šio teismo jurisdikciją bei kreipėsi į Londone esantį teismą su prašymu uždrausti toliau nagrinėti bylą, iškeltą Madrido teisme.

Esminis aspektas, dėl kurio pasisakė ESTT ir kuris yra svarbiausias toliau kalbant apie kitas bylas buvo tai, kad šiame sprendime teismas nusprendė, kad Briuselio konvencija draudžia nustatyti uždraudimą kreiptis į teismą dėl proceso kitos valstybės narės teisme. Šiame sprendime teismas pažymėjo, kad Briuselio konvencija neleidžia teismui tikrinti kitos susitariančiosios valstybės teismo jurisdikcijos, išskyrus nurodytas išimtis. Jeigu nustatant draudimą kreiptis į teismą šaliai uždraudžiama pradėti arba tęsti procesą kitos susitariančiosios šalies teisme, tai reiškia kišimąsi į šio teismo jurisdikciją, kuris nesuderinamas su Briuselio konvencijos sistema ir mažina jos veiksmingumą¹³².

¹³⁰ ILLMER, M. *Max Planck Private Law Research No. 11/6, Brussels I and Arbitration Revisited – The European Commission's Proposal COM(2010) 748 final*. Hamburg: Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, 2011, psl. 652.

¹³¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 balandžio 27 d. sprendimas byloje *Turner prieš Grovit* C-159/02, EU:C:2004:228.

¹³² *Ibid.*, p. 25 - 29.

b) Byla *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurta SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*

Turner prieš Grovit bylos pagrindu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nagrinėdamas uždraudimo kreiptis į teismą suderinamumą su Briuselis I veikimu priėmė dar vieną sprendimą, jau anksčiau minėtoje, *West tankers* byloje. Tam, kad būtų galima detaliai išnagrinėti šią bylą, būtina apsibrėžti faktines aplinkybes. *West Tankers* priklausantis laivas, pagal frachtavimo sutartį perduotas *Erg Petroli SpA*, kuris Sirakūzuose (Italija) atsitrenkė į *Erg Petroli SpA* priklausančią prieplauką ir padarė žalos. Tarp šalių buvo sudarytas arbitražinis susitarimas, kurio pagrindu šalys sutarė kylančius savitarpio ginčus spręsti Londono arbitraže. Patyrus žalos, Londone pradėtas arbitražo procesas prieš *West Tankers*. Draudimas *Allianz ir Generali*, atlyginęs žalą, Italijos teisme iškėlė dar vieną bylą prieš *West Tankers*, siekdamas susigrąžinti sumokėtas sumas. Lygiagrečiai *West Tankers* pareiškė ieškinį Anglijos teisme, prašydama nuspręsti, kad tarp jos bei draudimo *Allianz ir Generali* kilęs ginčas būtų perduotas arbitražui ir būtų nustatytas draudimas pradėti kitą nei arbitražo procesą ir tęsti Italijos teisme pradėtą procesą.

Šioje byloje ESTT nusprendė, kad valstybės narės teismo nustatytas įpareigojimas, kuriuo asmeniui draudžiama pradėti arba tęsti procesą kitos valstybės narės teisme remiantis tuo, kad toks procesas pažeidžia arbitražinį susitarimą, prieštarauja Briuselis I (Nr. 44/2001). Tai, kad valstybės narės teismui, kuris paprastai kompetentingas spręsti ginčą pagal Briuselis I (Nr. 44/2001) 5 straipsnio 3 punktą, nustatant draudimą pradėti teismo procesą sudaroma kliūtis, remiantis šio reglamento 1 straipsnio 2 dalies d punktu, nuspręsti, ar minėtas reglamentas taikytinas ginčui, kuris jam pateiktas spręsti, neišvengiamai reiškia, kad iš šio teismo atimama teisė priimti sprendimą dėl savo jurisdikcijos pagal šį reglamentą. ESTT, nagrinėdamas šią bylą, taip pat konstatavo, kad toks draudimas pradėti teismo procesą neatitinka bendrojo principo, pagal kurį kiekvienas teismas, kuriam pateiktas ginčas, pagal jam taikytinas taisykles pats nustato, ar jis kompetentingas šį ginčą spręsti. Kartu teismas pažymėjo, kad jeigu dėl nustatyto draudimo nacionaliniam teismui būtų sutrukdyta pačiam išnagrinėti preliminarų arbitražinio susitarimo galiojimo ar taikymo klausimą, šalis galėtų išvengti proceso paprasčiausia pasirėmusi šiuo susitarimu, ir ieškovas, kuris laiko tokį susitarimą negaliojančiu, netekusiu galios arba negalinčiu būti įvykdytu, prarastų galimybę apginti savo teises valstybės teisme, į kurį jis kreipėsi. ESTT nuomone, šią išvadą patvirtina Niujorko konvencijos II straipsnio 3 dalis, pagal kurią susitariančiosios valstybės teismas,

jeigu jame pareiškiamas ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė arbitražinį susitarimą, vienos iš šalių prašymu turi nurodyti joms kreiptis į arbitražą, nebent nustatytų, kad minėtas susitarimas yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas¹³³.

Kita vertus, nors dauguma užsienio valstybių, išskyrus Angliją, praktiškai nepripažįsta draudimo pradėti kitą nei arbitražo procesą principo, kai kurie teisės doktrinos atstovai, pavyzdžiui, J. J. Barcel III, šį principą netgi lygina su pasauliniu mastu taikoma Niujorko konvencija, kurios II straipsnio 3 dalyje yra įtvirtinta nacionalinių teismų pareiga, jeigu į jį patenka ieškinys tuo klausimu, dėl kurio šalys yra sudariusios arbitražinį susitarimą, vienai iš šalių prašant, nusiųsti šalis į arbitražą, jeigu nenustato, kad arbitražinis susitarimas yra negaliojantis, netekęs galios arba negali būti įvykdytas. J. J. Barcel III nuomone, draudimo pradėti teismo procesą principas padeda užtikrinti, kad šalys laikytųsi arbitražinio susitarimo bei siekia tų pačių tikslų, kaip ir Niujorko konvencija – garantuoti, kad tarptautiniai arbitražiniai susitarimai būtų gerbiami ir vykdomi¹³⁴.

Atkreiptinas dėmesys, kad draudimas pradėti teismo procesą paprastai nėra toleruojamas tarptautinėje teisėje. Manytina, kad taip yra todėl, kad draudimo pradėti teismo procesą institutas konkuruoja su tarptautinėje teisėje įtvirtintu valstybės suvereniteto principu. Tai paaiškintina tuo aspektu, kad iš dalies pažeidžiamas užsienio valstybių nepriklausomumas, nes juo daroma intervencija į valstybės vidaus teisinę procedūras. Šis teiginys gali būti pagrįstas pirmiau nagrinėtos *West tankers* sprendime išsakyta pozicija, kad: „*draudimas pradėti teismo procesą taip pat kenkia valstybių narių pasitikėjimui viena kitos teisinėmis sistemomis bei teismais*“¹³⁵.

Be kita ko, uždraudimo kreiptis į teismą institutas prasilenkia su autonomijos principu, kuriuo vadovaujamosi arbitražo teisėje. Mat arbitražinį susitarimą šalys sudaro laisva valia ir savanoriškai susitaria dėl ginčo sprendimo procedūros. Taigi draudimo pradėti teismo procesą principas, kuris viena vertus reiškia, kad šalys yra saistomos arbitražinio susitarimo ir jis turi būti priverstinai vykdomas, iš dalies paneigia autonomišką arbitražinio susitarimo prigimtį. Tačiau, pagal J. J. Barcel III, draudimas pradėti teismo procesą yra efektyvus būdas, suteikiantis galios Niujorko konvencijos

¹³³ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, (*West Tankers*) C-185/07, EU:C:2009:69, p. 26-34.

¹³⁴ BARCEL, J. J. III. *Anti – Foreign – Suit Injunctions to Enforce Arbitration Agreements*. New York: Cornell Law Faculty Publications, 2007. No. 07-024., psl. 3.

¹³⁵ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, (*West Tankers*) C-185/07, EU:C:2009:69, p. 30.

pagrindiniam tikslui – užtikrinti, kad tarptautiniai arbitražiniai susitarimai būtų vykdomi ir paprasčiausiai reiškia, kad šalys turi laikytis arbitražinio susitarimo, t. y. tarpusavio ginčus spręsti arbitraže¹³⁶.

Iš esmės *West tankers* byloje priimtas sprendimas buvo labai kritikuotas, jį ypač kritikavo Anglija nurodydama, kad niekas nebesirinks Anglijos, kaip arbitražinių ginčų sprendimo vietos, tačiau labai greit pasirodė straipsniai, nurodantys, kad reikėtų rinktis Jungtines Amerikos Valstijas, kur teisinė sistema taikant uždraudimą kreiptis į teismą iš esmės tokia pati, kaip ir Anglijoje¹³⁷. Sprendimas kritikuotas ir dėl to, kad taip yra išplečiamos Briuselis I netaikymo ribos arbitražo atžvilgiu, kai Briuselis I netaikomas ne tik arbitražui, tačiau ir šalutiniams veiksams, susijusiems su arbitražu¹³⁸. Be kita ko, šalims buvo suteikta galimybė, nepaisant arbitražinio susitarimo kreiptis į bet kurį teismą, taip sudarant galimybes plėtotis itališkos torpedos ieškinių (angl. *italian torpedo action*) pateikimui, kurio pagrindu galima kreiptis į teismą pažeidžiant jurisdikcijos taisykles ir taip užvilinti bylos nagrinėjimą, paaiškinant tuo, kad kiekvienas teismas pats privalo nustatyti savo jurisdikciją, o kol, pavyzdžiui, Italijos teismai, kurie veikia labai lėtai išspręs jurisdikcijos klausimą, gali praeiti labai daug laiko.

c) Byla *Gazprom OAO prieš Lietuvos Respubliką*

2015 m. ESTT priėmė dar vieną, šioje srityje labai svarbų sprendimą *Gazprom OAO prieš Lietuvos Respubliką*¹³⁹ byloje. Tai yra viena naujausių bylų, kurioje Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pasisakė dėl Briuselis I taikymo uždraudimo kreiptis į teismą atžvilgiu. Atkreiptinas dėmesys, kad ši byla itin svarbi Lietuvai, nes ji yra viena iš bylose dalyvaujančių šalių.

Trumpai apibrėžiant šios bylos faktines aplinkybes būtina pažymėti, kad Vilniaus apygardos teisme buvo pradėta byla dėl juridinio asmens veiklos tyrimo, bylą inicijavo Lietuvos Respublika, atstovaujama Energetikos ministerijos. *Gazprom*, savo ruožtu, kreipėsi į Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo institutą su prašymu pradėti arbitražo procedūrą prieš Energetikos ministeriją, taip pat įpareigoti Energetikos ministeriją nutraukti bylos nagrinėjimą Vilniaus apygardos teisme. Bylai pasiekus Lietuvos

¹³⁶ BARCEL, J. J. III. *Anti – Foreign – Suit Injunctions to Enforce Arbitration Agreements*. New York: Cornell Law Faculty Publications, 2007, No. 07-024, psl. 3.

¹³⁷ HARTLEY, T. *International commercial litigation: Text, Cases and Materials on Private international law*. United Kingdom: Cambridge University press, 2009, psl. 235.

¹³⁸ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.blplaw.com/expert-legal-insights/articles/gazprom-anti-suit-injunctions-arbitration-debate-goes/>>.

¹³⁹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 13 d. sprendimas *OAO Gazprom prieš Lietuvos Respubliką C-536/2013, EU:C:2015:316*.

Aukščiausiąjį Teismą, ji buvo sustabdyta bei buvo kreiptasi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą siekiant išsiaiškinti ar galima pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo teismo sprendimą dėl uždraudimo kreiptis į teismą pagal Briuselis I (Nr. 44/2001).

Atkreiptinas dėmesys, kad *Gazprom* byla buvo labai laukta, ne tik dėl to, kad buvo nagrinėjamas labai svarbus klausimas, bet ir dėl to, kad generalinis advokatas, pateikdamas išvadą jau paminėjo naujos redakcijos Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsnį, kuris turėjo įsigaliooti tik 2015 m. sausį (išvada pateikta 2014 m. gruodžio 4 d.)¹⁴⁰. Generalinio advokato pateiktoje išvadoje dėl šios bylos buvo pasisakyta, jog Briuselis I (Nr. 1215/2012) veikimas nesuderinamas su arbitražo sprendimo dėl uždraudimo kreiptis į teismą pripažinimu bei vykdymu bei nurodyta, kad, arbitražas yra pašalintas iš Briuselis I veikimo srities, todėl negali būti pripažįstamas ir arbitražo sprendimas dėl uždraudimo kreiptis į teismą, nes tai yra išimtinė Niujorko konvencijos prerogatyva spręsti šiuos klausimus.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nurodydamas, kad nagrinėjamoje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas užduoda Teisingumo Teismui klausimą ne dėl to, ar toks valstybės narės teismo nustatytas įpareigojimas yra suderinamas su Briuselis I, o dėl to, ar su šiuo reglamentu suderinamas galimas valstybės narės teismo sprendimas pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo teismo sprendimą, kuriuo viena iš arbitražo procedūros šalių įpareigojama apriboti savo reikalavimų, pareikštų tos valstybės narės teisme vykstančiame procese, apimtį. Todėl, Teisingumo Teismas savo sprendime išdėstė priešingą poziciją, nei nurodyta generalinio advokato išvadoje, nurodydamas, kad Briuselis I (Nr. 44/2001) reikia aiškinti taip, jog juo valstybės narės teismui nedraudžiama nei pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo teismo sprendimą, kuriuo vienai iš šalių uždraudžiama kreiptis su tam tikrais reikalavimais į šios valstybės narės teismą, nei atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti tokį arbitražo teismo sprendimą, nes šiame reglamente nereglamentuojamas vienoje valstybėje narėje priimto arbitražo teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas kitoje valstybėje narėje. Šiuo klausimu nurodyta, kad arbitražo teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo procedūra, patenka į valstybėje narėje, kurioje prašoma pripažinti ir leisti vykdyti minėtą sprendimą, taikytinos nacionalinės ir tarptautinės teisės, o ne į Briuselis I (Nr. 44/2001) taikymo sritį. Kadangi arbitražo teismai nepriskiriami prie valstybės teismų, byloje nekyla tokia kolizija, kaip ji suprantama pagal minėtą Briuselis I (Nr. 44/2001). Be to, dėl valstybių narių pasitikėjimo viena kitos teisės sistemomis ir atitinkamomis teisminėmis institucijomis principo, kuris

¹⁴⁰ WATHELET, M. 2014 m. gruodžio 4 d. generalinio advokato išvada byloje *OAO Gazprom prieš Lietuvos Respubliką C-536/2013*.

pasireiškia teismų jurisdikcijos taisyklių suderinimu remiantis Briuselis I (Nr. 44/2001) sukurta sistema, pažymėtina, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis įpareigojimą nustatė arbitražo teismas, todėl negali kilti klausimas dėl šio principo pažeidimo, padaryto dėl vienos valstybės narės teismo kišimosi į kitos valstybės narės teismo kompetenciją. Esant šioms aplinkybėms, arbitražo teismo draudimas vienai iš šalių kreiptis su tam tikrais reikalavimais į valstybės narės teismą taip pat negali atimti iš šios šalies teisės į teisminę apsaugą, nes per tokio arbitražo teismo sprendimo pripažinimo ir vykdymo procedūrą, viena vertus, ši šalis galėtų ginčyti tokį pripažinimą ir vykdymą ir, kita vertus, teismas, į kurį kreiptasi, vadovaudamasis taikytina nacionaline ir tarptautine proceso teise, turėtų nustatyti, ar reikia šį arbitražo teismo sprendimą pripažinti ir leisti vykdyti¹⁴¹.

Remiantis išdėstytu, akivaizdu, jog Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė *West Tankers* bylai prieštaraujantį sprendimą, kuriame, nurodė, kad arbitražo sprendimo pripažinimo klausimas, kuriuo uždrausta kreiptis į teismą, ir Briuselis I (Nr. 44/2001), vis dėlto, suderinami. Taip pat, priešingai nei *West tankers* byloje, *Gazprom* byloje nebuvo keliamas klausimas dėl teismų abipusio pasitikėjimo principo, suprantamo, kaip pasitikėjimo kitos valstybės teisine sistema bei teisminėmis institucijomis pažeidimo, kuriuo buvo grindžiamas Briuselis I pažeidimas *West tankers* byloje. Šis klausimas nebuvo keliamas, nes *West tankers* byloje sprendimas dėl uždraudimo kreiptis į teismą taikymo buvo priimtas teismo, o *Gazprom* byloje, toks sprendimas yra priimtas arbitražo teismo.

Pažymėtina, kad *Gazprom* byloje nebuvo pasisakyta dėl vieno labai svarbaus klausimo - tai yra ar uždraudimui kreiptis į teismą turėtų būti taikomas Briuselis I¹⁴². Tai laikoma ypatingai svarbiu klausimu atsiradus naujajai Briuselis I (Nr. 1215/2012) redakcijai, ypač, kai 12 straipsnio 4 dalis tiksliai taip ir neįvardija uždraudimo kreiptis į teismą bei Briuselis I netaikymo šiems veiksams. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju ESTT apsiribojo aiškinimu, kad Briuselis I (Nr. 44/2001) suderinamas su galimybe pripažinti arba atsisakyti pripažinti arbitražo teismo sprendimą, kuriuo uždrausta kreiptis į teismą. Kaip jau buvo minėta aukščiau, didžiausia problema kylanti šioje byloje, yra ta, kad ESTT nepasisakė dėl uždraudimo kreiptis į teismą bei galybės šiam institutui taikyti Briuselis I, pagal naująją Briuselis I (Nr. 1215/2012) redakciją.

Apibendrinant aukščiau išdėstyta, iš to, kas pasakyta, galima teigti, kad draudimas pradėti teismo procesą reiškia teismo nustatytą įpareigojimą, kuriuo asmeniui draudžiama

¹⁴¹ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 13 d. sprendimas *OAO Gazprom prieš Lietuvos Respubliką C-536/2013*, *EU:C:2015:316*, p. 36-39.

¹⁴² SUNDARAM, J. Does the judgment of the CJEU in *GAZPROM* bring about clarity on the grant of anti-suit injunctions under the Brussels I regulation? *Denning law journal*, 2015, Vol. 27, psl. 320.

pradėti arba tęsti procesą kitos valstybės teisme remiantis tuo, kad toks procesas pažeidžia arbitražinį susitarimą. Šis principas, viena vertus, padeda užtikrinti, kad šalys laikytųsi arbitražinio susitarimo ir garantuoti, kad tarptautiniai arbitražiniai susitarimai būtų gerbiami ir vykdomi. Kita vertus, tarptautinės teisės požiūriu, draudimas pradėti teismo procesą kenkia valstybių narių pasitikėjimui viena kitos teisinėmis sistemomis ir teismais, todėl šiuo atžvilgiu nėra suderinamas su tarptautiniu valstybių suverenios lygybės principu. Tačiau, pasirodžius *Gazprom* bylai, atsiranda viltis, jog vis dėlto Briuselis I ir arbitražas suderinami ir šis aktas gali būti pritaikytas arbitražui.

3.3.2 Lis pendens

Lis pendens arba *lis alibi pendens* apibrėžiamas kaip institutas, padedantis išvengti tarptautiniame procese lygia greta bylinėtis kelių valstybių teismuose ir leidžiantis atsisakyti teismui nagrinėti bylą, kai tokia pat byla yra iškelta užsienio valstybės teisme¹⁴³. Ši priemonė skirta kovoti su paraleliais procesiniais veiksmais bei yra taikoma bylose, nagrinėjamos tarp tų pačių šalių ir dėl to paties pagrindo. Taisyklė pasireiškia, kai bet kuris teismas, į kurį kreiptasi vėliau, savo iniciatyva sustabdo bylos nagrinėjimą, kol bus nustatyta teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia jurisdikcija. Ši taisyklė yra laikoma viena pažangiausių priemonių kovojant su lygiagrečiais procesiniais veiksmais. Ja yra siekiama išvengti vienas kitam prieštaraujančių sprendimų.

Nacionalinėje teisėje skirtinga prasmė buvo suteikta *lis pendens* taisyklei. Pavyzdžiui, Prancūzijos civilinio proceso kodeksas numato, kad paskesni teismai stabdo procesinius veiksmus tuo atveju, kai visuose teismuose yra pareikštas ieškinys, kurio pagrindas yra identiškas, tačiau suteikiama teisė sustabdyti veiksmus ir tais atvejais, kai ieškinio pagrindai panašūs (stabdoma, kai ne tos pačios instancijos teismai gauna ieškinius, kurių pagrindai panašūs)¹⁴⁴.

Tuo tarpu Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 296 straipsnio 1 dalies 4 punktas numato, kad: „*teismas palieka pareiškimą nenagrinėtą, jeigu teisme nagrinėjamas ginčas tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu*“. Taip pat būtina paminėti to paties kodekso 137 straipsnio 2 dalies 5 punktą nurodantį, kad : „*teismas atsisako priimti ieškinį, kai teismo žinioje yra byla dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu*“. Svarbu pažymėti, kad esant ginčo sąsajoms su

¹⁴³ MIKELĖNAS, V. *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia, 2001. psl. 165.

¹⁴⁴ Prancūzijos civilinio proceso kodeksas, Nr. 416 ko, 1991, 100-102 str. [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. kovo 04 d.] Prieiga per internetą:
< https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1962/.../Code_39.pdf>.

Europos Sąjungos teisiniu reguliavimu, CPK nuostatos, reglamentuojančios teismų jurisdikciją, bus taikomos tik tiek, kiek nebus taikomi Europos Sąjungos teisės aktai.

Europos Sąjungos lygmeniu paminėtinai, Briuselis I (1215/2012), kurio 29 straipsnyje įtvirtinta nuostata, jog tais atvejais, kai skirtingų valstybių narių teismuose pradedamas procesas bylose tarp tų pačių šalių dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, bet kuris teismas, į kurį kreiptasi vėliau, savo iniciatyva sustabdo bylos nagrinėjimą, kol bus nustatyta teismo, į kurį kreiptasi pirmiausia jurisdikcija. Atkreiptinas dėmesys, kad Briuselis I yra taikomas tik teismų sprendimams, todėl ir 29 straipsnis būtų taikomas tik tais atvejais, kai kreipiamasi į teismus, o ne arbitražo teismus. Tačiau, kai bus nurodoma toliau, ši taisyklė buvo pritaikyta ir arbitražui, kas sąlygoja būtinybę dar kartą persvarstyti šios taisyklės, įtvirtintos Briuselis I (Nr. 1215/2012), netaikymą ginčams, susijusiems su arbitražu.

Visų pirmiausia, būtina aptarti tuos atvejus, kai yra kreipiamasi su tapačiu reikalavimu tiek į valstybės narės teismą, tiek į arbitražą. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo atveju ginčas yra sprendžiamas ne pagal Briuselis I, o pagal Niujorko konvencijos 2 straipsnio 3 dalį, nurodančią, kad susitariančiosios valstybės teismas, jeigu į jį patenka ieškinys tokiu klausimu, dėl kurio šalys sudarė šiame straipsnyje numatomą susitarimą, turi, vienai iš pusių prašant, pasiūsti į arbitražą, jeigu nenustato, kad minėtas susitarimas yra negaliojantis, neteko galios arba negali būti įvykdytas. Ši nuostata akivaizdžiai suteikia pirmenybę ginčą nagrinėti arbitraže. Tokia pati taisyklė yra pakartota UNCITRAL pavyzdinio tarptautinio komercinio arbitražo įstatymo 8 str. 1 dalyje¹⁴⁵. Taip pat Briuselis I (Nr. 1215/2012) 73 straipsnio 2 dalyje. Taigi, galima daryti objektyvią išvadą, kad teismas ir arbitražo teismas šiuo atveju nėra vienodai kompetentingi spręsti tarp šalių kilusį ginčą ir jis privalo būti sprendžiamas arbitraže.

Antra, kai tuo pačiu pagrindu bei tarp tų pačių šalių ginčai iškeliama skirtingose arbitražo teismuose, būtina paminėti, kad būtent arbitražo tribunolas, o ne teismas, turi teisę spręsti dėl paties arbitražo tribunolo įgaliojimų apimties ir ši neatskiriama arbitražo tribunolo teisė yra žinoma kaip arbitražo kompetencijos-kompetencijos doktrina (*kompetenz-kompetenz*). Tokia teisė yra išdėstyta šiuolaikinėse tarptautinėse ir nuolatinių arbitražo institucijų taisyklėse, pavyzdžiui, UNCITRAL Arbitražo taisyklių 21 str. Be kita ko, Panagiotis A. Kyriakou, savo straipsnyje išdėstė poziciją, kad vis dėlto, *lis pendens* taikymas turėtų būti išplėstas bei ši taisyklė taikoma, kai yra sprendžiama dėl arbitražo

¹⁴⁵ KYRIAKOU, P. A. *Lis Pendens in International Commercial Arbitration*. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, 2015, psl. 3.

jurisdikcijos¹⁴⁶. Tai patvirtina ir Šveicarijos federalinio tribunolo sprendimas, priimtas *Arthur Andersen prieš Andersen Consulting*¹⁴⁷, kur *lis pendens* taikymas buvo išplėstas ir arbitražui. Šioje byloje šalys sudarė kelis arbitražinius susitarimus, kai į vienus iš jų buvo įtrauktas *ad hoc* arbitražas, o į kitus Tarptautinis arbitražo teismas (angl. *International Court of Arbitration* (ICC)). Kadangi buvo kreiptasi į abu arbitražo teismus, Šveicarijos federalinis tribunolas nurodė, kad jurisdikcijos klausimą turėtų spręsti Tarptautinis arbitražo teismas, nes į jį buvo kreiptasi anksčiau. Akivaizdu, kad pirmumu laike pasireiškianti *lis pendens* taisyklė, kuri yra įtvirtinta Briuselis I, buvo pritaikyta ir arbitraže¹⁴⁸.

Trečia, daugiausia probleminių aspektų kelia *lis pendens* instituto taikymas, kai tuo pačiu pagrindu ir tarp tų pačių šalių iškelti ginčai kelių valstybių narių teismuose bei šie ginčai yra susiję su arbitražu. Siekiant nuspręsti, ar įmanoma pritaikyti Briuselis I, būtina atsižvelgti į 1 straipsnio 2 dalies d punktą bei įvertinti ten įtvirtintą nuostatą, jog Briuselis I netaikomas arbitražui. Atsižvelgiant į išdėstytą, visų pirma būtina prisiminti *Marc Rich* bylą, kurioje buvo išaiškinta, jog Briuselis I netaikomas ne tik arbitražui, tačiau ir su juo susijusiems šalutiniams procesams, kurie vyksta valstybių narių teismuose. Taigi, aukščiau minėtuose teismuose vykstantys procesai nepatenka į Briuselis I reguliavimo sritį, kai jie yra susiję su arbitražu¹⁴⁹. Todėl galima teigti, kad *lis pendens* taisyklė netaikoma, nes yra įtvirtinta Briuselis I akte, o toks aktas negali būti taikomas su arbitražu susijusiems klausimams, nagrinėjamiems teisme.

Atkreiptinas dėmesys, kad, kaip jau buvo minėta aukščiau, Europos Komisija pateikė pasiūlymą dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, kuriame buvo pasisakyta dėl *lis pendens* taisyklės išplėtimo arbitražo atžvilgiu. Europos Komisija nurodė, kad byla turėtų nagrinėti arbitražo vietos teismas, o visi kiti nagrinėjimą turėtų sustabdyti bei arbitražo vietos teismui nustačius jurisdikciją, visi kiti teismai, kuriuose pateikti ieškiniai, susiję su arbitraže nagrinėjama byla, turėtų atsisakyti jurisdikcijos. Tačiau, pažymėtina, kad tai ir liko tik pasiūlymas, kurį išdėstė Europos Komisija, nes priimant naująją Briuselis I redakciją šis pakeitimas į ją įtrauktas nebuvo. Būtina atkreipti dėmesį, kad šiuo atveju, Europos Komisijos pateiktas

¹⁴⁶ TROSHCHEONOVYCH O.; HUBERT J. B.; HAMAMA S. J. *Brussels I regulation and Arbitration – Trading Torpedoes for Trust?* Lisbon: Themis, 2011, p. 4.

¹⁴⁷ Švedijos federalinis tribunolas. 1999 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Arthur Andersen Business Unit Member Firms v. Andersen Consulting Business Unit Member*, *ASA Bulletin* 546.

¹⁴⁸ TROSHCHEONOVYCH O.; HUBERT J. B.; HAMAMA S. J. *Brussels I regulation and Arbitration – Trading Torpedoes for Trust?* Lisbon: Themis, 2011, p. 5-6.

¹⁴⁹ JULIAN, D. M.; MISTELIS, L.; KROLL, M. S. *Comparative International Commercial Arbitration*. Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2003, psl. 497 – 500.

pasiūlymas turėjo susilaukti palaikymo, nes, autorės manymu, tai yra viena pagrindinių priemonių kovoti su lygiagrečiais procesais bei prieštariniais sprendimais.

Kita vertus, įtraukus tokį Europos Komisijos pasiūlymą, *lis pendens* taisyklė būtų potencialus itališkos torpedos ieškinio (angl. *italian torpedo action*) sprendimo būdas. Itališko torpedos ieškiniais laikomi atvejai, kai iškeliama byla, kreipiantis į teismą ne pagal jurisdikcijos taisykles, kai tokiu ieškiniu yra mėginama užvilkti bylos nagrinėjimą, dažniausiai pareiškiant ieškinį toje valstybėje, kur teisinė sistema labai lėta – paprastai Belgijoje arba Italijoje. Europos Komisija savo pasiūlyme nurodė, kad pagal *lis pendens* taisyklę, būtų privaloma kreiptis į arbitražo vietos teismą, kas akivaizdžiai apribotų galimybę kreiptis į „patogesnę“ teismą.

Apibendrinant, kadangi *Marc Rich* byloje buvo nurodyta, jog Briuselio konvencija (dabar Briuselis I) netaikoma nei arbitražui, nei su arbitražu susijusiems šalutiniams procesams, būtina pažymėti, kad ir *lis pendens*, kuri yra įtvirtinta Bruselis I negali būti pritaikyta. Tačiau, kaip aukščiau buvo nurodyta, Šveicarijos teismas netiesiogiai pritaikė *lis pendens* arbitraže, o toks šio teismo veiksmas palengvino ginčo sprendimą bei padarė jį aiškesniu. Be kita ko, šis institutas yra laikomas, vienu sėkmingiausių būdų, skirtų kovoti su paraleliais procesais, kaip ir su itališkais torpedos ieškiniais (angl. *italian torpedo action*). Atsižvelgiant į išdėstytą, autorės nuomone, šios taisyklės veikimas neabejotinai turėtų būti išplėstas ir arbitražo atžvilgiu.

4. BRIUSELIS I TAIKYMAS UŽSIENIO TEISMŲ IR ARBITRAŽŲ SPRENDIMŲ PRIPAŽINIMO IR VYKDYMO PROCESĖ

4.1 Užsienio sprendimo bei šio sprendimo pripažinimo ir vykdymo samprata

Tam, kad būtų galima atskleisti Briuselis I ir arbitražo sąveiką pripažinimo bei vykdymo procese būtina išsiaiškinti užsienio arbitražo sprendimo sąvokos apibrėžimą.

Aiškinant kas yra laikoma užsienio arbitražo sprendimu būtina paminėti Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymą, kuriame nurodyta, jog užsienio arbitražo sprendimas yra arbitražo teismo sprendimas, priimtas arbitražo byloje, kai arbitražo vieta yra ne Lietuvos Respublikoje¹⁵⁰. Kitose valstybėse taip pat nurodoma, jog esminis aspektas, skiriant užsienio arbitražo sprendimą nuo vietos arbitražo teismo sprendimo yra arbitražo sprendimo priėmimas ne pripažįstančios valstybės vietoje¹⁵¹. Atsižvelgiant į išdėstytą, akivaizdu, kad vertinant ar arbitražo sprendimas bus laikomas užsienio arbitro sprendimu, būtina įvertinti tai, ar jis yra priimtas kitoje valstybėje narėje, nei pripažįstančioji.

Teisinėje literatūroje bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamoje praktikoje yra pateikiama keletas užsienio sprendimo pripažinimo sąvokos apibrėžimų. Sprendimo pripažinimo sąvoka pateikiama V. Mikelėno knygoje „Tarptautinės privatinės teisės įvadas“, kur sprendimo pripažinimas apibūdinamas kaip: „tokios pat teisinės galios suteikimas užsienyje priimtam arbitražo sprendimui, kokią turi Lietuvos teritorijoje priimti arbitražo sprendimai“¹⁵². Pabrėžtina, kad analogiška sąvoka nurodyta ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. apibendrinimo apžvalgoje¹⁵³. Panašią sąvoką pateikia ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuota praktika: „*užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas yra teisinės galios šiam sprendimui suteikimas Lietuvos Respublikoje, jo prilyginimas nacionalinio teismo ar arbitražo sprendimui. Tik pripažintas užsienio arbitražo sprendimas sukelia teisinius padarinius Lietuvos Respublikoje, įgyja res judicata galią ir gali būti vykdomas*“¹⁵⁴.

¹⁵⁰ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su visais papildymais ir pakeitimais). *Valstybės žinios*, 1996, nr. 39-961, 3 str. 15 p.

¹⁵¹ Pavyzdžiui: The Swedish arbitration act, SFS 1999:116, 52 str. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 05 d.] Prieiga per internetą: <<http://swedisharbitration.se/wp-content/uploads/2011/09/The-Swedish-Arbitration-Act.pdf>>.

¹⁵² MIKELĖNAS V. *Tarptautinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia 2001, psl. 203.

¹⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas, 2000 m. gruodžio 21 d. „*Dėl Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas*“, Nr. 28.

¹⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje L. B. ir Lietuvos Respublika Nr. 3K-3-363/2014.

Teismui pripažinus atitinkamą arbitražo sprendimą, pereinama į kitą proceso stadiją, kuri yra vadinama – vykdymu. Pabrėžtina, kad valstybėje narėje pripažintas sprendimas vykdomas pagal jos nacionalinės teisės normas. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso LVIII skyrius, numato užsienio teismų ir arbitražų sprendimų vykdymo ypatumus bei išdėsto pagrindines nuostatas, kuriomis turėtų būti remiamasi vykdant sprendimus. Atkreiptinas dėmesys, kad Briuselis I ir arbitražo sąveika vykdymo procese nepasireiškia, todėl toliau darbe autorė bandys iškelti pagrindines problemas, kylančias dėl valstybės narės teismo (kai ginčo objektas – arbitražas) bei arbitražo priimtų sprendimų pripažinimo pagal Briuselis I.

Iš aukščiau išdėstyto matoma, kad vieni autoriai sprendimų pripažinimo sąvoką apibrėžia plačiau, kiti siauriau. Tačiau, magistro baigiamojo darbo autorės nuomone, užsienio arbitražo sprendimo, tiek užsienio teismo sprendimo, kai šis sprendimas yra susijęs su arbitražu, pripažinimo sąvokos turėtų būti suvokiamos kaip teisinės galios suteikimas kitoje valstybėje narėje priimtam sprendimui, kuris nėra laikomas vidaus sprendimu toje valstybėje, kur sprendimą yra prašoma pripažinti. Tokiomis sąvokomis, kurių pagrindą sudaro priėmimo vietos kriterijus yra bandoma tiksliau apibrėžti pripažinimo sąvoką, nurodančią, jog pripažįstamas tas sprendimas, kuris yra priimtas ne pripažįstančios valstybės vietoje.

4.2 Užsienio arbitražo teismo sprendimo pripažinimas bei vykdymas

Atkreipiant dėmesį į arbitražo sprendimų pripažinimo bei vykdymo reglamentavimą, labai svarbu paminėti 1958 metų Niujorko Konvenciją dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. Šios konvencijos 1 straipsnio 1 dalis nurodo, kad konvencija taikoma: *„pripažinimui ir vykdymui arbitražų sprendimų, padarytų kitos valstybės teritorijoje, o ne tos valstybės, kurios prašoma pripažinti ir vykdyti tokius sprendimus <...> taip pat taikoma ir tiems arbitražų sprendimams, kurie nelaikomi vidaus sprendimais toje valstybėje, kurios prašoma juos pripažinti ir vykdyti“*¹⁵⁵.

Akivaizdu, kad užsienio arbitražų sprendimų pripažinimui bei vykdymui Briuselis I netaikomas, nes šiems teisiniams santykiams reglamentuoti jau yra paskirta Niujorko konvencija. Atkreiptinas dėmesys, jei teoriškai būtų leista pripažinti arbitražo sprendimus pagal Briuselis I, manytina, kad to faktiškai padaryti nepavyktų, nes:

¹⁵⁵ LR Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo“, *Valstybės žinios* 1995, Nr. 10-208, 1 str. 1 d.

Visų pirma, Briuselis I (Nr. 1215/2012) 36 straipsnis numato, kad valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų. Tai yra grindžiama valstybių savitarpio pasitikėjimu. Tarp valstybių narių teismų vyraujantis tarpusavio pasitikėjimo principas, suprantamas, kaip pasitikėjimo kitos valstybės narės teisine sistema bei teisminėmis institucijomis. Savo ruožtu, arbitražas - nors ir sparčiai populiarėjanti, tačiau vis dar labai kintanti ginčų sprendimo priemonė, kuri nėra suformavusi stipraus precedento¹⁵⁶. Atsižvelgiant į išdėstytą, arbitražo sprendimai vargu ar galėtų būti pripažįstami pagal Briuselis I (Nr. 1215/2012) reguliavimą, nes tokiems sprendimams vis dar reikia atitinkamos teisinės priežiūros.

Kitas aspektas, dėl kurio užsienio arbitražo teismo priimti sprendimai negali būti pripažįstami ir vykdomi pagal Briuselis I (Nr. 1215/2012) – tai šiame akte įtvirtinta kitų konvencijų pirmenybė. Briuselis I (Nr. 1215/2012) 71 straipsnis bei tikslinanti norma įtvirtinta 73 straipsnio 2 dalyje nurodo, jog Briuselis I (Nr. 1215/2012) nedaro poveikio jokioms kitoms konvencijoms, o tarp jų ir Niujorko konvencijai. Vadinasi, šių normų pagrindu pirmenybė yra suteikiama Niujorko konvencijai.

Kadangi Niujorko konvencija reglamentuoja užsienio arbitražo sprendimų pripažinimą ir vykdymą, o šio darbo tema yra glaudžiai susijusi su arbitražo bei Briuselis I sąveika, autorė šia tema plačiau nepasisakys.

4.3 Užsienio teismo sprendimo, kai nagrinėjamas klausimas susijęs su arbitražu pripažinimas bei vykdymas

Atkreiptinas dėmesys, kad Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas, numatantis, kad Briuselis I netaikomas arbitražui galioja ir arbitražo sprendimų pripažinimui bei vykdymui, taip pat teismo sprendimams, susijusiems su arbitražu¹⁵⁷. Vadinasi, Briuselis I nurodyta pripažinimo procedūra su arbitražu susijusiems ginčams negali būti taikoma. Pagal Briuselis I (Nr. 1215/2012) preambulės 12 straipsnio 3 dalį, šis aktas galėtų būti pritaikytas tik pripažinus arbitražinį susitarimą negaliojančiu bei teismui priėmus sprendimą dėl bylos esmės¹⁵⁸. Vis dėlto, net jei Briuselis I netaikomas arbitražui bei su arbitražu susijusiems klausimams, įskaitant ir sprendimų, susijusių su arbitražu

¹⁵⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1991 m. liepos 21 d. *Marc Rich & Co. AG prieš Societa Italiana Impianti PA C-190/89, EU:C:1991:319*.

¹⁵⁸ HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study No. JLS/C4/2005/03*. Germany: Ruprecht – Karls – Universität – Heidelberg, 2007, p. 119.

pripažinimą bei vykdymą, anot Andrej Savin, Briuselis I netaikymas užsienio arbitražų sprendimų pripažinimui, palieka du neatsakytus klausimus¹⁵⁹:

- a) koks yra statusas užsienio teismo sprendimų, kurie yra susiję su arbitražo procesu;
- b) ar sprendimai, priimti pažeidžiant arbitražinį susitarimą, gali būti pripažinti pagal Briuselis I.

Tiek Schlosser ataskaitoje, tiek *Marc Rich* byloje nurodyta, kad nei arbitražas, nei šalutiniai su arbitražu susiję procesai nepatenka į Briuselio konvencijos (dabar Briuselis I) reglamentavimo sritį. Šis reguliavimas veda prie išvados, kad tais atvejais, kai į teismą būtų kreiptasi siekiant pripažinti teismo sprendimą, kurio ginčo objektas yra susijęs su arbitražu, toks valstybės narės teismo sprendimas negalėtų būti pripažintas pagal Briuselis I, nes nagrinėjamas klausimas nepatenka į Briuselis I reguliavimo sritį.

Atsižvelgiant į išdėstytą, būtina plačiau aptarti teisinį reglamentavimą taikomą teismo sprendimams, kai ginčo objektas yra susijęs su arbitražu – pavyzdžiui - arbitražinio susitarimo galiojimo pripažinimo klausimas, kuris sprendžiamas valstybės narės teisme. Remiantis Heidelbergo ataskaita šie teismo sprendimai negali būti pripažįstami pagal Briuselis I dėl šiame akte įtrauktos nuostatos, jog Briuselis I netaikomas arbitražui¹⁶⁰. Franco Ferrari ir Stefan Kroll knygoje nurodyta, kad tuo atveju, kai priimamas deklaratyvaus pobūdžio sprendimas dėl arbitražinio susitarimo galiojimo ir šiame sprendime nustatoma, kad arbitražinis susitarimas galioja, toks sprendimas pagal Briuselis I nepripažįstamas, dėl aukščiau nurodyto Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punkto¹⁶¹. Tokią nuostatą patvirtino ir Trevor C. Hartley, nurodydamas, kad Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punkte nurodyta sąvoka – arbitražas, suvokiama „visa apimtimi“ kartu įtraukiant ir procesus, susijusius su arbitražu bei vykstančius teisme¹⁶².

Remiantis Heidelbergo ataskaitos duomenimis, Briuselis I netaikomas deklaratyvaus pobūdžio teismo sprendimams, kai yra sprendžiama dėl arbitražinio susitarimo galiojimo¹⁶³. Todėl, priimtas sprendimas dėl arbitražinio susitarimo galiojimo kitos valstybės narės tiesiogiai neįpareigoja. Priešingai būtų, jei Briuselis I būtų taikomas

¹⁵⁹ SAVIN, A. *The Arbitration exception and protection of arbitration agreements in the EU*. Copenhagen: Copenhagen Business school, law department, 2011, 9 psl.

¹⁶⁰ HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study No. JLS/C4/2005/03*. Germany: Ruprecht – Karls – Universitat – Heidelberg, 2007, p. 121.

¹⁶¹ FERRARI, F.; KROLL, S. *Conflict of law in international arbitration*. Germany: European Law Publishers, 2011, psl. 93.

¹⁶² HARTLEY, T. *International commercial litigation: Text, Cases and Materials on Private international law*. United Kingdom: Cambridge University press, 2009, psl. 261.

¹⁶³ HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study No. JLS/C4/2005/03*. Germany: Ruprecht – Karls – Universitat – Heidelberg, 2007, p. 121.

arbitražui. Tokiu būdu, nustačius, kad arbitražinis susitarimas galioja, kitų valstybių narių teismai būtų įpareigoti pasikliauti tokiu sprendimu bei šiems teismams nebūtų sudaryta galimybė pakartotinai nagrinėti tokį klausimą¹⁶⁴. Kita vertus, kadangi Briuselis I netaikomas, nustačius, kad arbitražinis susitarimas negalioja, toks sprendimas neįpareigoja kitos valstybės narės ir ji jo pripažinti neprivalo. Taigi, vienoje valstybėje narėje gali būti nustatyta, jog arbitražinis susitarimas negalioja, o kitoje valstybėje narėje, kad toks susitarimas vis dėlto galioja. Tokie veiksmai sąlygoja prieštaringų sprendimų priėmimą, kurių būtų galima išvengti remiantis Briuselis I 36 straipsniu, numatančiu, kad jokios procedūros pripažįstant sprendimus netaikomos, o viename teisme priimtas sprendimas įpareigoja vėliau bylą nagrinėjantį teismą.

Potencialus šios problemos sprendimo būdas buvo pasiūlytas Heidelbergo ataskaitoje, kurioje nurodyta, jog reikia panaikinti Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktą¹⁶⁵. Atkreiptinas dėmesys, kad tai būtų itin veiksminga priemonė apriboti vienas kitam prieštaraujančių sprendimų priėmimą, nes teismai būtų įpareigoti pripažinti kitose valstybėse narėse priimtus sprendimus pagal Briuselis I. Heidelbergo ataskaitoje be kita ko nurodyta, kad toks reguliavimas nepaveiktų Niujorko konvencijos taikymo ribų, nes sąveika tarp Briuselis I ir Niujorko konvencijos galėtų būti išspręsta Briuselis I 71 straipsnio pagalba. Šiame straipsnyje nurodyta, kad Briuselis I nedaro įtakos jokioms kitoms konvencijoms, taip suteikdamas pirmenybę Niujorko konvencijos taikymui.

Kita vertus, Jonathan Hill ir Adeline Chong nurodė dar du būdus, kurių pagrindu būtų galima pateisinti Briuselis I taikymą pripažįstant teismo sprendimus dėl arbitražinio susitarimo galiojimo. Anot jų, būtina atkreipti dėmesį, jog nustačius, kad arbitražinis susitarimas negalioja, toks ginčas nebeapima arbitražo ir jam būtų galima Briuselis I pritaikyti, kaip teisminiam ginčui¹⁶⁶. Šią nuostatą patvirtina ir Briuselis I preambulės 12 straipsnio 3 dalis. Be kita ko, autorių nuomone, būtina dar kartą paminėti *West Tankers* bylą, kurioje buvo nurodyta, jog tais atvejais, kai ginčo objektas apima civilinius ir komercinius santykius, visi preliminarūs klausimai, net ir susiję su arbitražu patenka į Briuselis I reguliavimo sritį¹⁶⁷. Todėl, manytina, kad Briuselis I šiuo atveju turėtų būti taikomas ir pripažinimo klausimams. Būtent taip *West Tankers* byla buvo interpretuota,

¹⁶⁴ 2012 m. gruodžio 12 d. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012, dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. *OL 2012 L351*, 36 straipsnis.

¹⁶⁵ *Ibid.*, p. 122, psl. 57.

¹⁶⁶ HILL, J.; CHONG, A. *International commercial disputes : commercial conflict of laws in English courts*. Oxford and Portland, Oregon: Hart publishing, 2011, psl. 876.

¹⁶⁷ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurtà SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc.*, (*West Tankers*) C-185/07, *EU:C:2009:69*.

vėliau pasirodžiusioje *Endesa* byloje. Toks išaiškinimas iš esmės reiškia, kad teismas, vėliau nagrinėsiantis ginčą dėl bylos esmės bus susaistytas pirmojo teismo sprendimo, kuriame buvo spręstas arbitražinio susitarimo galiojimo klausimas pagal Briuselis I.

Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, panašu, kad tai, kas išdėstyta *Endesa* byloje, skiriasi nuo dabartinio Briuselis I reguliavimo. Briuselis I 12 straipsnio 2 dalyje, nurodyta, kad numatytas reglamentavimas įtvirtina taisyklę, kurios pagrindu negalima remtis Briuselis I reguliavimu, kai yra sprendžiamas klausimas dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, net jei šis klausimas būtų sprendžiamas kaip preliminarus. Tai reiškia, kad teismo sprendimas, kuriame išnagrinėtas ginčas dėl arbitražinio susitarimo galiojimo, neturėtų įpareigoti teismo kitoje valstybėje narėje, kuri tą patį klausimą taip pat galėtų spręsti.

Atsižvelgiant į išdėstytą, pabrėžtina, kad, kaip jau anksčiau minėta, Briuselis I netaikomas arbitražui bei su juo susijusiems klausimams, nagrinėjamiems teisme. Panašu, kad teismo sprendimų, susijusių su arbitražu pripažinimui, Briuselis I taip at negali būti pritaikytas. Tačiau, kaip nurodyta aukščiau, toks įstatymų leidėjo sprendimas sukelia labai daug neaiškumų bei neigiamų padarinių praktikoje. Vienas jų – aukščiau minėtų vienas kitam prieštaraujančių sprendimų priėmimas. Išsiaiškinus, jog arbitražo bei teismo sprendimams Briuselis I netaikomas, būtina iškelti klausimą, kokie aktai tuomet reglamentuoja teismo sprendimų, nagrinėjančių su arbitražu susijusius klausimus pripažinimą? Nes nei teismų praktika, nei doktrina sistemingo atsakymo taip ir nepateikia. Manytina, kad tokiu reikėtų remtis atveju nacionalinės teisės normomis, kaip, pavyzdžiui, Lietuvoje – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 810 straipsniu, nurodančiu pripažinimo tvarką nesant tarptautinės sutarties.

Antrąjį klausimą Andrej Savin kėlė dėl teismo sprendimų, kurie būtų priimti pažeidžiant arbitražinį susitarimą bei ar tokiems teismo sprendimams būtų taikomas Briuselis I. Atkreiptinas dėmesys, kad Briuselis I nereguliuoja sprendimų, priimtų pažeidžiant arbitražinį susitarimą pripažinimo bei vykdymo. Tais atvejais, kai teismas nagrinėja bylą pažeisdamas arbitražinį susitarimą, jis iš esmės neturi kompetencijos priimti sprendimą. Tačiau, net tuo atveju, kai priimamas sprendimas, pažeidžiant arbitražinį susitarimą, Briuselis I neįtvirtina jokių nuostatų, kurių pagrindu valstybės narės galėtų atsisakyti pripažinti tokį sprendimą pagal Briuselis I¹⁶⁸. Tais atvejais, kai teismas nusprendžia dėl bylos esmės, nepaisydamas arbitražinio susitarimo, kitas teismas yra priverstas tokį sprendimą pripažinti. Atkreiptinas dėmesys, jog tai paaiškintina tuo,

¹⁶⁸ SAVIN, A. *The Arbitration exception and protection of arbitration agreements in the EU*. Copenhagen: Copenhagen Business school, law department, 2011, 10 psl.

jog valstybės narės teisme iškeliamą bylą, kurioje objektas yra civilinis ginčas – pavyzdžiui, dėl skolos, su arbitražu ši byla nesiejama, todėl Briuselis I šioje situacijoje gali būti pritaikomas¹⁶⁹.

Atkreiptinas dėmesys, kad nors praktikoje diskutuota šiuo klausimu, tačiau tinkamo sprendimo šiai problemai taip nė viena šalis ir nepateikė¹⁷⁰. Manytina, kad vienintelis tinkamas būdas išvengti tokio sprendimo pripažinimo yra Briuselis I (Nr. 1215/2012) 45 ir 46 straipsniai, numatantys atitinkamus atvejus, kada teismo sprendimas gali būti nepripažįstamas bei nevykdomas.

Apibendrinant aukščiau išdėstytą, akivaizdu, kad arbitražo sprendimų pripažinimui bei vykdymui yra taikoma Niujorko konvencija. Tačiau esminis klausimas kyla tuo atveju, kai kreipiamasi dėl teismo sprendimo, kuriame pasisakyta dėl su arbitražu susijusiu klausimu. Nei teismų praktika, nei doktrina aiškiai neįtvirtina, jog Niujorko konvencija apima ir šiuos atvejus. Tačiau, iš aukščiau išdėstyto galima daryti objektyvią išvadą, jog Briuselis I negali būti pritaikytas. Todėl, teismui, pripažįstančiam užsienio teismo sprendimą, susijusį su arbitražu lieka tik dvi alternatyvos: arba remtis *Marc Rich* byla, kuri, galima teigti arbitražui prilygina ir su juo susijusius klausimus, nagrinėjamus teisme ir šiuo pagrindu, mėginti taikyti Niujorko konvenciją, tačiau, autorės nuomone, toks sprendimas būtų laikomas nesuderinamu su Niujorko konvencijos veikimo ribomis. Kita alternatyva, kuri yra tinkamiausia šiuo atveju - remtis nacionalinės teisės normomis, kaip, pavyzdžiui, Lietuvoje – civilinio proceso kodekso 810 straipsniu, nurodančiu pripažinimo tvarką nesant tarptautinės sutarties.

¹⁶⁹ [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. kovo 9 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.mayerbrown.com/pt/publications/detailprint.aspx?publication=4734>>.

¹⁷⁰ SAVIN, A. *The Arbitration exception and protection of arbitration agreements in the EU*. Copenhagen: Copenhagen Business school, law department, 2011, 10 psl.

IŠVADOS

Vadovaujantis šiame darbe analizuotais tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais bei dokumentais, moksliniais tyrimais, taip pat teismų praktika ir doktrina, magistro baigiamajame darbe yra detalčiai išnagrinėta Briuselis I bei arbitražo sąveika. Atsakant į įvade iškeltus klausimus, nurodytina, kad:

1. Pagrindine priežastimi dėl Briuselis I netaikymo arbitražui laikoma tai, kad arbitražo proceso metu priimtų sprendimų pripažinimą bei vykdymą jau reglamentuoja Niujorko konvencija.
2. Atkreiptinas dėmesys, kad pagrindine priežastimi, dėl kurios reikėjo keisti Briuselis I (Nr. 44/2001) reguliavimą, buvo tikslių ribų, kada Briuselis I gali būti pritaikytas arbitražui nebuvimas. Tačiau, net ir pakeitus šį aktą, labai didelio aiškumo į šią sritį neįnešta.
3. Kita vertus, atlikus šį mokslinį tyrimą galima teigti, kad Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas numato, kad Briuselis I netaikomas arbitražui. Tačiau, šią nuostatą tikslina tiek įvairių autorių ataskaitos, tiek Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktika, nurodanti, kad arbitražas suvokiamas, kaip visuma, todėl Briuselis I netaikomas ne tik arbitražui, tačiau ir su arbitražu susijusiems klausimams, nagrinėjamiems teisme.
4. Pagrindinis aspektas į kurį atsižvelgia Europos Sąjungos Teisingumo Teismas taikdamas Briuselis I su arbitražu susijusiam ginčui yra ginčo objektas. *Marc Rich* byloje buvo nagrinėtas pagrindinio ginčo objektas, kadangi buvo nustatyta, kad jis yra susijęs su arbitražu, Briuselis I nebuvo pritaikytas.
5. *Van Uden* byloje ginčas buvo spęstas lygiai tuo pačiu principu – remiantis ginčo objektu. Pabrėžtina, kad laikinosios apsaugos priemonės nelaikomos šalutiniu procesu, tai yra lygiagretus bei visiškai nuo arbitražo atskirtas procesas. Šiuo atveju galima pritaikyti Briuselis I (1215/2012) 35 straipsnį, jei yra siekiama apsaugoti ne su arbitražu susijusius objektus.
6. Kiek vėliau, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas formuojamą praktiką pakreipė kita linkme bei priėmė sprendimus, kurių pagrindu galima spęsti, kad, Briuselis I ir arbitražas, vis dėlto, gali būti suderinami.
7. Visų pirma, *West Tankers* sprendime konstatuota, kad tuo atveju, kai ginčo objektui taikomas Briuselis I, preliminariems klausimams šis aktas taip pat gali būti pritaikytas.

8. Antra, *Gazprom* byloje Europos Sąjungos Teisingumo Teismas vienareikšmiškai nustatė, kad teismo sprendimas pripažinti arba atsisakyti pripažinti arbitražo teismo sprendimą dėl uždraudimo kreiptis į teismą neprieštarauja Briuselis I reguliavimui.
9. Paminėti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimai aiškiai nurodo, kad Briuselis I vis dėlto gali būti pritaikomas arbitražo procese bei yra su juo suderinamas. Nors šiame akte ir yra įtvirtinta nuostata, jog Briuselis I netaikomas arbitražui, praktika nurodo, kad, vis dėlto, šis aktas gali būti pritaikomas arbitražui.
10. Kita vertus, pasisakant dėl teismo sprendimų, susijusių su arbitražu, pripažinimo bei vykdymo, būtina nurodyti, kad Briuselis I (Nr. 1215/2012) tokių sprendimų pripažinimui bei vykdymui netaikomas. Tokiu atveju sprendimai gali būti pripažįstami bei vykdomi remiantis valstybės narės nacionaline teise.
11. Remiantis magistro darbe aptarta teismų praktika bei doktrina, galima konstatuoti, kad Briuselis I turėtų būti dar kartą keičiamas aiškiai išdėstant, jog su nežymiais nukrypimais, šis aktas, vis dėlto, gali būti pritaikytas arbitražui.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Teisės norminiai aktai

Europos Sąjungos teisės aktai

1. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos parlamento ir tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012, dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. OL, 2012 L351.
2. 2007 m. spalio 30 d. Lugano konvencija dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. OL, 2007 L 339.
3. 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo užtikrinimo. OL, 2001 L 12/1.
4. 1988 m. rugsėjo 16 d. konvencija Nr. 88/592/EEC dėl jurisdikcijos ir teismų sprendimų pripažinimo bei vykdymo civilinėse bei komercinėse bylose. OL, 1988 L 319.
5. 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencija dėl sprendimų pripažinimo bei vykdymo civilinėse ir komercinėse bylose. OL, 1968 L 299.
6. 1961 m. sausio 20 d. European Convention providing a Uniform Law on Arbitration. Council of Europe, No. 56.
7. 1957 m. kovo 25 d. Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis. OL, 2002 C325/1.

Jungtinių Tautų teisės aktai

1. The United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) arbitration rules, with new article 1, paragraph 4, as adopted in 2013, Vienna: United Nations, 2014 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-2013/UNCITRAL-Arbitration-Rules-2013-e.pdf>>.
2. 1985 m. The United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) Model Law on International Commercial Arbitration with amendments as adopted in 2006, Vienna: United Nations, 2008 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 04 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

Lietuvos Respublikos teisės aktai

8. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 36-1340.
9. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.
10. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (su visais papildymais ir pakeitimais). *Valstybės žinios*, 1996, nr. 39-961.
11. Lietuvos Respublikos Seimo 1995 m. sausio 17 d. nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 10-208.

Užsienio teisės aktai

12. Prancūzijos civilinio proceso kodeksas, 1991, Nr. 416 ko. [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. kovo 04 d.] Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1962/.../Code_39.pdf>.
13. Švedijos arbitražinis aktas, 1999, Nr. SFS 1999:116. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 05 d.] Prieiga per internetą: <<http://swedisharbitration.se/wp-content/uploads/2011/09/The-Swedish-Arbitration-Act.pdf>>.
14. Italijos civilinis kodeksas, 1865 m. [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. kovo 12] Prieiga per internetą: <<http://www.jus.uio.no/lm/italy.arbitration/doc.html>>.

II. Specialioji literatūra

Lietuvių kalba

1. BUČINSKAITĖ, R., *ES integracijos galimybės piliečiams ir verslui: naujas teismų sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo bei vykdymo reglamentavimas*. Vilnius: Tiltai, 2015.
2. MIKELĖNAS, V. *Tarptautinės privatinės teisės įvadas*. Vilnius: Justitia, 2001.
3. SINKEVIČIUS, E., NORKUS, R. Laikinių apsaugos priemonių taikymas nagrinėjant ginčus Lietuvos komerciniuose arbitražuose. *Jurisprudencija*, 2013 m.

Užsienio kalba

1. ALI, A.; NESBITT, K.; WESSEL, J. *Anti-suit injunctions in support of international arbitration in the United States and the United Kingdom*. S. 1., 2008.
2. BARCEL, J. J. III. *Anti – Foreign – Suit Injunctions to Enforce Arbitration Agreements*. New York: Cornell Law Faculty Publications, 2007, No. 07-024.
3. BROWNE, O. Reform of the Brussels regulation: Developments in Questions of Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments Across the European Union. *The London Disputes Newsletter*, 2012.
4. BROZOLO, L. G. R., Arbitration and the draft revised Brussels I regulation: seeds of home country control and of harmonization? *Journal of Private International Law*, 2011, Vol. 7, No. 3.
5. CREMADES., M. B.; MADALENA., I. *Parallel proceedings in International arbitration*. United Kingdom: Oxford University press, 2008.
6. DICKINSON, A. Sydney Law School Legal Studies Research Paper No. 11/58, The Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council of Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Civil and Commercial Matters (Recast) (“Brussels I bis“ Regulation). European Parliament, 2011.
7. DOWERS, N.; ZHENG, S. T. Arbitration in EU Jurisdiction Regulation: Brussels I Recast and a New Proposal. *Groningen Journal of International Law*, 2015 vol 3(1).
8. 1986 EVRIGENIS-KERAMEUS REPORT. OL, 1986 C 298/25 [interaktyvus] . [žiūrėta 2016 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.europeancivillaw.com/legislation/evrigenisreport022.htm>>.
9. FERRARI, F.; KROLL, S. *Conflict of law in international arbitration*. Germany: European Law Publishers, 2011.
10. GAILLARD, E. *Anti-Suit Injunctions Issued by Arbitrators*. Hague: ICCA Congress, 2007.
11. HARTLEY, T. C. *International commercial litigation: Text, Cases and Materials on Private International Law, Second edition*. United Kingdom: Cambridge university press, 2015.
12. HARTLEY, T. *International commercial litigation: Text, Cases and Materials on Private international law*. United Kingdom: Cambridge University press, 2009.

13. HEINZE, C. *Max Planck Private Law Research Paper No. 11/5, Choice of Court Agreements, Coordination of Proceedings and Provisional Measures in the Reform of the Brussels I Regulation*. Hamburg: Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, 2001.
14. HESS, B.; PFEIFFER, T.; SCHLOSSER, P. *Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study No. JLS/C4/2005/03*. Germany: Ruprecht – Karls – Universität – Heidelberg, 2007.
15. HILL, J.; CHONG, A. *International commercial disputes: commercial conflict of laws in English courts*. Oregon: Hart publishing, 2011.
16. ILLMER, M. *Max Planck Private Law Research No. 11/6, 2011, Brussels I and Arbitration Revisited – The European Commission's Proposal, COM(2010) 748 final*. Hamburg: Max Planck Institute for Comparative and International Private Law.
17. IPPOLITO, A.; NISSEN M. *West tankers revisited: has the new Brussels I Regulation brought anti-suit injunctions back into the procedural armoury?.* S. L.: Arbitration, 2013.
18. JENARD P. *Report on the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters*. OL, 1968 C 59.
19. JULIAN, D. M.; Mistelis, L.; Kroll, M. S. *Comparative International Commercial Arbitration*. Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2003.
20. KYRIAKOU, P. A. *Lis Pendens in International Commercial Arbitration*. Geneva: Graduate Institute of International and Development Studies, 2015.
21. KLIMAS, T.; VAIČIUKAITĖ, J. The law of recitals in European Community legislation. *Journal of Int'l & Corporate Law*, Vol 15:1.
22. LAURENT, L. *Anti – Suit Injunctions issued by arbitrators*. Kluwer: IAI International Arbitration Series No. 2., 2005.
23. LEW J. D. M.; MISTELIS L. A.; KROLL S. M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague, London, New York: Kluwer Law International, 2003.
24. MAGNUS, U.; MANKOVSKI, P. *Brussels I Regulation*. Germany: Sellier European Law Publishers, 2007.
25. MOSES, M. Loyola University Chicago School of Law, public law&legal theory research paper No. 2014-0013, Arbitration/Litigation Interface: The European Debate. *Northwestern Journal of International Law & Business*, 2014, vol. 35, No. 1.

26. SAVIN, A. *The Arbitration exception and protection of arbitration agreements in the EU*. Copenhagen: Copenhagen Business school, law department, 2011.
27. SCHLOSSER, P. Report on the convention on the Association of the Kingdom of Denmark, Ireland and the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland to the Convention on jurisdiction and the enforcement of judgments in civil and commercial matters and to the Protocol on its interpretation by the Court of Justice. OL, 1978 C 59.
28. SERIKI, H. Anti – Suit Injunctions and Arbitration: A Final Nail in the Coffin? *Journal of International Arbitration*. 2006, No. 23(1).
29. SHEPPARD, A. M. *Modern Maritime Law and Risk Management*, London: Informa, 2006.
30. SHOOKMAN, J. Too Many Forums for Investment Disputes? ICSID Illustrations of Parallel Proceedings and Analysis'. *Journal of International Arbitration*, 2010.
31. SUNDARAM, J. Does the judgment of the CJEU in GAZPROM bring about clarity on the grant of anti-suit injunctions under the Brussels I regulation? *Denning law journal*, 2015, Vol. 27.
32. SVOBODOVA, K. *Arbitration exception in the regulation Brussels I*. Česka Republika: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, s. a.
33. TROSHCHEONOVYCH O.; HUBERT J. B.; HAMAMA S. J. *Brussels I regulation and Arbitration – Trading Torpedoes for Trust?* Lisbon: Themis, 2011.

III. Teismų praktika

1. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2015 m. gegužės 13 d. sprendimas *OAO Gazprom prieš Lietuvos Respubliką C-536/2013, EU:C:2015:316*.
2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2009 m. vasario 10 d. sprendimas *Allianz SpA, formerly Riunione Adriatica di Sicurta SpA, and Generali Assicurazioni Generali SpA prieš West Tankers Inc., (West Tankers) C-185/07, EU:C:2009:69*.
3. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2004 balandžio 27 d. sprendimas byloje *Turner prieš Grovit C-159/02, EU:C:2004:228*.
4. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1998 m. lapkričio 17 d. sprendimas *Van Uden Maritime BV prieš Deco-Line C-391/95, EU:C:1998:543*.
5. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1998 m. kovo 26 d. sprendimas *Mario Reichert prieš Ingeborg Kockler C-261/90, EU:C:1992:149*.

6. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 1991 m. liepos 21 d. sprendimas *Marc Rich & Co. AG prieš Societa Italiana Impianti PA C-190/89, EU:C:1991:319.*
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje *L. B. ir Lietuvos Respublika Nr. 3K-3-363/2014.*
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus. 2012 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje *R. P. prieš K. G., A. R., T. F., L. F. Nr. 3K-3-574/2012.*
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2007 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje *VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija prieš „Hydro Soil Services NV“, Nr. 3K-3-62/2007.* Teismų praktika. 2007, nr. 27.
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių Bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. kovo 27 d. nutartis civilinėje byloje *„Main Bridge, L. L. C“ prieš. UAB „Lakvita“, Nr. 3K-3-681/2002.*
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2002 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje *Apatit Fertilizers S. A. prieš AB Lifosa, Nr. 3K-3-145/2002.* Teismų praktika Nr. 17: Vilnius, 2002.
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas, 2000 m. gruodžio 21 d. *„Dėl Lietuvos Respublikos teismų praktikos, taikant tarptautinės privatinės teisės normas“, Nr. 28.*
13. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus kolegija. 2012 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje *Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, prieš AB „Lietuvos dujos“, V. G., K. S., V. V., Nr. 2T-90/2012*

Švedijos teismų sprendimai

14. Švedijos federalinis tribunolas. 1999 m. gruodžio 8 d. sprendimas byloje *Arthur Andersen Business Unit Member Firms v. Andersen Consulting Business Unit Member, ASA Bulletin 546.*

Anglijos teismų sprendimai

15. Anglijos apeliacinis teismas. 2009 m. gruodžio 17 d. byloje *National Navigation Co v. Endesa Generacion SA, A3/2009/0856 and 1064.*

IV. Travaux préparatoires

1. WATHELET, M. 2014 m. gruodžio 4 d. generalinio advokato išvada pateikta byloje *Gaprom prieš Lietuvos Respublika Nr. C-536/2013*.
2. Draft report on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast), Committee on Legal Affairs, 2011, 2010/0383(COD).
3. Impact assessment. Brussels: European Commission, 2010, SEC (2010) 1547 Final.
4. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo. Briuselis: Europos Komisija, COM(2010) 748.
5. 2009 m. liepos 23 d. Europos Sąjungos Tarybos pranešimas Nr. 12277/09 dėl Aiškinamosios ataskaitos dėl 2007 m. spalio 30 d. Lugane pasirašytos Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, Briuselis, 2009. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. sausio 31 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tm.lt/dok/tarpzin/Lugano_konvencijos_aiskinamoji_ataskaita.pdf>.
6. 2009 m. balandžio 4 d. Žalioji knyga dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo priežiūros. Briuselis: Europos Bendrijų komisija, 2009, KOM (2009) 175 galutinis.
7. 2009 m. balandžio 4 d. Komisijos ataskaita Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo taikymo. Briuselis: Europos bendrijų komisija, 2009, COM (2009) 174, galutinis.
8. KOKOTT, J. 2008 m. rugsėjo 4 d. generalinės advokatės išvada pateikta byloje *Allianz SpA prieš West tankers Nr. C-185/07*.

V. Kita praktinė medžiaga

1. [interaktyvus] [žiūrėta 2016-03-18] Prieiga per internetą:

- <<http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=45f03497-71b9-434c-ab0e-96bd1d714651>>.
2. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 09 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.delfi.lt/verslas/energetika/lietuvos-ir-gazprom-gincas-keliauja-i-es-teisingumoteisma.d?id=63007210>>.
 3. [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. kovo 9 d.] Prieiga per internetą: <<https://www.mayerbrown.com/pt/publications/detailprint.aspx?publication=4734>>.
 4. [interaktyvus] [žiūrėta 2016 m. kovo 7 d.] Prieiga per internetą: <<http://kluwerarbitrationblog.com/2011/11/14/barring-the-courthouse-door-anti-suit-injunctions-in-international-arbitration/>>.
 5. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.blplaw.com/expert-legal-insights/articles/gazprom-anti-suit-injunctions-arbitration-debate-goes>>.
 6. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 25]. Prieiga internete: <<http://www.arbitrazas.lt/failai/Statistika/2014%20VKAT%20statistika.pdf>>.
 7. [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 21 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/Projects.aspx#drafting>.

SANTRAUKA

ARBITRAŽO PROCESO BEI EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTO BRIUSELIS I (ES Nr. 1215/2012) SĄVEIKA

Vadovaujantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, užsienio teisės doktrina bei kitais teisės aktais šiame magistriniame darbe detaliai aptariama Briuselis I ir arbitražo sąveika bei šioje srityje kylančios teisinio reguliavimo problemos.

Briuselis I 1 straipsnio 2 dalies d punktas numato, kad Briuselis I netaikomas arbitražui. Tačiau atsižvelgiant į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo formuojamą praktiką, pasitaiko sprendimų, kuriuose Briuselis I pritaikomas su arbitražu susijusiems klausimams. Toks Europos Sąjungos Teisingumo Teismo veikimas bei prieštaringos praktikos formavimas sąlygoja neaiškumus pasireiškiančius Briuselis I taikymo arbitražui srityje.

Kadangi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė prieštarigus sprendimus Europos Komisija buvo priversta keisti Briuselis I (Nr. 44/2001) reglamentą bei išdėstyti šį aktą nauja redakcija, tam, kad būtų įnešta teisinio aiškumo į susiklosčiusią situaciją. 2015 metais Briuselis I Nr. 44/20001) buvo pakeistas bei priimtas patobulintas Briuselis I (Nr. 1215/2012). Visgi, net ir iš dalies pakeitus Briuselis I, praktikoje vis dar lieka daug neatsakytų klausimų, susijusių su Briuselis I taikymu arbitražui. Todėl šiame magistro darbe buvo mėginama šiuos klausimus identifikuoti bei į juos atsakyti.

SUMMARY

INTERACTION BETWEEN ARBITRATION AND EUROPEAN PARLIAMENT AND COUNCIL REGULATION BRUSSELS I (No. 1215/2012)

According to the case law of the European Court of Justice and other legislation in this master thesis the author discusses Brussels I and arbitration interaction and the most important problems emergent from this area.

Article No. 1(2)(d) of the Brussels I states that Brussels I is not applicable to arbitration. On the other hand, regarding case law of the European Court of Justice, it is noticed that there are some decisions, where Brussels I was applied to the matter's related to arbitration. In this way European Court of Justice form controvertial practice, what leads to the uncertainty in the matter of Brussels I and arbitration.

Because of case law, formed by the the European Court of Justice, European Commission was forced to change Brussels I (No. 44/2001) regulation. In the year of 2015 Brussels I (No. 44/2001) was modified to a new Brussels I (No. 1215/2012). However, even if Brussels I was modified, there are some unanswered questions left. In this master thesis author atempt to identify these problems and respond to it.